

Warszawa, dnia 8 listopada 2017 r.

Poz. 2063

## UMOWA

**zmieniająca po raz drugi Umowę o partnerstwie między członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku, z jednej strony, a Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z drugiej strony, podpisaną w Kotonu dnia 23 czerwca 2000 r., zmienioną po raz pierwszy w Luksemburgu dnia 25 czerwca 2005 r.,**

sporządzona w Wagadugu dnia 22 czerwca 2010 r.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

Dnia 22 czerwca 2010 r. w Wagadugu została sporządzona Umowa zmieniająca po raz drugi Umowę o partnerstwie między członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku, z jednej strony, a Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z drugiej strony, podpisaną w Kotonu dnia 23 czerwca 2000 r., zmienioną po raz pierwszy w Luksemburgu dnia 25 czerwca 2005 r., w następującym brzmieniu:

*Przekład*

## UMOWA

**zmieniająca po raz drugi Umowę o partnerstwie między członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku, z jednej strony, a Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z drugiej strony, podpisaną w Kotonu dnia 23 czerwca 2000 r., zmienioną po raz pierwszy w Luksemburgu dnia 25 czerwca 2005 r.**

JEGO KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓL BELGÓW,

PREZYDENT REPUBLIKI BUŁGARII,

PREZYDENT REPUBLIKI CZESKIEJ,

JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA DANII,

PREZYDENT REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC,

PREZYDENT REPUBLIKI ESTOŃSKIEJ,

PREZYDENT IRLANDII,  
PREZYDENT REPUBLIKI GRECKIEJ,  
JEGO KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓL HISZPANII,  
PREZYDENT REPUBLIKI FRANCUSKIEJ,  
PREZYDENT REPUBLIKI WŁOSKIEJ,  
PREZYDENT REPUBLIKI CYPRYJSKIEJ,  
PREZYDENT REPUBLIKI ŁOTEWSKIEJ,  
PREZYDENT REPUBLIKI LITEWSKIEJ,  
JEGO KRÓLEWSKA WYSOKOŚĆ WIELKI KSIĄŻĘ LUKSEMBURGA,  
PREZYDENT REPUBLIKI WĘGIERSKIEJ,  
PREZYDENT MALTY,  
JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA NIDERLANDÓW,  
PREZYDENT FEDERALNY REPUBLIKI AUSTRII,  
PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ,  
PREZYDENT REPUBLIKI PORTUGALSKIEJ,  
PREZYDENT RUMUNII,  
PREZYDENT REPUBLIKI SŁOWENII,  
PREZYDENT REPUBLIKI SŁOWACKIEJ,  
PREZYDENT REPUBLIKI FINLANDII,

RZĄD KRÓLESTWA SZWECJI,

JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA ZJEDNOCZONEGO KRÓLESTWA WIELKIEJ BRYTANII I IRLANDII PÓŁNOCNEJ,

Umawiające się Strony Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, zwane dalej „państwami członkowskimi”,

oraz

UNIA EUROPEJSKA (zwana dalej „Unią” lub „UE”),

z jednej strony, oraz

PREZYDENT REPUBLIKI ANGOLI,

JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA ANTIGUI I BARBUDY,

SZEF PAŃSTWA WSPÓLNOTY BAHAMÓW,

SZEF PAŃSTWA BARBADOS,

JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA BELIZE,

PREZYDENT REPUBLIKI BENINU,

PREZYDENT REPUBLIKI BOTSWANY,

PREZYDENT BURKINY FASO,

PREZYDENT REPUBLIKI BURUNDI,

PREZYDENT REPUBLIKI KAMERUNU,

PREZYDENT REPUBLIKI ZIEŁONEGO PRZYŁĄDKA,

PREZYDENT REPUBLIKI ŚRODKOWOAFRYKAŃSKIEJ,

PREZYDENT ZWIĄZKU KOMORÓW,

PREZYDENT DEMOKRATYCZNEJ REPUBLIKI KONGA,

PREZYDENT REPUBLIKI KONGA,

RZĄD WYSP COOKA,

PREZYDENT REPUBLIKI WYBRZEŻA KOŚCI SŁONIOWEJ,

PREZYDENT REPUBLIKI DŻIBUTI,

RZĄD WSPÓLNOTY DOMINIKI,

PREZYDENT REPUBLIKI DOMINIKAŃSKIEJ,

PREZYDENT PAŃSTWA ERYTREI,

PREZYDENT FEDERALNEJ DEMOKRATYCZNEJ REPUBLIKI ETIOPII,

PREZYDENT REPUBLIKI WYSP FIDŻI,

PREZYDENT REPUBLIKI GABOŃSKIEJ,  
PREZYDENT ORAZ SZEF PAŃSTWA REPUBLIKI GAMBII,  
PREZYDENT REPUBLIKI GHANY,  
JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA GRENADY,  
PREZYDENT REPUBLIKI GWINEI,  
PREZYDENT REPUBLIKI GWINEI BISSAU,  
PREZYDENT KOOPERACYJNEJ REPUBLIKI GUJANY,  
PREZYDENT REPUBLIKI HAITI,  
SZEF PAŃSTWA JAMAJKA,  
PREZYDENT REPUBLIKI KENII,  
PREZYDENT REPUBLIKI KIRIBATI,  
JEGO KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓL KRÓLESTWA LESOTHO,  
PREZYDENT REPUBLIKI LIBERII,  
PREZYDENT REPUBLIKI MADAGASKARU,  
PREZYDENT REPUBLIKI MALAWI,  
PREZYDENT REPUBLIKI MALI,  
RZĄD REPUBLIKI WYSP MARSHALLA,  
PREZYDENT MAURETAŃSKIEJ REPUBLIKI ISLAMSKIEJ,  
PREZYDENT REPUBLIKI MAURITIUSU,  
RZĄD SFEDEROWANYCH STANÓW MIKRONEZJI,  
PREZYDENT REPUBLIKI MOZAMBIKU,  
PREZYDENT REPUBLIKI NAMIBII,  
RZĄD REPUBLIKI NAURU,  
PREZYDENT REPUBLIKI NIGRU,  
PREZYDENT FEDERALNEJ REPUBLIKI NIGERII,  
RZĄD NIUE,  
RZĄD REPUBLIKI PALAU,  
JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA NIEZALEŻNEGO PAŃSTWA PAPUI-NOWEJ GWINEI,  
PREZYDENT REPUBLIKI RWANDY,  
JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA SAINT KITTS I NEVIS,

JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA SAINT LUCIA,  
JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA SAINT VINCENT I GRENADYNÓW,  
SZEFE PAŃSTWA NIEZALEŻNEGO PAŃSTWA SAMOA,  
PREZYDENT DEMOKRATYCZNEJ REPUBLIKI WYSP ŚWIĘTEGO TOMASZA I KSIĄŻĘCEJ,  
PREZYDENT REPUBLIKI SENEGALU,  
PREZYDENT REPUBLIKI SESZELI,  
PREZYDENT REPUBLIKI SIERRA LEONE,  
JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA WYSP SALOMONA,  
PREZYDENT REPUBLIKI POŁUDNIOWEJ AFRYKI,  
PREZYDENT REPUBLIKI SURINAMU,  
JEGO KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓL KRÓLESTWA SUAZI,  
PREZYDENT ZJEDNOCZONEJ REPUBLIKI TANZANII,  
PREZYDENT REPUBLIKI CZADU,  
PREZYDENT DEMOKRATYCZNEJ REPUBLIKI TIMORU WSCHODNIEGO,  
PREZYDENT REPUBLIKI TOGIJSKIEJ,  
JEGO KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓL TONGA,  
PREZYDENT REPUBLIKI TRYNIDADU I TOBAGO,  
JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA TUVALU,  
PREZYDENT REPUBLIKI UGANDY,  
RZĄD REPUBLIKI VANUATU,  
PREZYDENT REPUBLIKI ZAMBII,  
RZĄD REPUBLIKI ZIMBABWE,

które to państwa są zwane dalej „państwami AKP”,

z drugiej strony,

UWZGLĘDNIAJĄC Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, z jednej strony, i Porozumienie z Georgetown ustanawiające grupę państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP), z drugiej strony,

UWZGLĘDNIAJĄC Umowę o partnerstwie między członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku, z jednej strony, a Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z drugiej strony, podpisaną w Kotonu dnia 23 czerwca 2000 r., zmienioną po raz pierwszy w Luksemburgu dnia 25 czerwca 2005 r. (zwaną dalej „Umową z Kotonu”),

BIORĄC POD UWAGĘ, że w artykule 95 ustęp 1 Umowy z Kotonu ustanowiono okres obowiązywania Umowy wynoszący 20 lat, rozpoczynający się dnia 1 marca 2000 r.,

BIORĄC POD UWAGĘ, że dnia 25 czerwca 2005 r. podpisano w Luksemburgu Umowę zmieniającą po raz pierwszy Umowę z Kotonu, która weszła w życie dnia 1 lipca 2008 r.,

POSTANOWIŁY podpisać niniejszą Umowę zmieniającą Umowę z Kotonu po raz drugi i w tym celu wyznaczyły jako swoich pełnomocników:

ZA JEGO KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLA BELGÓW,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI BUŁGARII,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI CZESKIEJ,

ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLOWĄ DANII,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI ESTOŃSKIEJ,

ZA PREZYDENT IRLANDII,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI GRECKIEJ,

ZA JEGO KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLA HISZPANII,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI FRANCUSKIEJ,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI WŁOSKIEJ,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI CYPRYJSKIEJ,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI ŁOTEWSKIEJ,

ZA PREZYDENT REPUBLIKI LITIEWSKIEJ,

ZA JEGO KRÓLEWSKĄ WYSOKOŚĆ WIELKIEGO KSIĘCIA LUKSEMBURGA,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI WĘGERSKIEJ,

ZA PREZYDENTA MALTY,

ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLOWĄ NIDERLANDÓW,

ZA PREZYDENTA FEDERALNEGO REPUBLIKI AUSTRII,

ZA PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI PORTUGALSKIEJ,

ZA PREZYDENTA RUMUNII,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI SŁOWENII,

ZA PREZYDENTA REPUBLIKI SŁOWACKIEJ,

ZA PREZYDENT REPUBLIKI FINLANDII,

ZA RZĄD KRÓLESTWA SZWECJI,  
ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLOWĄ ZJEDNOCZONEGO KRÓLESTWA WIELKIEJ BRYTANII I IRLANDII PÓŁNOCNEJ,  
ZA UNIĘ EUROPEJSKĄ,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI ANGOLI,  
ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLOWĄ ANTIGUI I BARBUDY,  
ZA SZEFA PAŃSTWA WSPÓLNOTY BAHAMÓW,  
ZA SZEFA PAŃSTWA BARBADOS,  
ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLOWĄ BELIZE,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI BENINU,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI BOTSWANY,  
ZA PREZYDENTA BURKINY FASO,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI BURUNDI,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI KAMERUNU,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI ZIEŁONEGO PRZYŁĄDKA,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI ŚRODKOWOAFRYKAŃSKIEJ,  
ZA PREZYDENTA ZWIĄZKU KOMORÓW,  
ZA PREZYDENTA DEMOKRATYCZNEJ REPUBLIKI KONGA,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI KONGA,  
ZA RZĄD WYSP COOKA,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI WYBRZEŻA KOŚCI SŁONIOWEJ,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI DŻIBUTI,  
ZA RZĄD WSPÓLNOTY DOMINIKI,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI DOMINIKAŃSKIEJ,  
ZA PREZYDENTA PAŃSTWA ERYTREI,  
ZA PREZYDENTA FEDERALNEJ DEMOKRATYCZNEJ REPUBLIKI ETIOPII,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI WYSP FIDŻI,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI GABOŃSKIEJ,  
ZA PREZYDENTA ORAZ SZEFA PAŃSTWA REPUBLIKI GAMBII,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI GHANY,

ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLOWĄ GRENADY,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI GWINEI,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI GWINEI BISSAU,  
ZA PREZYDENTA KOOPERACYJNEJ REPUBLIKI GUJANY,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI HAITI,  
ZA SZEFA PAŃSTWA JAMAJKA,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI KENII,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI KIRIBATI,  
ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLA KRÓLESTWA LESOTHO,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI LIBERII,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI MADAGASKARU,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI MALAWI,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI MALI,  
ZA RZĄD REPUBLIKI WYSP MARSHALLA,  
ZA PREZYDENTA MAURETAŃSKIEJ REPUBLIKI ISLAMSKIEJ,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI MAURJTUSU,  
ZA RZĄD SFEDEROWANYCH STANÓW MIKRONEZJI,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI MOZAMBIKU,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI NAMIBII,  
ZA RZĄD REPUBLIKI NAURU,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI NIGRU,  
ZA PREZYDENTA FEDERALNEJ REPUBLIKI NIGERII,  
ZA RZĄD NIUE,  
ZA RZĄD REPUBLIKI PALAU,  
ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLOWĄ NIEZALEŻNEGO PAŃSTWA PAPUI-NOWEJ GWINEI,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI RWANDY,  
ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLOWĄ SAINT KITTS I NEVIS,  
ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLOWĄ SAINT LUCIA,  
ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLOWĄ SAINT VINCENT I GRENADYNÓW,  
ZA SZEFA PAŃSTWA NIEZALEŻNEGO PAŃSTWA SAMOA,



ZA PREZYDENTA DEMOKRATYCZNEJ REPUBLIKI WYSP ŚWIĘTEGO TOMASZA I KSIĄŻĘCEJ,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI SENEGALU,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI SESZELI,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI SIERRA LEONE,  
ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLOWĄ WYSP SALOMONA,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI POŁUDNIOWEJ AFRYKI,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI SURINAMU,  
ZA JEGO KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLA KRÓLESTWA SUAZI,  
ZA PREZYDENTA ZJEDNOCZONEJ REPUBLIKI TANZANII,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI CZADU,  
ZA PREZYDENTA DEMOKRATYCZNEJ REPUBLIKI TIMORU WSCHODNIEGO,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI TOGIJSKIEJ,  
ZA JEGO KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLA TONGA,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI TRYNIDADU I TOBAGO,  
ZA JEJ KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLOWĄ TUVALU,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI UGANDY,  
ZA RZĄD REPUBLIKI VANUATU,  
ZA PREZYDENTA REPUBLIKI ZAMBII,  
ZA RZĄD REPUBLIKI ZIMBABWE,  
KTÓRZY, po wymianie swych pełnomocnictw uznanych za należyte i sporządzone we właściwej formie,  
UZGODNILI, CO NASTĘPUJE:

#### Artykuł

W Umowie z Kotonu wprowadza się niniejszym następujące zmiany zgodnie z procedurą określoną w jej art. 95:

#### A. PREAMBUŁA

- 1) motyw jedenasty, zaczynający się słowami „PRZYWOŁUJĄC deklaracje głów państw i szefów rządów krajów AKP ...”, otrzymuje brzmienie:

„PRZYWOŁUJĄC deklaracje głów państw i szefów rządów państw AKP złożone podczas kolejnych szczytów państw AKP”;

- 2) na końcu motyw dwunasty, zaczynający się słowami „UWZGLĘDNIAJĄC Milenijne Cele Rozwoju ...”, otrzymuje brzmienie:

„UWZGLĘDNIAJĄC Milenijne Cele Rozwoju, wynikające z Deklaracji Milenijnej przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w 2000 roku, w szczególności zwalczanie skrajnego ubóstwa i głodu oraz cele i zasady rozwoju uzgodnione na konferencjach Narodów Zjednoczonych, które tworzą jasną wizję i muszą stanowić podwaliny współpracy AKP-UE w ramach niniejszej Umowy; uznając, że UE i państwa AKP muszą podjąć skoordynowane wysiłki w celu przyspieszenia postępów na drodze do osiągnięcia Milenijnych Celów Rozwoju;”;

- 3) po motywie dwunastym, zaczynającym się słowami „UWZGLĘDNIAJĄC Milenijne Cele Rozwoju ...”, dodaje się motyw w brzmieniu:

„APROBUJĄC program na rzecz skuteczności pomocy za- inicjowany w Rzymie, kontynuowany w Paryżu i rozwinięty dalej w programie działania z Akry;”;

- 4) dotychczasowy motyw trzynasty, zaczynający się słowami „ZWRACAJĄC szczególną uwagę na gwarancje ...”, otrzymuje brzmienie:

„ZWRACAJĄC szczególną uwagę na gwarancje złożone i cele uzgodnione podczas konferencji wysokiego szczebla ONZ i innych międzynarodowych konferencji oraz uznając potrzebę podjęcia dalszego działania prowadzącego do osiągnięcia celów i wdrożenia programów działania uchwalonych na tych forach;”;

- 5) po motywie trzynastym, zaczynającym się słowami „ZWRACAJĄC szczególną uwagę na gwarancje ...”, dodaje się motyw w brzmieniu:

„MAJĄC ŚWIADOMOŚĆ poważnych wyzwań globalnych w zakresie ochrony środowiska związanych ze zmianami klimatu oraz odczuwając głęboki niepokój ze względu na fakt, że najbardziej narażone społeczności zamieszkują kraje rozwijające się, w szczególności najmniej rozwinięte kraje i małe państwa wyspiarskie AKP, gdzie zjawiska związane z klimatem, takie jak podnoszenie się poziomu mórz, erozja wybrzeży, powodzie, susze i pustynnienie stwarzają zagrożenie dla źródeł utrzymania i zrównoważonego rozwoju;”.

## B. TEKST ARTYKUŁÓW UMOWY Z KOTONU

- 1) w art. 1 wprowadza się następujące zmiany:

- a) akapit trzeci otrzymuje brzmienie:

„Cele oraz zobowiązania międzynarodowe Stron, w tym Milenijne Cele Rozwoju, przyświecają wszystkim strategiom na rzecz rozwoju i są realizowane za pomocą zintegrowanego podejścia, przy jednoczesnym uwzględnieniu politycznych, gospodarczych, społecznych, kulturowych i środowiskowych aspektów rozwoju. Partnerstwo dostarcza spójnych ram wspierania strategii na rzecz rozwoju, przyjmowanych przez każde państwo AKP.”;

- b) w akapicie czwartym ostatnie zdanie otrzymuje brzmienie:

„Stały wzrost gospodarczy, rozwój sektora prywatnego, zwiększanie zatrudnienia oraz poprawianie dostępu do zasobów produkcyjnych stanowią część tych ram. Wspierane jest poszanowanie praw jednostki oraz zaspokajanie podstawowych potrzeb, wspieranie rozwoju społecznego oraz warunków równomiernego podziału owoców wzrostu. Wspierane i umacniane są procesy integracji regionalnej i lokalnej, sprzyjające włączeniu krajów AKP w gospodarkę światową w dziedzinie handlu i inwestycji prywatnych. Integralną częścią

tego podejścia jest tworzenie możliwości rozwojowych uczestników rozwoju oraz usprawnianie ram instytucjonalnych niezbędnych dla zapewnienia spójności społecznej, funkcjonowania społeczeństwa demokratycznego i gospodarki rynkowej, a także do powstania aktywnego i zorganizowanego społeczeństwa. Regularnie analizowana jest sytuacja kobiet we wszystkich dziedzinach życia politycznego, gospodarczego i społecznego oraz problemy płci. Na każdym poziomie partnerstwa zastosowane i zintegrowane zostają zasady zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi oraz środowiskiem, z uwzględnieniem zmian klimatu.”;

- 2) art. 2 otrzymuje brzmienie:

### „Artykuł 2

#### Podstawowe zasady

Współpraca AKP-WE, której fundamentem są systemy prawnie wiążące oraz istniejące wspólne instytucje, jest regulowana ustalonym na szczeblu międzynarodowym programem na rzecz skuteczności pomocy, odnoszącym się do prawa własności, dostosowania, harmonizacji, zorientowanego na wyniki zarządzania pomocą a także wzajemnej odpowiedzialności, jest realizowana w oparciu o następujące podstawowe zasady:

- równość partnerów oraz prawo własności do strategii rozwoju: w zakresie realizacji celów partnerstwa państwa AKP ustalą strategię rozwoju dotyczące ich systemów gospodarczych i społeczeństw w oparciu o zasadę suwerenności oraz stosownie do istotnych i podstawowych elementów opisanych w artykule 9; partnerstwo zachęca zainteresowane państwa i narody do tworzenia własnych strategii rozwoju; partnerzy rozwojowi z UE dostosowują swoje programy do tych strategii,
- udział: oprócz rządu centralnego będącego głównym partnerem, partnerstwo jest otwarte na parlamenty AKP i władze lokalne w krajach AKP oraz różnego rodzaju innych uczestników w celu zachęcenia do udziału wszystkich części społeczeństwa, w tym sektora prywatnego i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w życiu politycznym, gospodarczym i społecznym,
- kluczowa rola dialogu oraz wypełnianie wspólnych zobowiązań i odpowiedzialność: zobowiązania przyjęte przez Strony w ramach dialogu między nimi stanowią oś partnerstwa i współpracy między nimi; Strony ściśle współpracują, określając i wdrażając niezbędne procesy dostosowania donatorów i harmonizacji w celu zapewnienia państwom AKP kluczowej roli w tych procesach,

— zróżnicowanie i regionalizacja: ustalenia oraz priorytety dotyczące współpracy są zróżnicowane odpowiednio do stopnia rozwoju partnera, jego potrzeb, funkcjonowania oraz długoterminowej strategii rozwoju. Kraje najmniej rozwinięte są traktowane w sposób uprzywilejowany. Uwzględnia się szczególnie trudną sytuację państw śródlądowych i wyspiarskich. Szczególny nacisk kładzie się na integrację regionalną, w tym na poziomie kontynentalnym.”;

3) art. 4 otrzymuje brzmienie:

#### „Artykuł 4

##### Podejście ogólne

Państwa AKP określają zasady, strategie oraz modele rozwoju ich systemów gospodarczych i społeczeństw przy zachowaniu pełnej suwerenności. Wraz ze Wspólnotą ustanawiają pogramy współpracy przewidziane w niniejszej Umowie. Strony uznają jednakże uzupełniającą rolę uczestników partnerstwa o charakterze niepaństwowym, parlamentów krajowych AKP oraz zdecentralizowanych władz lokalnych i ich możliwości w zakresie przyczyniania się do procesu rozwoju, w szczególności na poziomie krajowym i regionalnym. W tym celu, tam gdzie sytuacja tego wymaga oraz na warunkach ustanowionych w niniejszej Umowie, uczestnicy partnerstwa o charakterze niepaństwowym, parlamenty krajowe AKP oraz zdecentralizowane władze lokalne:

- są informowani i angażowani w konsultacje w sprawie polityki i strategii współpracy, w sprawie priorytetów współpracy, w szczególności w dziedzinach stanowiących przedmiot ich zainteresowania lub bezpośrednio ich dotyczących, a także w dialog polityczny,
- otrzymują wsparcie w zakresie budowania możliwości w dziedzinach o zasadniczym znaczeniu w celu wzmocnienia ich możliwości, w szczególności w zakresie organizacji i reprezentacji, a także ustanawiania mechanizmów konsultacyjnych obejmujących kanały komunikacji i dialogu oraz promowania sojuszy strategicznych.

Tam gdzie sytuacja tego wymaga, uczestnicy partnerstwa o charakterze niepaństwowym oraz zdecentralizowane władze lokalne:

- na warunkach ustanowionych w niniejszej Umowie, otrzymują środki finansowe na wspieranie procesów rozwoju lokalnego,
- są angażowani w realizację projektów i programów współpracy w dziedzinach stanowiących przedmiot ich zainteresowania lub w dziedzinach, z których czerpią porównywalne korzyści.”;

4) w art. 6 wprowadza się następujące zmiany:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Uczestnikami współpracy są:

- a) podmioty państwowe (lokalne, regionalne oraz krajowe), w tym parlamenty krajowe AKP;
- b) organizacje regionalne AKP i Unia Afrykańska. Do celów niniejszej Umowy pojęcie organizacji regionalnych lub poziomów regionalnych obejmuje także organizacje lokalne lub poziomy lokalne;
- c) podmioty o charakterze niepaństwowym:
  - sektor prywatny,
  - partnerzy gospodarczy i społeczni, w tym związki zawodowe,
  - społeczeństwo obywatelskie we wszystkich jego przejawach, zgodnie ze specyfiką krajową.”;

b) zmiana w ust. 2 nie dotyczy wersji polskiej;

5) w art. 8 wprowadza się następujące zmiany:

#### „Artykuł 8

##### Dialog polityczny

1. Strony regularnie angażują się w kompleksowy, wyważony i głęboki dialog polityczny prowadzący do podjęcia zobowiązań po obu stronach.

2. Celem tego dialogu jest wymiana informacji sprzyjających wzajemnemu zrozumieniu oraz ułatwiających ustanowienie uzgodnionych priorytetów i wspólnych porządków, w szczególności przez wykorzystanie powiązań istniejących między różnymi aspektami stosunków między Stronami oraz różnymi dziedzinami współpracy ustanowionej w niniejszej Umowie. Dialog ten ułatwia prowadzenie między Stronami konsultacji na forach międzynarodowych i wzmocnia ich współpracę na takich forach, a także promuje i podtrzymuje system skutecznego multilateralizmu. Cele dialogu obejmują również zapobieganie sytuacjom, w których jedna ze Stron może uznać za konieczne odwołanie się do stosowania procedur konsultacyjnych przewidzianych w artykułach 96 i 97.

3. Dialog obejmuje wszystkie cele i zadania określone w niniejszej Umowie, a także wszelkie zagadnienia stanowiące przedmiot wspólnego, ogólnego lub regionalnego zainteresowania, w tym kwestie związane z integracją regionalną i kontynentalną. Poprzez dialog Strony przyczyniają się do pokoju, bezpieczeństwa i stabilizacji oraz wspierają stabilne i demokratyczne otoczenie polityczne. Dotyczy to strategii współpracy, w tym programu na rzecz skuteczności pomocy, a także polityki globalnej i sektorowej, w tym środowiska, zmian klimatu, płci, migracji oraz zagadnień dotyczących dziedzictwa kulturowego. Odnosi się również do polityk globalnych i sektorowych obu Stron, mogących mieć wpływ na osiągnięcie celów współpracy rozwojowej.

4. Dialog koncentruje się między innymi na szczególnych zagadnieniach politycznych stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania lub mających ogólne znaczenie dla osiągnięcia celów niniejszej Umowy, takich jak handel bronią, nadmierne wydatki na zbrojenia, narkotyki, zorganizowana przestępczość bądź praca dzieci lub dyskryminacja wszelkiego rodzaju, w tym ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, wyznanie, przekonania polityczne lub inne, pochodzenie etniczne lub społeczne, stan posiadania, urodzenie lub inne kwestie związane ze statusem. Dialog obejmuje również regularną ocenę postępów w zakresie poszanowania praw człowieka, zasad demokratycznych, praworządności i dobrych rządów.

5. W prowadzonym dialogu nadrzędną rolę odgrywa szeroko pojęta polityka wspierania pokoju oraz zapobiegania konfliktom zbrojnym, zarządzania nimi i rozwiązywania ich, natomiast w definiowaniu głównych dziedzin współpracy rolę nadrzędną pełni potrzeba pełnego uwzględnienia celu osiągnięcia pokoju i stabilizacji demokratycznej. Dialog w tym kontekście w pełni angażuje odpowiednie organizacje regionalne AKP i Unię Afrykańską, gdy sytuacja tego wymaga.

6. Dialog jest prowadzony w sposób elastyczny. W zależności od potrzeby dialog ma charakter formalny lub nieformalny i jest prowadzony w ramach instytucjonalnych i poza nimi, we właściwej formie oraz na odpowiednim poziomie, w tym na poziomie regionalnym, lokalnym lub krajowym, w tym na poziomie krajowym, regionalnym, kontynentalnym lub całości AKP.

7. Do dialogu włączone są organizacje regionalne i przedstawiciele organizacji społeczeństwa obywatelskiego, a także parlamenty krajowe AKP, gdy sytuacja tego wymaga.

8. W stosownych przypadkach oraz w celu uniknięcia sytuacji, w których jedna ze Stron mogłaby uznać za konieczne zastosowanie procedury konsultacyjnej przewidzianej w artykule 96, dialog dotyczący elementów zasadniczych powinien być systematyczny i sformalizowany zgodnie z zasadami określonymi w załączniku VII.”;

6) w art. 9 wprowadza się następujące zmiany:

a) w ust. 3 akapit drugi otrzymuje brzmienie:

„Dobre rządy stanowiące podwaliny partnerstwa AKP-UE tworzą również podwaliny polityki krajowej i międzynarodowej Stron oraz stanowią podstawowy element niniejszej Umowy. Strony postanawiają, że poważne przypadki korupcji, w tym akty przekupstwa prowadzące do takiej korupcji, o których mowa w artykule 97, stanowią naruszenie tego elementu.”;

b) w ust. 4 dodaje się następujący akapit:

„Zasady leżące u podstaw elementów zasadniczych i elementu podstawowego, zdefiniowanych w niniejszym artykule, stosuje się w równym stopniu do państw AKP, z jednej strony, oraz do Unii Europejskiej i jej państw członkowskich, z drugiej.”;

7) w art. 10 wprowadza się następujące zmiany:

a) w ust. 1 tiret drugie otrzymuje brzmienie:

„— większe zaangażowanie parlamentów krajowych AKP, zdecentralizowanych władz lokalnych, gdy sytuacja tego wymaga, a także aktywnego i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego oraz sektora prywatnego.”;

b) w ust. 2 wyrażenie „gospodarki rynkowej” zastępuje się wyrażeniem „społecznej gospodarki rynkowej”;

8) art. 11 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 11

Polityka budowania pokoju, zapobiegania konfliktom i rozwiązywania ich, oraz reagowania na sytuacje niestabilności

1. Strony uznają, że bez rozwoju i ograniczenia ubóstwa nie zostanie osiągnięty trwały pokój i bezpieczeństwo, a bez pokoju i bezpieczeństwa nie jest możliwy zrównoważony rozwój. W ramach partnerstwa Strony prowadzą aktywną, kompleksową i zintegrowaną politykę budowania pokoju oraz zapobiegania konfliktom i rozwiązywania ich, a także politykę na rzecz bezpieczeństwa ludzi, jak również reagują na sytuacje niestabilności. Polityka ta opiera się na zasadzie własności i w szczególności koncentruje się na tworzeniu możliwości krajowych, regionalnych i kontynentalnych oraz na zapobieganiu konfliktom zbrojnym na wczesnym ich etapie, w drodze bezpośredniego rozpoznawania przyczyn leżących u ich podstaw, w tym ubóstwa, oraz przez właściwe łączenie wszelkich dostępnych instrumentów.

Strony uznają, że należy podjąć odpowiednie działania w związku z nowymi lub rozszerzającymi się zagrożeniami bezpieczeństwa, takimi jak zorganizowana przestępczość, piractwo, nielegalny handel, zwłaszcza ludźmi, narkotykami i bronią. Uwzględnić należy również wpływ wyzwań globalnych, takich jak wstrząsy na międzynarodowych rynkach finansowych, zmiany klimatu i pandemie.

Strony podkreślają istotną rolę organizacji regionalnych w budowaniu pokoju oraz zapobieganiu konfliktom i rozwiązywaniu ich, a także w stawianiu czoła nowym i rozszerzającym się zagrożeniom bezpieczeństwa w Afryce, co jest głównym obowiązkiem Unii Afrykańskiej.

2. Wzajemna zależność między bezpieczeństwem i rozwojem będzie przyświecać działaniom w dziedzinie budowania pokoju, zapobiegania konfliktom i rozwiązywania ich, łączącym podejścia krótko- i długoterminowe, obejmujące zarządzanie kryzysowe i wychodzące poza nie. Działania mające na celu stawienie czoła nowym lub rozszerzającym się zagrożeniom bezpieczeństwa m.in. wspierają egzekwowanie prawa, w tym współpracę w zakresie kontroli granicznej, poprawę bezpieczeństwa międzynarodowego łańcucha dostaw oraz wzmocnienie zabezpieczeń w transporcie powietrznym, morskim i drogowym.

Działania w dziedzinie budowania pokoju, zapobiegania konfliktom i rozwiązywania ich będą w szczególności obejmowały wspieranie zrównoważonych możliwości politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych między wszystkimi częściami społeczeństwa, wzmocnienie praworządności demokratycznej i skuteczności rządu, ustanawianie skutecznych mechanizmów pokojowego godzenia interesów grup, zwiększanie czynnego zaangażowania kobiet, likwidowanie różnic między poszczególnymi częściami społeczeństwa, a także wspieranie aktywnego i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego. Pod tym względem szczególną uwagę zwraca się na rozwój systemów wczesnego ostrzegania i mechanizmów budowania pokoju, przyczyniających się do zapobiegania konfliktom.

3. Właściwe działania obejmują również, między innymi, wspieranie dążeń mediacyjnych, negocjacyjnych i pokojowych, skuteczne zarządzanie wspólnymi, ograniczonymi zasobami naturalnymi na szczeblu regionalnym, demobilizację oraz ponowną integrację społeczną byłych uczestników walk, analizę problemów dzieci wcielanych do armii oraz przemocy wobec kobiet i dzieci. Podejmowane są właściwe działania mające na celu ustanowienie odpowiednich ograniczeń w zakresie wydatków na broń i handel bronią, w tym przez wspieranie propagowania i stosowania uzgodnionych norm i kodeksów postępowania, a także eliminowanie czynników podsycających konflikty.

3a. Szczególny nacisk należy położyć na walkę z minami przeciwpiechotnymi oraz wybuchowymi pozostałościami wojennymi, a także zwalczanie nielegalnej produkcji, transferu, obrotu i gromadzenia broni małokalibrowej i lekkiej

oraz amunicji do niej, z uwzględnieniem niewłaściwie zabezpieczonych i źle zarządzanych składów i zapasów oraz ich niekontrolowanego rozprzestrzeniania.

Strony zgadzają się na koordynację, przestrzeganie oraz pełne wywiązywanie się ze swoich odnośnych zobowiązań wynikających z wszystkich właściwych konwencji oraz instrumentów międzynarodowych i w tym celu zobowiązują się do współpracy na poziomie krajowym, regionalnym i kontynentalnym.

3b. Strony zobowiązują się również do współpracy w zakresie zapobiegania działalności najemników zgodnie ze swoimi zobowiązaniami wynikającymi z wszystkich właściwych konwencji i instrumentów międzynarodowych oraz zgodnie ze swoimi odpowiednimi przepisami ustawowymi i wykonawczymi.

4. W celu reagowania na sytuacje niestabilności w sposób strategiczny i skuteczny Strony wymieniają się informacjami oraz ułatwiają działania prewencyjne łączące w spójny sposób narzędzia z zakresu dyplomacji, bezpieczeństwa i rozwoju. Uzgadniają najlepszy sposób poprawy zdolności państw do pełnienia swoich głównych funkcji oraz wspierania politycznej woli reform, przy jednoczesnym poszanowaniu zasady własności. W sytuacjach niestabilności dialog polityczny jest szczególnie ważny, w związku z czym będzie dalej rozwijany i wzmocniany.

5. W sytuacjach gwałtownych konfliktów Strony podejmują wszelkie działania właściwe w zakresie zapobiegania nasilaniu się przemocy, ograniczenia zasięgu terytorialnego oraz ułatwienia pokojowego rozstrzygnięcia zaistniałych sporów. Szczególną uwagę zwraca się na zapewnienie wykorzystania środków finansowych przeznaczanych na współpracę zgodnie z zasadami i celami partnerstwa oraz że przeciwdziałania sprzeniewierzeniu funduszy na cele zbrojne.

6. W sytuacjach pokonfliktowych Strony podejmują wszelkie właściwe działania mające na celu stabilizację w okresie przejściowym z myślą o przywróceniu sytuacji pokojowej, stabilnej i demokratycznej. Strony zapewniają stworzenie niezbędnych powiązań między środkami nadzwyczajnymi, odbudową oraz współpracą na rzecz rozwoju.

7. W ramach wspierania umacniania pokoju i międzynarodowego wymiaru sprawiedliwości Strony potwierdzają swoją gotowość do:

- wymiany doświadczeń dotyczących przyjęcia zmian w przepisach wymaganych w celu ratyfikacji i wprowadzenia w życie Statutu Rzymskiego Międzynarodowego Trybunału Karnego, oraz
- walki z przestępczością międzynarodową zgodnie z prawem międzynarodowym, z należytym uwzględnieniem Statutu Rzymskiego.

Strony podejmują starania mające na celu ratyfikację i wprowadzenie w życie Statutu Rzymskiego i instrumentów pokrewnych.”;

## 9) art. 12 otrzymuje brzmienie:

## „Artykuł 12

**Spójność polityk Wspólnoty oraz ich wpływ na wdrożenie niniejszej Umowy**

Strony stawiają sobie za cel zapewnienie spójności polityki rozwojowej w sposób ukierunkowany, strategiczny i zorientowany na partnerstwo, w tym poprzez wzmocnienie dialogu dotyczącego kwestii spójności polityki rozwojowej. Unia uznaje, że jej polityka w dziedzinach innych niż rozwój może wspierać priorytety rozwojowe państw AKP zgodnie z celami niniejszej Umowy. W związku z tym Unia zwiększy spójność polityki w tych dziedzinach z myślą o osiągnięciu celów niniejszej Umowy.

Bez uszczerbku dla artykułu 96, w przypadku gdy Wspólnota zamierza, w ramach wykonywania swoich uprawnień, przyjąć środki godzące w interesy państw AKP, w zakresie, w jakim dotyczy to celów niniejszej Umowy, Wspólnota we właściwym czasie powiadamia państwa grupy AKP o swoim zamiarze. W związku z tym Komisja będzie regularnie informować sekretariat grupy AKP o planowanych propozycjach i jednocześnie przekazywać mu propozycje takich środków. Tam gdzie sytuacja tego wymaga, wniosek o dostarczenie informacji może zostać przedłożony również z inicjatywy państw AKP.

Na wniosek zainteresowanych państw AKP zostają niezwłocznie podjęte konsultacje, tak aby przed podjęciem ostatecznej decyzji można było uwzględnić obawy państw AKP dotyczące wpływu tych środków.

Ponadto po odbyciu takich konsultacji państwa AKP i grupa AKP mogą jak najszybciej przekazać Wspólnocie na piśmie swoje obawy i przedstawić sugestie zmian wskazujące sposób rozwiązania zaistniałych obaw.

Jeśli Wspólnota nie przychyli się do propozycji państw AKP, powiadamia je o tym jak najszybciej, wraz z podaniem przyczyn swojego stanowiska.

Jeśli to możliwe grupa AKP jest z wyprzedzeniem powiadamiana również o wejściu w życie takiej decyzji.”;

## 10) w art. 14 otrzymuje brzmienie:

## „Artykuł 14

**Institucje wspólne**

1. Wspólnymi instytucjami niniejszej Umowy są Rada Ministrów, Komitet Ambasadorów oraz Wspólne Zgromadzenie Parlamentarne.

2. Instytucje wspólne oraz instytucje ustanowione na podstawie umów o partnerstwie gospodarczym, bez uszczerbku dla odnośnych postanowień obowiązujących lub przyszłych umów o partnerstwie gospodarczym, podejmują

starania w celu zapewnienia koordynacji, spójności i komplementarności, a także skutecznego i obustronnego przepływu informacji.”;

## 11) dodaje się artykuł w brzmieniu:

## „Artykuł 14a

**Spotkania szefów państw lub rządów**

Strony odbywają spotkania na poziomie szefów państw lub rządów, po dokonaniu wspólnych uzgodnień w odpowiedniej formie.”;

## 12) w art. 15 wprowadza się następujące zmiany:

## a) w ust. 1 tiret trzecie otrzymuje brzmienie:

„Zgodnie z regulaminem Rada Ministrów zbiera się raz w roku z inicjatywy przewodniczącego oraz zawsze wtedy, gdy jest to konieczne, w formie i składzie właściwych dla omawianych zagadnień. Podczas takich posiedzeń odbywają się konsultacje wysokiego szczebla dotyczące spraw szczególnie istotnych dla Stron, uzupełniające prace prowadzone w ramach Wspólnego Ministerialnego Komitetu ds. Handlu, zgodnie z artykułem 38, oraz Komitetu ds. Współpracy Finansowej na Rzecz Rozwoju AKP-WE, zgodnie z artykułem 83, których wyniki wykorzystuje się podczas regularnych corocznych posiedzeń Rady Ministrów.”;

## b) w ust. 3 akapit drugi otrzymuje brzmienie:

„Rada Ministrów może podejmować decyzje wiążące Strony oraz sporządzać uchwały, zalecenia i opinie podczas regularnych corocznych posiedzeń lub w drodze procedury pisemnej. Co roku przedstawia Wspólnemu Zgromadzeniu Parlamentarnemu sprawozdania z wykonania niniejszej Umowy. Bada i bierze pod uwagę uchwały i zalecenia przyjęte przez Wspólne Zgromadzenie Parlamentarne.”;

## 13) w art. 17 wprowadza się następujące zmiany:

## a) w ust. 2 wprowadza się następujące zmiany:

## (i) tiret trzecie i czwarte otrzymują brzmienie:

„— omawianie zagadnień dotyczących rozwoju i partnerstwa AKP-UE, w tym umów o partnerstwie gospodarczym, innych umów handlowych, Europejskiego Funduszu Rozwoju oraz krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych. W tym celu Komisja przekazuje takie dokumenty strategiczne do wiadomości Wspólnego Zgromadzenia Parlamentarnego,

— omawianie sprawozdania rocznego Rady Ministrów z wykonania niniejszej Umowy i przyjmowanie uchwał oraz sporządzanie zaleceń dla Rady Ministrów mających na celu osiągnięcie celów niniejszej Umowy;”;

(ii) dodaje się tiret w brzmieniu:

„— wspieranie rozwoju instytucjonalnego i tworzenia możliwości parlamentów krajowych zgodnie z artykułem 33 ustęp 1 niniejszej Umowy.”;

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Wspólne Zgromadzenie Parlamentarne zbiera się dwa razy w roku na sesji plenarnej, przemiennie w Unii Europejskiej i w państwie AKP. W celu wzmocnienia integracji regionalnej oraz aby sprzyjać współpracy między parlamentami krajowymi, posiedzenia członków parlamentów z UE i AKP organizuje się na poziomie regionalnym.

Takie posiedzenia na poziomie regionalnym organizuje się z myślą o osiągnięciu celów określonych w artykule 14 ustęp 2 niniejszej Umowy.”;

14) w art. 19 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Współpraca odnosi się do konkluzji konferencji Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz celów, zadań i programów działania uzgodnionych na poziomie międzynarodowym, a także ich realizacji jako podstaw zasad rozwoju. Współpraca odnosi się również do zadań docelowych międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju oraz zwraca szczególną uwagę na wprowadzenie jakościowych i ilościowych wskaźników postępu. Strony podejmują skoordynowane wysiłki w celu przyspieszenia postępu na drodze do osiągnięcia Milenijnych Celów Rozwoju.”;

15) w art. 20 wprowadza się następujące zmiany:

a) w ust. 1 wprowadza się następujące zmiany:

(i) wyrażenie wprowadzające otrzymuje brzmienie:

„1. Cele współpracy na rzecz rozwoju AKP-WE są realizowane przez zintegrowane strategie lokalne obejmujące lokalne podmioty gospodarcze, społeczne, kulturalne, środowiskowe i instytucjonalne. Dlatego też współpraca stwarza spójne ramy umożliwiające wspieranie własnych strategii rozwoju państw AKP oraz zapewniające uzupełnianie się

i współdziałanie między poszczególnymi podmiotami, w szczególności na poziomach krajowym i regionalnym oraz między tymi poziomami. W tym kontekście oraz w ramach polityki i reform rozwoju realizowanych przez państwa AKP strategii współpracy AKP-WE na poziomie krajowym oraz, gdy wymaga tego sytuacja, na poziomie regionalnym mają na celu:”;

(ii) lit. a) otrzymuje brzmienie:

„a) osiągnięcie szybkiego i stałego wzrostu gospodarczego stwarzającego miejsca pracy, rozwój sektora prywatnego, zwiększanie poziomu zatrudnienia, poprawienie dostępu do produkcyjnych działań gospodarczych oraz do zasobów;”;

(iii) dodaje się literę w brzmieniu:

„aa) sprzyjanie współpracy i integracji regionalnej;”;

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. W celu ich włączenia do wszystkich dziedzin współpracy, pod uwagę należy wziąć w szczególności wymienione zagadnienia tematyczne i przekrojowe: prawa człowieka, problematyka płci, demokracja, dobre rządy, równowaga środowiskowa, zmiany klimatu, choroby zakaźne i niezakaźne oraz rozwój instytucjonalny i tworzenie możliwości. Dziedziny te kwalifikują się również do wsparcia wspólnotowego.”;

16) w art. 21 wprowadza się następujące zmiany:

a) w wyrażeniu wprowadzającym w ust. 1 słowa „prywatnych inwestycji” zastępuje się słowem „inwestycji”;

b) w ust. 3 lit. c) słowo „rozszerzanie” zastępuje się słowem „rozszerzenie”;

c) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Wsparcie dla inwestycji i rozwoju sektora prywatnego obejmuje działania i inicjatywy na poziomie makro-, mezo- i mikroekonomicznym oraz wspieranie poszukiwania innowacyjnych mechanizmów finansowania, w tym łączenia i wzajemnego wspierania się prywatnych i publicznych źródeł finansowania rozwoju.”;

d) dodaje się ustęp w brzmieniu:

„6. Współpraca wspiera inwestycje sektora publicznego w podstawową infrastrukturę, mające na celu rozwój sektora prywatnego, wzrost gospodarczy i eliminację ubóstwa.”;

17) w art. 22 ust. 1 lit. b) wyrażenie wprowadzające otrzymuje brzmienie:

„b) polityki strukturalnej skonstruowanej w sposób umacniającej rolę różnych uczestników współpracy, w szczególności sektora prywatnego oraz poprawę otoczenia umożliwiającego efektywniejszą mobilizację środków krajowych i wzrost przedsiębiorczości, osiągnięcie większych inwestycji i większego zatrudnienia, a także:”;

18) art. 23 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 23

### Rozwój sektora gospodarczego

Współpraca wspiera trwałą politykę i reformy instytucjonalne, a także inwestycje niezbędne do zapewnienia sprawliwego dostępu do działań gospodarczych i zasobów produkcyjnych, w szczególności:

- a) rozwój systemów szkoleniowych pomagających zwiększać produktywność zarówno w sektorach formalnych, jak i nieformalnych;
- b) kapitał, kredyt, ziemię, w szczególności w odniesieniu do praw własności i użytkowania;
- c) rozwój strategii wiejskich mających na celu ustanawianie ram zdecentralizowanego planowania bezpośredniego, podziału zasobów oraz zarządzania nimi;
- d) opracowanie strategii mających na celu zwiększenie produkcji i wydajności rolnictwa w państwach AKP poprzez zapewnienie w szczególności niezbędnego finansowania badań naukowych w zakresie rolnictwa, materiałów i usług potrzebnych w produkcji rolnej, pomocniczej infrastruktury wiejskiej oraz ograniczanie ryzyka i zarządzanie nim. Wsparcie obejmuje publiczne i prywatne inwestycje w rolnictwo, zachęcanie do tworzenia polityki i strategii rolnej, wzmacnianie organizacji rolników i sektora prywatnego, zarządzanie zasobami naturalnymi, rozwój i funkcjonowanie rynków rolnych. Strategie produkcji rolnej wzmacniają krajową i regionalną politykę zapewniania bezpieczeństwa żywnościowego oraz integrację regionalną; w tym kontekście współpraca wspiera wysiłki państw AKP mające na celu zwiększenie konkurencyjności swoich wywożonych towarów oraz dostosowywanie swoich strategii wywozu towarów w świetle zmieniających się warunków handlowych;

- e) zrównoważony rozwój zasobów wodnych, zgodnie z zasadami zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi, zapewniający sprawliwy i zrównoważony podział wspólnych zasobów wodnych na potrzeby ich różnych zastosowań;
- f) zrównoważony rozwój akwakultury i rybołówstwa, w tym zarówno rybołówstwa śródlądowego, jak i zasobów morskich w wyłącznych strefach ekonomicznych państw AKP;
- g) infrastrukturę oraz usługi gospodarcze i technologiczne, w tym transport, systemy telekomunikacyjne, usługi komunikacyjne oraz rozwój społeczeństwa informacyjnego;
- h) rozwój konkurencyjnych sektorów przemysłu, górnictwa i energetyki przy jednoczesnym zachęcaniu sektora prywatnego do zaangażowania i rozwoju;
- i) rozwój handlu, w tym wspieranie uczciwego handlu;
- j) rozwój przedsiębiorczości, finansów i bankowości; oraz innych sektorów usługowych;
- k) rozwój turystyki;
- l) rozwój infrastruktury i usług naukowych, technologicznych i badawczych; w tym rozszerzanie, wymianę i przyswajanie nowych technologii;
- m) wzmocnienie zdolności w obszarach produkcyjnych, szczególnie w sektorach państwowych i prywatnych;
- n) promowanie tradycyjnej wiedzy; oraz
- o) rozwój i realizację specjalnych strategii dostosowawczych w związku z ograniczaniem preferencji, ewentualnie obejmujących działania, o których mowa w literach a)-n) powyżej.”;

19) dodaje się artykuł w brzmieniu:

„Artykuł 23a

### Rybołówstwo

Uznając kluczową rolę, jaką rybołówstwo i akwakultura odgrywają w krajach AKP, wnosząc pozytywny wkład w tworzenie miejsc pracy, generowanie dochodów, bezpieczeństwo żywnościowe i źródła utrzymania społeczności wiejskich i przybrzeżnych, a co za tym idzie w ograniczenie ubóstwa, współpraca dąży do dalszego rozwoju sektorów akwakultury i rybołówstwa w krajach AKP, umożliwiającego zwiększenie w sposób zrównoważony powiązanych korzyści społecznych i gospodarczych.



Programy i działania w zakresie współpracy zapewniają wsparcie m.in. dla opracowania i realizacji strategii zrównoważonego rozwoju akwakultury i rybołówstwa oraz planów zagospodarowania w krajach i regionach AKP; dla włączania akwakultury i rybołówstwa do krajowych i regionalnych strategii rozwoju; dla rozwoju infrastruktury i wiedzy technicznej niezbędnych krajom AKP do uzyskania maksymalnej stałej wartości w ich sektorach rybołówstwa i akwakultury; dla tworzenia możliwości krajów AKP w zakresie przezwyciężania problemów zewnętrznych, utrudniających im pełne wykorzystanie zasobów rybołówstwa; oraz dla promowania i rozwoju wspólnych przedsięwzięć inwestowania w sektory rybołówstwa i akwakultury krajów AKP. Każda umowa dotycząca rybołówstwa negocjowana między Wspólnotą a państwami AKP musi należycie uwzględniać spójność ze strategiami rozwoju w tej dziedzinie.

Po dokonaniu wspólnych uzgodnień mogą odbywać się konsultacje wysokiego szczebla, w tym na poziomie ministerialnym, mające na celu rozwój, poprawę i/lub wzmocnienie współpracy rozwojowej AKP-UE w zakresie zrównoważonej akwakultury i rybołówstwa.”;

20) art. 25 ust. 1 lit. a) i b) otrzymują brzmienie:

- „a) poprawę edukacji i kształcenia na wszystkich poziomach, działania mające doprowadzić do uznawania wykształcenia wyższego, ustanowienie systemów zapewniania jakości w edukacji, w tym w edukacji i kształceniu przez Internet lub innymi niekonwencjonalnymi środkami oraz tworzenie możliwości i umiejętności technicznych;
- b) poprawę systemów zdrowotnych, w szczególności sprawiedliwy dostęp do kompleksowych usług zdrowotnych wysokiej jakości, i żywienia, likwidowanie głodu i niedożywienia, zapewnianie odpowiednich zasobów żywnościowych oraz bezpieczeństwa żywnościowego, w tym poprzez wsparcie siatek bezpieczeństwa socjalnego.”;

21) w art. 27 wprowadza się następujące zmiany:

- a) tytuł otrzymuje brzmienie:  
„Kultura i rozwój”;
- b) lit. c) otrzymuje brzmienie:  
„c) uznanie, zachowanie i wspieranie wartości dziedzictwa kulturowego; wspieranie rozwoju możliwości w tym sektorze.”;
- c) dodaje się litery w brzmieniu:  
„e) uznanie i wspieranie roli podmiotów i sieci kulturalnych oraz ich wkładu w zrównoważony rozwój; oraz

- f) promowanie wymiaru kulturalnego w edukacji oraz udziału młodzieży w działaniach kulturalnych.”;

22) art. 28, 29 i 30 otrzymują brzmienie:

#### „Artykuł 28

#### Podjęcie ogólne

1. Współpraca AKP-UE dostarcza skutecznej pomocy w osiągnięciu celów i priorytetów, które wyznaczyły sobie państwa AKP w kontekście współpracy i integracji regionalnej.
2. Zgodnie z celami ogólnymi określonymi w artykułach 1 i 20 współpraca AKP-UE dąży do:
  - a) wspierania pokoju i stabilizacji, a także zapobiegania konfliktom i ich rozwiązywania;
  - b) wzmocniania rozwoju gospodarczego i współpracy gospodarczej poprzez tworzenie większych rynków, swobodny przepływ osób, towarów, usług, kapitału, zatrudnienia i technologii między krajami AKP, przyspieszoną dywersyfikację gospodarek państw AKP, promowanie i zwiększanie skali handlu między krajami AKP oraz z krajami trzecimi, a także stopniową integrację państw AKP z gospodarką światową;
  - c) wspieranie radzenia sobie z wyzwaniami w zakresie zrównoważonego rozwoju w wymiarze transnarodowym, m.in. poprzez koordynację i harmonizację polityki współpracy regionalnej.
3. Pod warunkami określonymi w artykule 58, współpraca wspiera również współpracę między regionami i państwami AKP, np. obejmującą:

- a) jedną lub więcej organizacji regionalnych AKP, w tym na poziomie kontynentalnym;
- b) europejskie kraje i terytoria zamorskie (KTZ) oraz regiony peryferyjne;
- c) kraje rozwijające się nienależące do AKP.

#### Artykuł 29

#### Współpraca AKP-UE na rzecz kooperacji oraz integracji regionalnej

1. W dziedzinie stabilności, pokoju i zapobiegania konfliktom współpraca wspiera:

- a) promowanie i rozwój regionalnego dialogu politycznego w dziedzinach zapobiegania konfliktom i rozwiązywania ich; praw człowieka i demokratyzacji; wymiany, tworzenia sieci kontaktów i promowania mobilności między różnymi uczestnikami rozwoju, w szczególności w społeczeństwie obywatelskim;
- b) promowanie regionalnych inicjatyw i polityk w dziedzinach mających związek z bezpieczeństwem, w tym ograniczenie zbrojeń, walkę z narkotykami, zorganizowaną przestępczością, praniem brudnych pieniędzy i korupcją.

2. W dziedzinie regionalnej integracji gospodarczej współpraca wspiera:

- a) udział najmniej rozwiniętych krajów AKP w tworzeniu rynków regionalnych i w korzyściach zapewnianych przez takie rynki;
- b) realizację polityk gospodarczej reformy sektorowej na poziomie regionalnym;
- c) liberalizację handlu i płatności;
- d) promowanie inwestycji transgranicznych, zarówno zagranicznych, jak i krajowych, oraz innych inicjatyw integracji regionalnej;
- e) łagodzenie wpływu przejściowych kosztów netto integracji na przychód budżetowy oraz bilans płatniczy; oraz
- f) infrastrukturę, w szczególności transportową i komunikacyjną, oraz bezpieczeństwo i usługi w tym zakresie, w tym rozwijanie możliwości regionalnych w dziedzinie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT).

3. W dziedzinie polityki regionalnej na rzecz zrównoważonego rozwoju współpraca wspiera priorytety regionów AKP, w szczególności:

- a) ochronę środowiska i zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi, w tym wodą i energią, z uwzględnieniem zmian klimatu;
- b) bezpieczeństwo żywnościowe i rolnictwo;
- c) zdrowie, edukację i kształcenie;
- d) badania i rozwój technologiczny; oraz
- e) inicjatywy regionalne w zakresie przygotowania się do klęsk żywiołowych i łagodzenia ich skutków, a także odbudowy po klęskach.

#### Artykuł 30

Tworzenie możliwości na rzecz współpracy oraz integracji regionalnej AKP

W celu zapewnienia skuteczności i efektywności polityki regionalnej, współpraca rozwija i wzmacnia możliwości:

- a) instytucji i organizacji integracji regionalnej powołanych przez państwa AKP oraz z udziałem państw AKP, które wspierają współpracę i integrację regionalną;
- b) rządów i parlamentów krajowych w dziedzinach integracji regionalnej; oraz
- c) podmiotów o charakterze niepaństwowym, w tym sektora prywatnego.”;

23) dodaje się artykuł w brzmieniu:

#### „Artykuł 31a

#### HIV/AIDS

Współpraca wspiera wysiłki państw AKP zmierzające do opracowania i wzmocnienia we wszystkich sektorach polityk i programów mających na celu podjęcie działań w związku z pandemią HIV/AIDS i zapobieganie jej szkodliwemu wpływowi na rozwój. Wspiera państwa AKP w dążeniach do zapewnienia i utrzymania uniwersalnego dostępu do środków zapobiegania HIV/AIDS, leczenia, opieki i pomocy dla chorych, a w szczególności stawia sobie za zadanie:

- a) wspieranie rozwoju i realizacji kompleksowych wielosektorowych strategii i planów w odniesieniu do HIV/AIDS jako priorytetowych w krajowych i regionalnych planach rozwojowych;
- b) angażowanie, w zakresie reagowania na HIV/AIDS na poziomie krajowym, wszystkich właściwych sektorów rozwojowych i zapewnienie szerokiej mobilizacji zainteresowanych stron na wszystkich poziomach;
- c) wzmocnienie krajowych systemów zdrowotnych i podjęcie działań w związku z niedoborami zasobów ludzkich w tym sektorze, stanowiących podstawę dla zapewnienia uniwersalnego dostępu do profilaktyki przeciwko HIV/AIDS, leczenia, opieki nad chorymi oraz do innych usług zdrowotnych, a także ich skutecznej integracji;
- d) podjęcie działań w związku z nierównościami między płciami, przemocą ze względu na płeć i wykorzystywaniem seksualnym jako czynnikami przyczyniającymi się do pandemii HIV/AIDS oraz intensyfikację działań mających na celu zabezpieczenie praw kobiet i dziewcząt, opracowanie skutecznych, uwzględniających problematykę płci programów zwalczania HIV/AIDS oraz działań adresowanych do kobiet i dziewcząt, w tym usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz powiązanych praw, a także wspieranie pełnego zaangażowania kobiet w planowanie i podejmowanie decyzji związanych ze strategiami i programami zwalczania HIV/AIDS;

- e) stworzenie zapewniających wsparcie ram prawnych i politycznych oraz eliminacja przepisów karnych, polityk, praktyk, upośledzenia i dyskryminacji naruszających prawa człowieka, zwiększających zagrożenie HIV/AIDS oraz uniemożliwiających dostęp do skutecznej prewencji przeciwko HIV/AIDS, leczenia, opieki i pomocy dla chorych, w tym lekarstw, produktów i usług dla osób żyjących z HIV/AIDS i najbardziej narażonych populacji;
- f) zwiększanie dostępu do opartych na dowodach naukowych, kompleksowych metod prewencji przeciwko HIV/AIDS, uwzględniających lokalne czynniki przyczyniające się do epidemii oraz szczególne potrzeby kobiet, młodzieży i najbardziej narażonych populacji; oraz
- g) zapewnienie powszechnego i niezawodnego dostępu do bezpiecznych, niedrogich lekarstw wysokiej jakości oraz produktów mających znaczenie dla zdrowia, w tym dla zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego.”;

24) dodaje się artykuł w brzmieniu:

„Artykuł 32a

Zmiany klimatu

Strony uznają, że zmiany klimatu stanowią poważne globalne wyzwanie w zakresie ochrony środowiska oraz zagrożenie dla osiągnięcia Milenijnych Celów Rozwoju, wymagające odpowiedniego, przewidywalnego i terminowego wsparcia finansowego. Z powyższych względów oraz zgodnie z postanowieniami artykułu 32, a w szczególności jego ustępu 2 litera a), współpraca:

- a) uwzględnia szczególne zagrożenie, jakie dla państw AKP, w szczególności leżących na małych wyspach i terenach nisko położonych, stanowią zjawiska mające związek z klimatem, takie jak erozja wybrzeży, cyklony, powódzie i uwarunkowane środowiskowo przesunięcia ludności oraz, w szczególności w przypadku najmniej rozwiniętych i śródlądowych państw AKP, nasilające się powódzie, susze, wylesianie i pustynnienie;
- b) wzmacnia i wspiera politykę i programy służące łagodzeniu oraz dostosowywaniu się do skutków zmian klimatu i wynikających z nich zagrożeń, w tym poprzez rozwój instytucjonalny i tworzenie możliwości;
- c) zwiększa możliwości państw AKP pod względem rozwoju i udziału w globalnym rynku handlu emisjami związków węgla; oraz
- d) kładzie nacisk na następujące działania:
  - (i) uwzględnianie zmian klimatu w strategiach rozwoju i wysiłkach na rzecz ograniczenia ubóstwa;

- (ii) zwiększanie znaczenia politycznego zmian klimatu we współpracy rozwojowej, w tym poprzez odpowiedni dialog polityczny;
- (iii) pomoc dla państw AKP w dostosowywaniu się do zmian klimatu w odpowiednich sektorach, takich jak rolnictwo, gospodarka wodna oraz infrastruktura, w tym poprzez transfer i przyjmowanie odpowiednich przyjaznych dla środowiska technologii;
- (iv) promowanie środków ograniczania zagrożeń związanych z klęskami żywiołowymi, z uwzględnieniem faktu, że coraz większa część takich klęsk związana jest ze zmianami klimatu;
- (v) zapewnienie wsparcia finansowego i technicznego dla prowadzonych przez państwa AKP działań łagodzących w przypadkach, gdy sprzyja to osiągnięciu ich celów ograniczania ubóstwa i zrównoważonego rozwoju, w tym dla ograniczania emisji, których źródłem jest wylesianie i degradacja lasów oraz emisji sektora rolnego;
- (vi) doskonalenie systemów informacji o pogodzie i klimacie, prognozowania oraz wczesnego ostrzegania; oraz
- (vii) promowanie odnawialnych źródeł energii oraz technologii niskoemisyjnych, sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi.”;

25) art. 33 ust. 3 lit. c) otrzymuje brzmienie:

- „c) poprawie i umacnianiu zarządzania finansami publicznymi i zarządzania podatkowego w celu rozwoju działalności gospodarczej w krajach AKP i zwiększenia ich wpływów podatkowych, przy jednoczesnym pełnym poszanowaniu suwerenności państw AKP w tej dziedzinie.

Środki mogą obejmować:

- (i) zwiększanie możliwości w zakresie zarządzania dochodami krajowymi, w tym utworzenie skutecznego, efektywnego i zrównoważonego systemu podatkowego;
- (ii) promowanie uczestnictwa w strukturach i procesach międzynarodowej współpracy podatkowej w celu ułatwienia dalszego rozwoju rzeczywistej zgodności z normami międzynarodowymi;
- (iii) wsparcie wdrażania międzynarodowych najlepszych praktyk w dziedzinie podatków, w tym zasady przejrzystości i wymiany informacji, w tych państwach AKP, które podjęły odnośne zobowiązania.”;

## 26) art. 34 ust. 2–4 otrzymują brzmienie:

„2. Ostatecznym celem współpracy gospodarczej i handlowej jest umożliwienie państwom AKP pełnego uczestniczenia w handlu międzynarodowym. W tym kontekście szczególną uwagę należy zwrócić na potrzebę brania przez państwa AKP aktywnego udziału w wielostronnych negocjacjach handlowych. Uwzględniając aktualny stopień rozwoju państw AKP, współpraca gospodarcza i handlowa jest skierowana na umożliwianie państwom AKP sprostania wyzwaniom globalizacji oraz stopniowego przystosowywania się do nowych warunków handlu międzynarodowego, ułatwiając tym samym przechodzenie na zliberalizowaną gospodarkę globalną. W tym kontekście należy zwrócić szczególną uwagę na trudną sytuację wielu państw AKP, wynikającą z ich zależności od towarów lub kilku kluczowych produktów, w tym produktów przemysłowo-rolnych o wartości dodanej oraz na ryzyko ograniczania preferencji.

3. W związku z tym współpraca gospodarcza i handlowa zmierza, poprzez krajowe i regionalne strategie rozwoju zdefiniowane w tytule I, do wzmocnienia zdolności produkcyjnych, dostawczych i handlowych krajów AKP, a także ich umiejętności przyciągania inwestycji. Ponadto ma na celu tworzenie między Stronami nowej dynamiki handlu, umacnianie polityki handlowej i inwestycyjnej krajów AKP, ograniczenie ich uzależnienia od towarów, promowanie większego zróżnicowania gospodarki i poprawianie możliwości krajów AKP w zakresie uregulowania kwestii związanych z handlem.

4. Współpraca gospodarcza i handlowa jest realizowana przy pełnej zgodności z przepisami Światowej Organizacji Handlu (WTO), w tym dotyczącymi szczególnego i zróżnicowanego traktowania oraz przy uwzględnieniu wspólnych interesów Stron oraz stopnia ich rozwoju. Obejmuje również w pełni zgodne ze zobowiązaniami wielostronnymi działania odnoszące się do ograniczania preferencji.”;

## 27) art. 35 ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1. Współpraca gospodarcza i handlowa opiera się na prawdziwym, silnym i strategicznym partnerstwie. Ponadto opiera się kompleksowym podejściu, zbudowanym na atutach i osiągnięciach poprzednich Konwencji AKP-WE.

2. Współpraca gospodarcza i handlowa opiera się na inicjatywach integracji regionalnej państw AKP. Współpraca na rzecz współpracy oraz integracji regionalnej, zdefiniowana w tytule I, oraz współpraca gospodarcza i handlowa wzajemnie się uzupełniają. Współpraca gospodarcza i handlowa odnosi się w szczególności do ograniczeń w zakresie popytu i podaży, zwłaszcza do zgodności infrastruktury,

dywersyfikacji gospodarczej i środków rozwoju handlu, jako zwiększających konkurencyjność państw AKP. W związku z tym należy przyznać właściwe znaczenie odpowiednim środkom w ramach strategii rozwoju państw i regionów AKP, które korzystają ze wsparcia Wspólnoty, a w szczególności z pomocy na rzecz wymiany handlowej.”;

## 28) art. 36 i 37 otrzymują brzmienie:

„Artykuł 36

Tryb

1. W świetle celów i zasad wymienionych powyżej Strony postanawiają podjąć wszelkie niezbędne działania w celu zapewnienia zawarcia nowych umów o partnerstwie gospodarczym zgodnych z przepisami WTO, stopniowo usuwających bariery handlowe istniejące między nimi oraz rozszerzających współpracę we wszystkich dziedzinach związanych z handlem.

2. Umowy o partnerstwie gospodarczym, jako instrumenty rozwoju, mają na celu wspieranie sprawnej i stopniowej integracji państw AKP z gospodarką światową, w szczególności poprzez pełne wykorzystanie potencjału integracji regionalnej i handlu Południe-Południe.

3. Strony postanawiają, że nowe porozumienia handlowe będą wprowadzane stopniowo.

Artykuł 37

Procedury

1. Podczas negocjacji umów o partnerstwie gospodarczym zapewnione jest tworzenie możliwości zgodnie z postanowieniami tytułu I i artykułu 35 w sektorze państwowym i prywatnym krajów AKP, w tym środków podnoszenia konkurencyjności, wzmocnienia organizacji regionalnych oraz wspierania regionalnych inicjatyw integracji handlu, tam gdzie sytuacja tego wymaga z pomocą w zakresie dostosowania budżetowego oraz reformy fiskalnej, a także unowocześnienia i rozwoju infrastruktury oraz promowania inwestycji.

2. Strony dokonują regularnych przeglądów postępów negocjacji przewidzianych w artykule 38.

3. Negocjacje umów o partnerstwie gospodarczym zostaną podjęte z tymi krajami AKP, które uznają, że są do tego gotowe, oraz na poziomie, który te państwa uznają za właściwy i zgodnie z procedurami ustalonymi przez grupę AKP, w celu wsparcia procesów integracji regionalnej w ramach AKP.

4. Zgodnie z odpowiednimi zasadami WTO negocjacje umów o partnerstwie gospodarczym mają na celu określenie harmonogramu stopniowego znoszenia barier w handlu między Stronami. Po stronie Wspólnoty liberalizacja handlu opiera się na wspólnotowym dorobku prawnym i ma na celu poprawienie aktualnego dostępu państw AKP do rynku przez, między innymi, przegląd reguł pochodzenia. Negocjacje uwzględniają stopień rozwoju oraz społeczno-gospodarczy wpływ środków handlowych na państwa AKP, a także zdolność do dostosowania systemów gospodarczych tych państw do procesu liberalizacji. W związku z tym negocjacje powinny być na tyle elastyczne, na ile to możliwe w odniesieniu do ustalenia odpowiedniego okresu przejściowego oraz końcowego zakresu produktów, przy uwzględnieniu sektorów wrażliwych, a także stopnia rozbieżności w zakresie harmonogramu redukcji cel, a jednocześnie powinny być zgodne z obowiązującymi wówczas zasadami WTO.

5. Strony ściśle współpracują i współdziałają z WTO w celu wyjaśnienia i uzasadnienia poczynionych ustaleń, w szczególności w odniesieniu do możliwego stopnia ich elastyczności.

6. Strony dodatkowo omawiają możliwości uproszczenia i przeglądu reguł pochodzenia, w tym postanowień ogólnych dotyczących wywozu tych produktów.

7. Po zawarciu umowy o partnerstwie gospodarczym przez państwa AKP, te państwa AKP, które nie są stronami takiej umowy, mogą w dowolnym terminie złożyć wniosek o przystąpienie do niej.

8. W kontekście współpracy AKP-UE na rzecz współpracy oraz integracji regionalnej AKP, o której mowa w tytule I, i zgodnie z artykułem 35, Strony zwracają szczególną uwagę na potrzeby wynikające z wykonania umów o partnerstwie gospodarczym. Zastosowanie mają zasady przedstawione w artykule 1 załącznika IV do niniejszej Umowy. W związku z tym Strony zobowiązują się korzystać z istniejących lub nowych regionalnych mechanizmów finansowania, za pośrednictwem których mogą być przekazywane środki przyznane w wieloletnich ramach finansowych współpracy oraz inne dodatkowe środki.”;

29) dodaje się artykuł w brzmieniu:

#### „Artykuł 37a

##### Inne porozumienia handlowe

1. W kontekście bieżących tendencji w polityce handlowej, zmierzającej do większej liberalizacji handlu, UE i państwa AKP mogą wziąć udział w negocjacjach i wdrożeniu umów prowadzących do dalszej wielostronnej i dwustronnej liberalizacji handlu. Taka liberalizacja może prowadzić do ograniczania preferencji przyznanych państwom AKP i wpływać na ich pozycję konkurencyjną na rynku UE, a także na ich wysiłki rozwojowe, na wspomaganie których zależy UE.

2. Zgodnie z celami współpracy gospodarczej i handlowej UE stara się podejmować środki umożliwiające przewyższenie ewentualnych niekorzystnych skutków liberalizacji w celu zapewnienia państwom AKP dalszego znacznego preferencyjnego dostępu w wielostronnym systemie handlu w najdłuższym możliwym okresie oraz w celu zagwarantowania, że wszelkie nieuniknione ograniczanie preferencji będzie wprowadzane stopniowo również w najdłuższym możliwym okresie.”;

30) art. 38 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Ministerialny Komitet ds. Handlu omawia związane z handlem kwestie istotne dla wszystkich państw AKP, a w szczególności regularnie monitoruje negocjacje dotyczące umów o partnerstwie gospodarczym oraz wdrożenie tych umów. Zwraca szczególną uwagę na bieżące, wielostronne negocjacje handlowe i analizuje wpływ inicjatyw w zakresie rozszerzania liberalizacji na handel AKP-WE oraz rozwój gospodarek krajów AKP. Zgłasza i formułuje odpowiednie zalecenia dla Rady Ministrów, w tym wszelkie środki wspomagające w celu zwiększenia korzyści wynikających z porozumień handlowych AKP-WE.”;

31) dodaje się artykuł w brzmieniu:

#### „Artykuł 38a

##### Konsultacje

1. W przypadku gdy nowe środki lub środki określone w programach przyjętych przez Wspólnotę z myślą o zbliżeniu przepisów ustawowych i wykonawczych w celu ułatwienia handlu negatywnie wpływają na interesy jednego lub większej liczby państw AKP, przed przyjęciem takich środków Wspólnota powiadamia o tym sekretariat AKP i zainteresowane państwa AKP.

2. Aby umożliwić Wspólnocie wzięcie pod uwagę interesów grupy AKP, na jej wniosek i zgodnie z postanowieniami artykułu 12 niniejszej Umowy odbywają się konsultacje mające na celu osiągnięcie zadowalającego rozstrzygnięcia.

3. W przypadku gdy obowiązujące zasady lub przepisy wspólnotowe przyjęte w celu ułatwienia handlu dotyczą interesów jednego lub wielu państw AKP lub jeśli interesy te mogą zostać zagrożone interpretacją, stosowaniem lub egzekwowaniem takich zasad lub przepisów, na wniosek zainteresowanych państw AKP i zgodnie z postanowieniami artykułu 12 odbywają się konsultacje mające na celu osiągnięcie zadowalającego rozstrzygnięcia.

4. W celu znalezienia zadowalającego rozstrzygnięcia Strony mogą również poddać pod rozwagę Wspólnego Ministerialnego Komitetu ds. Handlu wszelkie inne problemy dotyczące handlu, które mogą wynikać ze środków przyjętych lub planowanych przez państwa członkowskie.

5. W celu zagwarantowania skutecznych konsultacji Strony powiadamiają się wzajemnie o takich środkach.

6. Strony uzgadniają, że odbycie w ramach instytucji powołanych umową o partnerstwie gospodarczym konsultacji dotyczących spraw wchodzących w zakres takiej umowy oraz udzielenie za pośrednictwem takich instytucji informacji dotyczących spraw wchodzących w zakres umowy uznaje się za zaspokojenie postanowień niniejszego artykułu i artykułu 12 niniejszej Umowy, pod warunkiem że wszystkie zainteresowane państwa AKP są sygnatariuszami umowy o partnerstwie gospodarczym, w związku z którą odbyto konsultacje lub udzielono informacji.”;

32) art. 41 ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Wspólnota wspiera, poprzez krajowe i regionalne strategie rozwoju zdefiniowane w tytule I i zgodnie z artykułem 35, dążenia państw AKP do wzmocnienia ich zdolności do świadczenia usług. W celu podniesienia konkurencyjności usług i, tym samym, zwiększenia wartości i rozmiaru handlu towarami i usługami, szczególną uwagę należy zwrócić na usługi w zakresie zatrudnienia, przedsiębiorczości, dystrybucji, finansów, turystyki, kultury i budownictwa oraz na pokrewne usługi inżynierskie.”;

33) art. 42 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Wspólnota wspiera, poprzez krajowe i regionalne strategie rozwoju zdefiniowane w tytule I i zgodnie z artykułem 35, dążenia państw AKP do rozwoju i wspierania rentownych i efektywnych usług transportu morskiego w państwach AKP w celu zwiększenia udziału podmiotów gospodarczych AKP w międzynarodowych usługach żeglugi morskiej.”;

34) art. 43 ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Strony postanawiają również zintensyfikować współpracę w dziedzinie technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz społeczeństwa informacyjnego. Współpraca ta, poprzez krajowe i regionalne strategie rozwoju zdefiniowane w tytule I i zgodnie z artykułem 35, jest w szczególności skierowana na poprawę komplementarności i harmonizacji systemów komunikacji na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym oraz ich dostosowanie do nowych technologii.”;

35) art. 44 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Poprzez krajowe i regionalne strategie rozwoju zdefiniowane w tytule I i zgodnie z artykułem 35 Wspólnota wspiera dążenia państw AKP do wzmocnienia ich możliwości w dziedzinach związanych z handlem, włącznie z poprawą i wsparciem ram instytucjonalnych, w miarę potrzeby.”;

36) art. 45 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Strony postanawiają również zacieśnić współpracę w tej dziedzinie z właściwymi krajowymi agencjami ochrony konkurencji w celu sformułowania i wspierania skutecznej polityki konkurencji, która zapewni stopniowe i skuteczne egzekwowanie zasad konkurencji zarówno przez przedsiębiorstwa prywatne jak i państwowe. Współpraca w tej dziedzinie obejmuje w szczególności, poprzez krajowe i regionalne strategie rozwoju zdefiniowane w tytule I i zgodnie z artykułem 35, pomoc w tworzeniu właściwych ram prawnych oraz ich egzekwowaniu na poziomie administracyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem wyjątkowo trudnej sytuacji państw najmniej rozwiniętych.”;

37) art. 46 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Ponadto Strony postanawiają wzmocnić współpracę w tej dziedzinie. Na wniosek oraz na wspólnie ustalonych zasadach i warunkach, poprzez krajowe i regionalne strategie rozwoju zdefiniowane w tytule I i zgodnie z artykułem 35, współpraca jest rozszerzana, między innymi, na następujące dziedziny: przygotowywanie przepisów ustawowych i wykonawczych w zakresie ochrony oraz egzekwowania praw własności intelektualnej, zapobieganie nadużywaniu takich praw przez ich posiadaczy oraz naruszaniu tych praw przez konkurentów, ustanawianie i wzmocnianie urzędów krajowych i regionalnych oraz innych agencji, w tym wspieranie regionalnych organizacji własności intelektualnej zaangażowanych w jej egzekwowanie i ochronę, w tym szkolenie personelu.”;

38) w art. 47 ust. 2 wyrażenie wprowadzające otrzymuje brzmienie:

„2. Współpraca w dziedzinie normalizacji i certyfikacji poprzez krajowe i regionalne strategie rozwoju zdefiniowane w tytule I i zgodnie z artykułem 35 ma na celu promowanie systemów kompatybilnych między Stronami i obejmuje w szczególności.”;

39) art. 48 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Strony postanawiają wzmocnić współpracę poprzez krajowe i regionalne strategie rozwoju zdefiniowane w tytule I i zgodnie z artykułem 35, w celu wzmocnienia możliwości sektora prywatnego i państwowego państw AKP w tej dziedzinie.”;

40) w art. 49 wprowadza się następujące zmiany:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Strony potwierdzają zobowiązanie do wspierania rozwoju handlu międzynarodowego w sposób zapewniający zrównoważone i prawidłowe zarządzanie środowiskiem, zgodne z konwencjami międzynarodowymi i zobowiązaniami w tej dziedzinie, oraz przy odpowiednim uwzględnieniu stopnia ich rozwoju. Strony postanawiają, że w planowaniu i wprowadzaniu środków dotyczących środowiska zostaną uwzględnione szczególne potrzeby i wymagania państw AKP, w tym w odniesieniu do postanowień artykułu 32a.”;

b) dodaje się ustęp w brzmieniu:

„3. Strony postanawiają, że środki w zakresie ochrony środowiska nie powinny być wykorzystywane do celów protekcyjnych.”;

41) art. 50 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Strony postanawiają, że normy pracy nie powinny być wykorzystywane dla celów protekcyjnych.”;

42) art. 51 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Współpraca ma w szczególności na celu, poprzez krajowe i regionalne strategie rozwoju zdefiniowane w tytule I i zgodnie z artykułem 35, poprawę możliwości instytucjonalnych i technicznych w tej dziedzinie, ustanowienie systemów szybkiego reagowania w zakresie wzajemnego informowania o produktach niebezpiecznych, wymianę informacji i doświadczeń w zakresie ustanawiania i funkcjonowania nadzoru pozarynkowego produktów oraz ich bezpieczeństwa, uzupełnianie informacji przekazywanych konsumentom w sprawie cen, właściwości oferowanych produktów i usług, zachęcanie do powoływania niezależnych stowarzyszeń konsumentów oraz nawiązywania stosunków między przedstawicielami interesów konsumentów, poprawę zgodności polityk i systemów ochrony konsumentów, informowanie o stosowaniu ustawodawstwa i wspieranie współpracy w prowadzeniu dochodzenia w sprawie szkodliwych lub nieuczciwych praktyk handlowych oraz wprowadzanie zakazów w zakresie wywozu w handlu między Stronami towarami i usługami, których wywóz został zakazany w kraju ich produkcji.”;

43) art. 56 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Współpraca finansowa na rzecz rozwoju jest realizowana w oparciu o cele rozwojowe, strategie i priorytety określone przez państwa AKP i zgodnie z nimi, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym oraz między państwami AKP. Pod uwagę należy wziąć specyfikę geograficzną, społeczną i kulturową tych państw, a także ich szczególnie potencjał. Regulowana ustalonym na szczeblu międzynarodowym programem na rzecz skuteczności pomocy, współpraca oparta jest na prawie własności, dostosowaniu, koordynacji donatorów i harmonizacji, zarządzaniu zorientowanym na wyniki rozwojowe oraz wzajemnej odpowiedzialności. W szczególności współpraca:

a) wspiera własność lokalną na wszystkich poziomach procesu rozwoju;

b) odzwierciedla partnerstwo oparte na wzajemnych prawach i obowiązkach;

c) podkreśla znaczenie przewidywalności i bezpieczeństwa przepływu środków przyznanych na bardzo korzystnych warunkach z zachowaniem ciągłości;

d) jest elastyczna i dostosowana do sytuacji panującej w każdym państwie AKP, a także do szczególnego charakteru przedmiotowego projektu lub programu; oraz

e) gwarantuje skuteczność, koordynację i spójność.”;

44) w art. 58 wprowadza się następujące zmiany:

a) ust. 1 lit. b) otrzymuje brzmienie:

„b) organy regionalne i między państwowe, do których należy jedno lub więcej państw AKP, w tym Unia Afrykańska lub inne organy z udziałem państw niebędących członkami AKP, i które zostały upoważnione przez te państwa AKP; oraz”;

b) w ust. 2 wprowadza się następujące zmiany:

(i) lit. d) otrzymuje brzmienie:

„d) pośrednicy finansowi AKP lub Wspólnoty zapewniający, promujący i finansujący inwestycje prywatne lub publiczne w państwach AKP;”;

(ii) lit. f) otrzymuje brzmienie:

„f) kraje rozwijające się nienależące do grupy AKP, jeżeli uczestniczą we wspólnych inicjatywach lub organizacjach regionalnych z udziałem państw AKP zgodnie z artykułem 6 załącznika IV do niniejszej Umowy.”;

45) w art. 60 wprowadza się następujące zmiany:

a) lit. c) otrzymuje brzmienie:

„c) łagodzenia ujemnych krótkoterminowych skutków wstrząsów zewnętrznych, w tym braku stabilności w przychodach z wywozu na reformy i politykę społeczno-gospodarczą;”;

## b) lit. g) otrzymuje brzmienie:

„g) pomocy humanitarnej i nadzwyczajnej, w tym pomocy udzielanej uchodźcom i wysiedleńcom, interwencji łączących pomoc doraźną i odbudowę z długoterminowym rozwojem w sytuacjach kryzysowych i pokryzysowych oraz przygotowania na wypadek stanów klęski.”;

## 46) w art. 61 wprowadza się następujące zmiany:

## a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Bezpośrednia pomoc budżetowa na wspieranie reform makroekonomicznych lub sektorowych zostanie przyznana, jeżeli:

- a) stosuje się jasno zdefiniowane, kładące nacisk na ograniczanie ubóstwa krajowe lub sektorowe strategie rozwoju;
- b) stosuje się jasno zdefiniowaną zorientowaną na stabilizację politykę makroekonomiczną ustanowioną przez samo państwo oraz pozytywnie ocenioną przez jego głównych donatorów, w tym, w razie potrzeby, przez międzynarodowe instytucje finansowe; oraz
- c) zarządzanie finansami publicznymi jest wystarczająco przejrzyste, rzetelne i skuteczne.

Wspólnota dostosowuje się do systemów i procedur właściwych dla każdego państwa AKP, monitoruje wsparcie budżetowe państwa partnerskiego i wspiera wysiłki państw partnerskich dążące do wzmocnienia odpowiedzialności wewnętrznej, nadzoru parlamentarnego, zdolności w zakresie audytu i publicznego dostępu do informacji.”;

## b) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. W ramach Umowy Europejski Fundusz Rozwoju, fundusze wyznaczone w wieloletnich ramach finansowych współpracy na podstawie niniejszej Umowy, środki własne Europejskiego Banku Inwestycyjnego (zwanego dalej Bankiem) oraz, tam gdzie sytuacja tego wymaga, właściwe inne środki uzyskane z budżetu Wspólnoty Europejskiej są wykorzystywane na finansowanie projektów, programów i innych rodzajów działań przyczyniających się do osiągnięcia celów niniejszej Umowy.”;

## 47) art. 66 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W celu złagodzenia obciążenia wynikającego z zadłużenia państw AKP oraz problemów tych państw z bilansem płatniczym, Strony postanawiają wykorzystać środki przewidziane w wieloletnich ramach finansowych współpracy na podstawie niniejszej Umowy na wspieranie inicjatyw w zakresie zwalniania ze spłaty zadłużenia zatwierdzonych na poziomie międzynarodowym, na korzyść państw AKP. Poza tym Wspólnota podejmuje się zbadać, w jaki sposób, w perspektywie długoterminowej, można oddać do dyspozycji inne środki wspólnotowe w celu wspierania inicjatyw zwalniania ze spłaty zadłużenia, uzgadnianych na poziomie międzynarodowym.”;

## 48) art. 67 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Wieloletnie ramy finansowe współpracy w ramach niniejszej Umowy przewidują wsparcie dla reform makroekonomicznych i sektorowych realizowanych przez państwa AKP. W ramach powyższego Strony gwarantują, że dostosowanie ma aktywne znaczenie gospodarcze i jest możliwe w kontekście społecznym i politycznym. Wsparcia należy udzielać w kontekście oceny przyjmowanych lub rozważanych środków reform, przeprowadzanych wspólnie przez Wspólnotę i zainteresowane państwo AKP, zarówno na poziomie makroekonomicznym, jak i sektorowym, oraz umożliwienia ogólnej oceny dążeń związanych z reformą. Na tyle, na ile to możliwe, wspólna ocena dostosowana jest do właściwych dla danego państwa ustaleń, a wsparcie jest monitorowane na podstawie osiągniętych wyników. System wypłat natychmiastowych jest istotnym elementem programów wsparcia.”;

## 49) tytuł rozdziału 3 tytułu II części 4 otrzymuje brzmienie:

## „ROZDZIAŁ 3

Wsparcie w przypadkach wstrząsów zewnętrznych”;

## 50) art. 68 otrzymuje brzmienie:

## „Artykuł 68

1. Strony uznają, że brak stabilności makroekonomicznej wynikający z wstrząsów zewnętrznych może ujemnie wpływać na rozwój państw AKP i zagrozić spełnieniu przez te państwa wymogów związanych z rozwojem. W związku z tym w wieloletnich ramach finansowych współpracy na podstawie niniejszej Umowy ustala się system dodatkowego wsparcia, mający na celu ograniczenie krótkoterminowego ujemnego wpływu wstrząsów zewnętrznych, w tym wpływu na przychody z wywozu.

2. Celem tego wsparcia jest zabezpieczenie reform i polityk społeczno-gospodarczych, które mogłyby uciepnieć wskutek spadku przychodów, oraz zarządzenie krótkoterminowemu ujemnemu wpływowi takich wstrząsów.

3. Przy przydzielaniu środków uwzględnia się skrajną zależność systemów gospodarczych państw AKP od wywozu, w szczególności w rolnictwie i górnictwie. W tym kontekście najmniej rozwinięte, śródlądowe i wyspiarskie państwa AKP oraz państwa AKP, które znajdują się w sytuacji pokonfliktowej lub po klęsce żywiołowej, są traktowane w sposób bardziej uprzywilejowany.

4. Środki dodatkowe są przydzielane zgodnie ze szczególnymi warunkami określonymi w mechanizmie wsparcia, o którym mowa w załączniku II „Zasady i warunki finansowania”.

5. Wspólnota wspiera również systemy ubezpieczeń handlowych opracowane dla państw AKP pragnących zabezpieczyć się przed krótkoterminowym wpływem wstrząsów zewnętrznych.”;



51) tytuł rozdziału 6 tytułu II części 4 otrzymuje brzmienie:

„ROZDZIAŁ 6

Pomoc humanitarna, nadzwyczajna i pokryzysowa”;

52) art. 72 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 72

Zasada ogólna

1. Pomocy humanitarnej, nadzwyczajnej i pokryzysowej udziela się w związku z sytuacjami kryzysowymi. Pomoc humanitarna i nadzwyczajna mają na celu ratowanie i ochronę życia oraz zapobieganie cierpieniu ludzkiemu i łagodzenie go zawsze, kiedy zachodzi taka potrzeba. Pomocy pokryzysowej udziela się w celu odbudowy i powiązania pomocy doraźnej z programami rozwojowymi o dłuższej perspektywie.

2. Sytuacje kryzysowe, w tym długoterminowa strukturalna niestabilność lub niepewność, to sytuacje stanowiące zagrożenie dla prawa i porządku publicznego lub bezpieczeństwa osób, zagrażające wybuchem konfliktu zbrojnego lub destabilizacją. Sytuacje kryzysowe mogą również wynikać z klęsk żywiołowych, kryzysów spowodowanych działalnością człowieka, takich jak wojny i inne konflikty, lub okoliczności szczególnych o porównywalnych skutkach, takich jak zmiany klimatu, degradacja środowiska, dostęp do energii i zasobów naturalnych lub skrajne ubóstwo.

3. Pomoc humanitarna, nadzwyczajna i pokryzysowa, jest świadczona tak długo, jak długo konieczne jest zaspokajanie potrzeb ofiar w wyniku takich sytuacji, a zatem łączy pomoc doraźną, odbudowę i rozwój.

4. Pomoc humanitarna jest udzielana wyłącznie zgodnie z potrzebami i interesami ofiar sytuacji kryzysowych oraz stosownie do zasad międzynarodowego prawa humanitarnego i z poszanowaniem godności ludzkiej oraz zasad neutralności, bezstronności i niezależności. W szczególności zabroniona jest dyskryminacja ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, wyznanie, płeć, wiek, przynależność państwową lub przynależność polityczną ofiar; zapewnia się swobodny dostęp do ofiar oraz ich ochronę, a także bezpieczeństwo personelu i używanego do celów pomocy wyposażenia.

5. Pomoc humanitarna, nadzwyczajna i pokryzysowa, finansowana jest w oparciu o wieloletnie ramy finansowe współpracy na podstawie niniejszej Umowy, jeśli nie może być sfinansowana z budżetu Unii. Pomoc humanitarną, nadzwyczajną i pokryzysową, świadczy się w sposób uzupełniający wysiłki państw członkowskich i zgodnie z najlepszymi praktykami w dziedzinie skuteczności pomocy.”;

53) dodaje się artykuł w brzmieniu:

„Artykuł 72a

Cel

1. Pomoc humanitarna i nadzwyczajna ma na celu:

a) ochronę życia ludzkiego w sytuacji kryzysu oraz bezpośrednich sytuacjach pokryzysowych;

b) przyczynianie się do finansowania i udzielania pomocy humanitarnej oraz do bezpośredniego dostępu do niej beneficjentów końcowych za pomocą wszelkich dostępnych środków logistycznych;

c) przeprowadzenie krótkoterminowej naprawy oraz odbudowy umożliwiającej ofiarom korzystanie z minimalnej integracji społeczno-gospodarczej oraz jak najszybsze stworzenie warunków wznowienia rozwoju w oparciu o cele długoterminowe ustalone przez zainteresowane państwa i regiony AKP;

d) rozpoznanie potrzeb wynikających z przesiedlenia osób (uchodźców, osób przesiedlonych oraz reemigrantów) wskutek klęsk żywiołowych lub wywołanych działalnością człowieka, tak aby zaspokoić wszelkie potrzeby uchodźców i wysiedleńców (w zależności od sytuacji) na tyle, na ile jest to konieczne, a także ułatwić ich dobrowolną repatriację i reintegrację w ich kraju pochodzenia; oraz

e) udzielenie państwu lub regionowi AKP pomocy w tworzeniu krótkoterminowych mechanizmów zapobiegania i przygotowania się do klęsk, w tym systemów przewidywania i wczesnego ostrzegania, w celu ograniczenia konsekwencji klęsk.

2. Pomocy można udzielić państwom lub regionom AKP przyjmującym uchodźców lub reemigrantów w celu zaspokojenia ich potrzeb doraźnych, nieobjętych pomocą nadzwyczajną.

3. Działania następujące po etapie pomocy nadzwyczajnej mają na celu odbudowę materialną i społeczną związaną ze skutkami odnośnego kryzysu i można je podejmować w celu powiązania pomocy doraźnej i odbudowy z właściwymi programami rozwojowymi o dłuższej perspektywie, finansowanymi z krajowych lub regionalnych programów orientacyjnych bądź wewnętrznego programu AKP. Działanie takie muszą być konieczne dla przejścia z etapu sytuacji nadzwyczajnej do etapu rozwoju, wspierać społeczno-gospodarczą reintegrację ludności dotkniętej klęskami, likwidować przyczyny kryzysu w możliwie największym stopniu oraz wzmacniać instytucje i własność podmiotów lokalnych i krajowych w stosunku do ich roli w formułowaniu polityki stałego rozwoju danego państwa AKP.

4. Tam gdzie jest to stosowne, krótkoterminowe mechanizmy zapobiegania i przygotowania się do klęsk, o których mowa w ustępie 1 litera e), koordynuje się z innymi stosowanymi mechanizmami zapobiegania i przygotowania się do klęsk.

Rozwój i wzmocnienie krajowych, regionalnych i obejmujących ogół państw AKP mechanizmów ograniczania zagrożeń związanych z klęskami żywiołowymi i zarządzania ułatwia państwom AKP wypracowanie odporności na skutki takich klęsk. Wszelkie powiązane działania mogą być prowadzone we współpracy z organizacjami i programami regionalnymi i międzynarodowymi o udokumentowanym doświadczeniu w ograniczaniu zagrożeń związanych z klęskami.”;

54) art. 73 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 73

Realizacja

1. Działania w zakresie pomocy są podejmowane albo na wniosek państwa lub regionu AKP dotkniętego sytuacją kryzysową, albo z inicjatywy Komisji, albo za radą organizacji międzynarodowych bądź lokalnych lub międzynarodowych organizacji niepaństwowych.

2. Wspólnota podejmuje właściwe kroki ułatwiające podjęcie natychmiastowych działań niezbędnych do zaspokojenia potrzeb doraźnych, w przypadku których niezbędne jest udzielenie pomocy. Pomoc jest administrowana i realizowana na mocy elastycznych i skutecznych procedur umożliwiających podjęcie natychmiastowych działań.

3. Ze względu na rozwojowy charakter pomocy udzielanej zgodnie z niniejszym rozdziałem, na wniosek zainteresowanego państwa lub regionu i w wyjątkowych przypadkach, z pomocy można korzystać równocześnie z programem orientacyjnym.”;

55) art. 76 ust. 1 lit. d) otrzymuje brzmienie:

„d) pożyczki ze środków własnych Banku i z instrumentu inwestycyjnego, których zasady i warunki przedstawiono w załączniku II do niniejszej Umowy. Takie pożyczki można również wykorzystywać do finansowania publicznych inwestycji w podstawową infrastrukturę.”;

56) art. 95 ust. 3 akapit pierwszy otrzymuje brzmienie:

„3. Nie później niż 12 miesięcy przed zakończeniem każdego z okresów pięcioletnich Wspólnota i państwa członkowskie, z jednej strony, oraz państwa AKP, z drugiej strony, informują drugą Stronę o każdym przeglądzie postanowień, którego pragną dokonać w celu wprowadzenia zmian do Umowy. Niezależnie od tego terminu, jeśli jedna ze Stron wnioskuje o przegląd jakiegokolwiek postanowienia Umowy, druga Strona ma dwa miesiące, w ciągu których może złożyć wniosek o rozszerzenie przeglądu na inne postanowienia dotyczące zagadnień objętych pierwotnym wnioskiem.”;

57) art. 100 akapit drugi otrzymuje brzmienie:

„Niniejsza Umowa, sporządzona w dwóch egzemplarzach w języku angielskim, bułgarskim, czeskim, duńskim, estońskim, fińskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, litewskim, łotewskim, maltańskim, niderlandzkim, niemieckim, polskim, portugalskim, rumuńskim, słowackim, słoweńskim, szwedzkim, węgierskim i włoskim, przy czym wszystkie teksty są równie autentyczne, zostaje złożona w archiwach Sekretariatu Generalnego Rady Unii Europejskiej oraz w sekretariacie państw AKP, które przekazują jej uwierzytelniony odpis rządowy każdego z Państw Sygnatariuszy.”;

### C. ZAŁĄCZNIKI

1) w załączniku II zmienionym decyzją Rady Ministrów AKP-WE 1/2009 z dnia 29 maja 2009 r. <sup>(1)</sup> wprowadza się następujące zmiany:

a) art. 1 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 1

1. W niniejszym rozdziale określa się zasady i warunki finansowania operacji w ramach instrumentu inwestycyjnego (instrumentu), pożyczek ze środków własnych Europejskiego Banku Inwestycyjnego (Banku) oraz działań specjalnych. Środki te mogą być skierowane do uprawnionych przedsiębiorstw bezpośrednio lub pośrednio przez uprawnione fundusze inwestycyjne i/lub pośredników finansowych.

2. Fundusze na dopłaty do oprocentowania, przewidziane w niniejszym załączniku, udostępnia się z przydziału na dopłaty do oprocentowania, o którym mowa w załączniku Ib ustęp 2 litera c) do niniejszej Umowy.

3. Dopłaty do oprocentowania mogą być kapitalizowane lub wykorzystywane w formie dotacji. Kwota dopłaty do oprocentowania, wyliczona w oparciu o jej wartość z chwilą wypłaty pożyczki, jest pokrywana z przydziału na dopłaty do oprocentowania, o którym mowa w załączniku Ib ustęp 2 litera c), i wypłacana bezpośrednio Bankowi. Do 10 % tego przydziału na dopłaty do oprocentowania może zostać wykorzystane w celu wsparcia pomocy technicznej związanej z projektami w państwach AKP.

4. Niniejsze zasady i warunki pozostają bez uszczerbku dla zasad i warunków, jakie mogą zostać nałożone na państwa AKP objęte restrykcyjnymi warunkami udzielania pożyczek zgodnie z inicjatywą redukcji zadłużenia głęboko zadłużonych krajów ubogich (»HIPC«) lub w ramach innych programów dotyczących zdolności obsługi zadłużenia, ustalonych na szczeblu międzynarodowym. W związku z tym, jeśli takie ramy wymagają obniżenia stopy oprocentowania pożyczki o więcej niż 3 %, co dopuszczają artykuły 2 i 4 niniejszego rozdziału, Bank dąży do obniżenia średniego

<sup>(1)</sup> Dz.U. UE L 168 z 30.6.2009, s. 48.

kosztu finansowania poprzez odpowiednie współfinansowanie z innymi donatorami. Jeżeli zostanie to uznane za niemożliwe, stopa oprocentowania pożyczki udzielonej przez Bank może zostać zredukowana o taką kwotę, jaka jest niezbędna do zachowania zgodności z poziomem wynikającym z inicjatywy HIPC lub z ewentualnych programów dotyczących zdolności obsługi zadłużenia, ustalonych na szczeblu międzynarodowym.”;

b) art. 2 ust. 7 i 8 otrzymują brzmienie:

„7. Pożyczki zwykłe w krajach nieobjętych restrykcyjnymi warunkami udzielania pożyczek zgodnie z inicjatywą HIPC lub w ramach innych programów dotyczących zdolności obsługi, ustalonych na szczeblu międzynarodowym, mogą być udzielane na uprzywilejowanych zasadach i warunkach w następujących przypadkach:

- a) przy projektach infrastrukturalnych niezbędnych dla rozwoju sektora prywatnego w najmniej rozwiniętych krajach, w krajach znajdujących się w sytuacji pokonfliktowej i w krajach doświadczonych klęską żywiołową. W takich przypadkach stopa oprocentowania pożyczki jest obniżana maksymalnie o 3 %;
- b) przy projektach obejmujących działania restrukturyzacyjne realizowane w ramach prywatyzacji lub projektach przynoszących konkretne i łatwo dostrzegalne korzyści społeczne lub środowiskowe. W takich przypadkach można udzielać pożyczek z dopłatą do oprocentowania, której kwota i forma zostaną ustalone w zależności do szczególnego charakteru projektu. Jednakże dopłata do oprocentowania nie jest wyższa niż 3 %.

Ostateczna stopa oprocentowania pożyczek objętych postanowieniami litery a) lub b) nie może być jednak w żadnym przypadku niższa niż 50 % stopy referencyjnej.

8. Fundusze przewidziane na cele koncesyjne zostaną udostępnione z przydziału na dopłaty do oprocentowania, o którym mowa w załączniku 1b ustęp 2 litera c) do niniejszej Umowy.”;

c) art. 4 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Pożyczki ze środków własnych Banku są przyznawane zgodnie z następującymi zasadami i warunkami:

- a) referencyjna stopa procentowa jest stopą stosowaną przez Bank w dniu podpisania umowy lub w dniu wypłaty w odniesieniu do pożyczki o identycznych warunkach w odniesieniu do waluty i okresu spłaty;
- b) jednakże w krajach nieobjętych restrykcyjnymi warunkami udzielania pożyczek zgodnie z inicjatywą HIPC lub w ramach innych programów dotyczących zdolności obsługi zadłużenia, ustalonych na szczeblu międzynarodowym:
  - (i) co do zasady, projekty sektora publicznego są uprawnione do dopłaty do oprocentowania w wysokości do 3 %;

- (ii) projekty sektora prywatnego objęte kategoriami wymienionymi w artykule 2 ustęp 7 litera b) są uprawnione do dopłat do oprocentowania na zasadach określonych we wspomnianym przepisie.

W żadnym takim przypadku ostateczna stopa procentowa nie jest niższa niż 50 % stopy referencyjnej;

- c) okres spłaty pożyczek udzielonych przez Bank z jego środków własnych jest określany w oparciu o charakter ekonomiczny i finansowy projektu. Pożyczki obejmują w trybie normalnym okres karencji ustalony przez odniesienie do okresu przygotowywania projektu.”;

2) w załączniku III wprowadza się następujące zmiany:

a) art. 1 lit. a) i b) otrzymują brzmienie:

„a) w umacnianiu i podnoszeniu roli Centrum Rozwoju Przedsiębiorczości (CDE), tak aby zapewnić sektorowi prywatnemu AKP wsparcie niezbędne w zakresie wspierania działań na rzecz rozwoju sektora prywatnego w krajach i regionach AKP; oraz

b) w umacnianiu i rozbudowywaniu roli Centrum Technicznego ds. Współpracy w dziedzinie Rolnictwa i Obszarów Wiejskich (CTA) w zakresie rozwijania możliwości instytucjonalnych, w szczególności zarządzania informacjami, w celu poprawienia dostępu do technologii zwiększania wydajności produkcji rolnej, komercjalizacji, bezpieczeństwa żywnościowego i rozwoju obszarów wiejskich.”;

b) art. 2 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 2

CDE

1. CDE promuje środowisko biznesowe sprzyjające rozwojowi sektora prywatnego oraz wspiera realizację strategii rozwoju sektora prywatnego w państwach AKP, świadcząc usługi pozafinansowe, w tym usługi konsultingowe, firmom i przedsiębiorstwom z AKP i wspierając wspólne inicjatywy podejmowane przez podmioty gospodarcze ze Wspólnoty i z państw AKP. W związku z tym należy odpowiednio uwzględnić potrzeby wynikające z wykonania umów o partnerstwie gospodarczym.

2. CDE ma na celu udzielanie prywatnym przedsiębiorstwom AKP pomocy w zakresie podnoszenia ich konkurencyjności we wszystkich sektorach gospodarki. W szczególności CDE:

- a) ułatwia i wspiera współpracę oraz partnerstwo między przedsiębiorstwami AKP i UE;

- b) pomaga w rozwoju usług wspierania przedsiębiorczości przez wspieranie tworzenia możliwości w sektorze przedsiębiorstw prywatnych lub wspieranie dostawców usług w zakresie wsparcia technicznego, zawodowego, handlowego i szkoleniowego oraz zarządzania;
- c) udziela pomocy w zakresie działań promowania inwestycji, takich jak powoływanie instytucji promujących inwestycje, organizowanie konferencji inwestycyjnych, programy szkoleniowe, warsztaty strategiczne i przygotowywanie misji promowania inwestycji;
- d) wspiera inicjatywy przyczyniające się do promowania innowacji i transferu technologii oraz wiedzy fachowej, a także najlepszych praktyk we wszystkich aspektach zarządzania przedsiębiorstwem;
- e) informuje sektor prywatny AKP o postanowieniach niniejszej Umowy; oraz
- f) dostarcza europejskim przedsiębiorstwom i organizacjom sektora prywatnego informacje na temat możliwości w zakresie przedsiębiorczości i różnic w krajach AKP.

3. CDE przyczynia się również do poprawy otoczenia biznesowego na poziomie krajowym i regionalnym, pomagając przedsiębiorstwom w czerpaniu korzyści z postępów procesów integracji regionalnej i otwarcia handlu. Działania w tym zakresie obejmują:

- a) pomaganie przedsiębiorstwom w spełnianiu istniejących i nowych norm jakości wprowadzanych w związku z postępami integracji regionalnej i wykonaniem umów o partnerstwie gospodarczym;
- b) rozpowszechnianie w lokalnym sektorze prywatnym AKP informacji na temat jakości produktu i norm wymaganych na rynkach zewnętrznych;
- c) propagowanie reform regionalnego i krajowego otoczenia biznesowego, w tym poprzez ułatwienie dialogu między sektorem prywatnym i instytucjami publicznymi; oraz
- d) wzmacnianie roli oraz funkcji krajowych i/lub regionalnych pośredników.

4. W odniesieniu do wszelkich inicjatyw rozwoju sektora prywatnego, podejmowanych przez podmioty prywatne lub państwowe działania, CDE opierają się na idei koordynacji, komplementarności i wartości dodanej. W szczególności jego działania są zgodne z krajowymi i regionalnymi strategiami rozwoju, zdefiniowanymi w części 3 niniejszej Umowy. W realizowaniu swoich zadań CDE kieruje się zasadą selektywności i zapewnia stabilność finansową. Gwarantuje właściwy podział zadań między centralą i biurami regionalnymi.

5. Prowadzone są okresowe oceny działań prowadzonych przez CDE.

6. Organem nadzorczym Centrum jest Komitet Ambasadorów. Po podpisaniu niniejszej Umowy Komitet Ambasadorów:

- a) określa statut Centrum;
- b) wyznacza członków zarządu;
- c) na wniosek zarządu wyznacza kierownictwo Centrum; oraz
- d) monitoruje ogólną strategię Centrum i nadzoruje pracę zarządu.

7. Zarząd, zgodnie ze statutem Centrum:

- a) określa regulaminy finansowe i pracownicze oraz zasady funkcjonowania;
- b) nadzoruje pracę Centrum;
- c) przyjmuje jego program i budżet;
- d) przedkłada organowi nadzorcemu okresowe sprawozdania i oceny; oraz
- e) wykonuje wszelkie inne zadania wyznaczone mu statutem Centrum.

8. Budżet Centrum jest finansowany zgodnie z zasadami ustalonymi w niniejszej Umowie w odniesieniu do współpracy finansowej na rzecz rozwoju.”;

- c) art. 3 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 3

CTA

1. Misją CTA jest umacnianie polityki, a także rozwój możliwości instytucjonalnych organizacji AKP, zajmujących się rozwojem rolnictwa i obszarów wiejskich w zakresie zarządzania informacjami i komunikacją. CTA pomaga takim organizacjom w opracowywaniu i realizowaniu polityk i programów zmierzających do ograniczenia ubóstwa, wspierania trwałego bezpieczeństwa żywnościowego, ochrony zasobów naturalnych i w ten sposób w przyczynianiu się do wzrostu autonomii AKP w rozwoju rolnictwa i terenów wiejskich.

2. CTA:

- a) rozwija i świadczy usługi informacyjne oraz zapewnia lepszy dostęp do badań, szkoleń i innowacji w zakresie rozwoju i rozpowszechniania w dziedzinie rolnictwa i obszarów wiejskich, w celu wspierania rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich; oraz

- b) rozwija i wzmacnia możliwości AKP w celu:
- (i) poprawy opracowywania polityk i strategii rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich na poziomie krajowym i regionalnym oraz zarządzania nimi, w tym poprawy możliwości gromadzenia danych oraz badań, analizowania i opracowywania polityk;
  - (ii) poprawy zarządzania informacjami i komunikacją, w szczególności w ramach krajowej strategii rolnej;
  - (iii) wspierania skutecznego, międzyinstytucjonalnego zarządzania informacjami i komunikacją w celu monitorowania wyników, a także tworzenia konsorcjów z partnerami regionalnymi i międzynarodowymi;
  - (iv) wspierania zdecentralizowanego zarządzania informacjami i komunikacją na poziomie lokalnym i krajowym;
  - (v) wzmocnienia inicjatyw za pomocą współpracy regionalnej; oraz
  - (vi) rozwijania podejścia do oceny wpływu polityki na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich.

3. Centrum wspiera inicjatywy oraz sieci regionalne i współuczestniczy stopniowo w programach rozwoju możliwości z właściwymi organizacjami AKP. W związku z tym Centrum wspiera zdecentralizowane, regionalne sieci informacyjne. Sieci takie są tworzone efektywnie i stopniowo.

4. Prowadzone są okresowe oceny działań prowadzonych przez CTA.

5. Organem nadzorczym Centrum jest Komitet Ambasadorów. Po podpisaniu niniejszej Umowy Komitet Ambasadorów:

- a) ustanawia statut Centrum;
- b) wyznacza członków zarządu;
- c) na wniosek zarządu wyznacza kierownictwo Centrum; oraz
- d) monitoruje ogólną strategię Centrum i nadzoruje pracę zarządu.

6. Zarząd, zgodnie ze statutem Centrum:

- a) ustanawia regulaminy finansowe i pracownicze oraz zasady funkcjonowania;

- b) nadzoruje pracę Centrum;
- c) przyjmuje jego program i budżet;
- d) przedkłada organowi nadzorczemu okresowe sprawozdania i oceny; oraz
- e) wykonuje wszelkie inne zadania wyznaczone mu statutem Centrum.

7. Budżet Centrum jest finansowany zgodnie z zasadami ustalonymi w niniejszej Umowie w odniesieniu do współpracy finansowej na rzecz rozwoju.”;

3) w załączniku IV zmienionym decyzją Rady Ministrów AKP-WE nr 3/2008 z dnia 15 grudnia 2008 r. <sup>(1)</sup> wprowadza się następujące zmiany:

- a) art. 1, 2 i 3 otrzymują brzmienie:

„Artykuł 1

Operacje finansowane z dotacji w ramach niniejszej Umowy są programowane na początku okresu objętego wieloletnimi ramami finansowymi współpracy.

Programowanie jest oparte na zasadach własności, dostosowania, koordynacji donatorów i harmonizacji, zarządzania zorientowanego na wyniki rozwojowe oraz wzajemnej odpowiedzialności.

Do tego celu programowanie oznacza:

- a) przygotowanie i opracowanie krajowych, regionalnych lub wewnętrznych dokumentów strategicznych AKP na podstawie ich własnych średnioterminowych celów i strategii rozwoju, z uwzględnieniem zasad wspólnego programowania i podziału pracy między donatorów, która będzie, w maksymalnym możliwym zakresie, procesem kierowanym przez kraj lub region partnerski;
- b) jasne wskazanie przez Wspólnotę orientacyjnego, programowalnego przydziału finansowego, z którego współpraca krajowa, regionalna lub wewnątrz AKP może korzystać w okresie objętym wieloletnimi finansowymi ramami współpracy na podstawie niniejszej Umowy, a także inne istotne informacje, z uwzględnieniem ewentualnej rezerwy na nieprzewidziane potrzeby;
- c) przygotowanie i przyjęcie orientacyjnego programu realizacji strategii, uwzględniającego zobowiązania pozostałych donatorów, w szczególności państw członkowskich UE; oraz

<sup>(1)</sup> Dz.U. UE L z 352 z 31.12.2008, s. 59.

- d) proces oceny strategii, obejmujący program orientacyjny i kwotę przydzielonych środków.

#### Artykuł 2

##### Krajowy dokument strategiczny

Zainteresowane państwo AKP oraz UE przygotowują krajowy dokument strategiczny (KDS). Przygotowują go z uwzględnieniem przeprowadzonych uprzednio konsultacji z szerokim wachlarzem podmiotów, w tym z podmiotami o charakterze niepaństwowym, władzami lokalnymi oraz, gdy sytuacja tego wymaga, parlamentami AKP, a także na podstawie zdobytych doświadczeń i najlepszych praktyk. Każdy KDS jest dostosowany do potrzeb i szczególnej sytuacji każdego państwa AKP. KDS jest instrumentem nadania priorytetu działaniom i budowania lokalnej własności programów współpracy. Odnotowywane są wszelkie rozbieżności między analizą własną kraju a analizą przeprowadzoną przez Wspólnotę. KDS obejmuje następujące elementy:

- a) analizę kontekstu politycznego, gospodarczego, społecznego i środowiskowego kraju, trudności, możliwości i szanse, w tym ocenę podstawowych potrzeb, takich jak dochód na mieszkańca, liczba ludności i wskaźniki socjalne oraz słabe punkty;
- b) szczegółowy projekt średnioterminowej strategii rozwoju kraju, jasno zdefiniowane priorytety i przewidywane wymagania finansowe;
- c) zarys właściwych planów i działań innych donatorów przebywających w danym kraju, w szczególności pochodzących z państw członkowskich UE, w zakresie ich możliwości jako donatorów dwustronnych;
- d) strategię reakcji na potrzeby, szczegółowo określającą szczególny wkład jaki może wnieść UE. W możliwym zakresie strategię tę umożliwiają uzupełnianie działań finansowanych przez państwo AKP oraz przez innych donatorów przebywających w tym kraju; oraz
- e) wskazanie najbardziej właściwych mechanizmów wsparcia i wdrożenia stosowanych przy realizacji powyższych strategii.

#### Artykuł 3

##### Przydział środków

1. Orientacyjny przydział środków dla krajów AKP opiera się na znormalizowanych, obiektywnych i przejrzystych kryteriach potrzeb i wyników. W tym kontekście:

- a) potrzeby są oceniane w oparciu o kryteria dotyczące dochodu na mieszkańca, liczby ludności, wskaźników socjalnych oraz poziomu zadłużenia

i narażenia na wstrząsy zewnętrzne. Najmniej rozwiniętym państwom AKP przyznaje się szczególne traktowanie, w należyтым stopniu uwzględnia się szczególnie trudną sytuację państw śródlądowych i wyspiarskich. Ponadto uwzględnia się trudności państw znajdujących się w sytuacjach pokonfliktowych i sytuacjach klęsk żywiołowych; oraz

- b) wyniki są oceniane w oparciu o kryteria dotyczące sposobu rządzenia, postępu w realizacji reform instytucjonalnych, wyników działań państwa w zakresie wykorzystywania środków, skutecznej realizacji bieżących działań, łagodzenia i ograniczania ubóstwa, postępu na drodze do osiągnięcia Milenijnych Celów Rozwoju, środków stałego rozwoju oraz wyników polityki makroekonomicznej i sektorowej.

##### 2. Przydzielane środki obejmują:

- a) programowalny przydział na pokrycie wsparcia makroekonomicznego, polityk sektorowych, programów i projektów wsparcia w głównych i pobocznych obszarach pomocy wspólnotowej. Programowalny przydział ułatwia długoterminowe programowanie pomocy Wspólnoty dla zainteresowanego państwa. Wraz z innymi ewentualnymi środkami wspólnotowymi, te przydziały stanowią podstawę przygotowania programu orientacyjnego dla zainteresowanego państwa;
- b) przydział na pokrycie nieprzewidzianych potrzeb, takich jak zdefiniowane w artykułach 66, 68, 72, 72a i 73 niniejszej Umowy, dostępny pod warunkami określonymi w tych artykułach, jeśli takie wsparcie nie może być sfinansowane z budżetu Unii.

3. W odniesieniu do państw, które w związku z okolicznościami wyjątkowymi nie mogą przystąpić do zwykłych programowalnych środków, ustalone zostaną odrębne postanowienia w oparciu o rezerwę na nieprzewidziane potrzeby.

4. Bez uszczerbku dla przepisów artykułu 5 ustęp 7 niniejszego załącznika dotyczących ocen, Wspólnota może zwiększyć programowalny przydział dla danego państwa lub jego przydział na nieprzewidziane potrzeby, przy uwzględnieniu nowych potrzeb lub wyjątkowych wyników:

- a) nowe potrzeby mogą wynikać z okoliczności wyjątkowych, takich jak sytuacje kryzysowe lub pokryzysowe, bądź z nieprzewidzianych potrzeb, o których mowa w ustępie 2 litera b);

- b) wyjątkowe wyniki oznaczają sytuację, w której, poza ocenami w połowie okresu i ocenami końcowymi, programowalny przydział danego państwa został całkowicie rozdysponowany i dodatkowe finansowanie z krajowego programu orientacyjnego może zostać wykorzystane w kontekście skutecznej polityki ograniczania ubóstwa i należytego zarządzania finansami.”;
- b) art. 4 ust. 1–4 otrzymują brzmienie:
- „1. Po otrzymaniu informacji określonych powyżej każde państwo AKP sporządza i przedkłada Wspólnocie wstępny program orientacyjny opracowany w oparciu o cele i priorytety rozwoju tego państwa wyrażone w KDS oraz zgodny z nimi. Wstępny projekt orientacyjny obejmuje:
- a) ogólne wsparcie budżetowe i/lub ograniczoną liczbę głównych sektorów bądź dziedzin, na których powinno koncentrować się wsparcie;
- b) najważniejsze środki i działania służące osiągnięciu celów w głównym sektorze lub sektorach bądź dziedzinie lub dziedzinach;
- c) środki ewentualnie zarezerwowane na ograniczoną liczbę programów i projektów poza głównym sektorem lub sektorami bądź obszarem lub obszarami i/lub szczegółowe projekty takich działań, a także wskazanie środków przeznaczonych na każdy z tych elementów;
- d) wskazanie rodzaju uczestników o charakterze niepaństwowym uprawnionych do finansowania zgodnie z kryteriami ustalonymi przez Radę Ministrów, środków przydzielonych uczestnikom o charakterze niepaństwowym i rodzaju wspieranej działalności, która powinna mieć charakter niezarobkowy;
- e) propozycje ewentualnego udziału w programach i projektach regionalnych; oraz
- f) ewentualną rezerwę na ubezpieczenie od wszelkich możliwych roszczeń i pokrycie wzrostu kosztów oraz nadzwyczajnych wydatków.
2. W stosownym przypadkach wstępny program orientacyjny obejmuje środki zarezerwowane na zwiększenie możliwości kadrowych, materialnych i instytucjonalnych AKP związanych z przygotowaniem i realizacją krajowych i regionalnych programów orientacyjnych, ewentualnym udziałem w programach i projektach finansowanych z regionalnych programów orientacyjnych oraz z poprawą zarządzania cyklem projektów dotyczących inwestycji publicznych państw AKP.
3. Wstępny program orientacyjny stanowi przedmiot wymiany poglądów między zainteresowanym państwem AKP a Wspólnotą. Program orientacyjny jest przyjmowany na mocy wspólnego porozumienia między Komisją działającą w imieniu Wspólnoty
- a zainteresowanym państwem AKP. Z chwilą przyjęcia jest wiążący zarówno dla Wspólnoty, jak i tego państwa. Program orientacyjny jest załączony do KDS i obejmuje ponadto:
- a) wskazanie szczególnych i jasno określonych działań, w szczególności tych, które mogą zostać zrealizowane przed kolejną oceną;
- b) orientacyjny harmonogram realizacji i oceny programu orientacyjnego, w tym zobowiązań i wypłaty środków;
- c) zorientowane na wyniki kryteria oceny.
4. Wspólnota i zainteresowane państwo AKP przyjmują wszelkie środki niezbędne do zapewnienia, że proces programowania zostanie zakończony w możliwie najkrótszym terminie, a w każdym razie z wyjątkiem okoliczności wyjątkowych w terminie dwunastu miesięcy od przyjęcia wieloletnich ram finansowych współpracy. W tym kontekście przygotowanie KDS i programu orientacyjnego musi stanowić część ciągłego procesu prowadzącego do przyjęcia jednolitego dokumentu.”;
- c) w art. 5 wprowadza się następujące zmiany:
- (i) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
- „2. W okolicznościach wyjątkowych, o których mowa w artykule 3 ustęp 4, w celu uwzględnienia nowych potrzeb lub wyjątkowych wyników na żądanie każdej ze stron może zostać przeprowadzona ocena *ad hoc*.”;
- (ii) w ust. 4 wyrażenie wprowadzające otrzymuje brzmienie:
- „4. Roczna ocena bieżąca, ocena w połowie okresu i ocena końcowa programu orientacyjnego obejmują wspólne opiniowanie realizacji programu i uwzględniają wyniki istotnych działań monitorowania i ewaluacji. Takie oceny są przeprowadzane na poziomie lokalnym i finalizowane między krajowym urzędnikiem zatwierdzającym i Komisją, w porozumieniu z właściwymi zainteresowanymi stronami, w tym podmiotami o charakterze niepaństwowym, władzami lokalnymi oraz, jeśli stosowne, parlamentami AKP. W szczególności dotyczy ona opiniowania.”;
- (iii) ust. 5, 6 i 7 otrzymują brzmienie:
- „5. Komisja raz do roku przedkłada syntetyczne sprawozdanie dotyczące wniosków z bieżącej oceny rocznej Komitetowi ds. Współpracy Finansowej na Rzecz Rozwoju. Komitet bada sprawozdanie zgodnie z zakresem odpowiedzialności i uprawnień przyznanych mu na mocy niniejszej Umowy.”;

6. W świetle rocznych ocen bieżących krajowy urzędnik zatwierdzający i Komisja mogą dokonać oceny i dostosować KDS w trakcie ocen w połowie okresu i ocen końcowych:

- a) w przypadku gdy oceny bieżące ujawniły szczególne problemy; i/lub
- b) w świetle zmiany okoliczności w państwie AKP.

Decyzja o zmianie w KDS może także zostać podjęta w wyniku procesu oceny *ad hoc*, przewidzianego w ustępie 2.

Ocena końcowa może obejmować również dostosowanie do nowych wieloletnich ram finansowych współpracy, zarówno w zakresie przydziału środków, jak i przygotowania kolejnego programu.

7. Po zakończeniu ocen w połowie okresu i ocen końcowych Komisja w imieniu Wspólnoty może zdecydować o zwiększeniu lub zmniejszeniu przydziału środków dla kraju w świetle bieżących potrzeb i wyników danego państwa AKP.

Po zakończeniu oceny *ad hoc*, przewidzianej w ustępie 2, Komisja w imieniu Wspólnoty może również zwiększyć przydział środków w świetle nowych potrzeb lub wyjątkowych wyników zainteresowanego państwa AKP, zgodnie z artykułem 3 ustęp 4.:

- d) w art. 6 wprowadza się następujące zmiany:
  - (i) tytuł otrzymuje brzmienie:  
„Zakres”.
  - (ii) dodaje się ustępy w brzmieniu:  
„3. Wnioski o finansowanie programów regionalnych są przedkładane przez:
    - a) należycie upoważniony organ bądź organizację regionalną; lub
    - b) należycie upoważniony organ lub organizację lokalną bądź państwo AKP leżące w danym regionie na etapie programowania, pod warunkiem że działanie zostało przewidziane w regionalnym programie orientacyjnym (RPO).
- 4. Udział nienależących do AKP krajów rozwijających się w programach regionalnych przewiduje się jedynie w takim stopniu, w jakim:
  - a) środek ciężkości projektów i programów finansowanych w wieloletnich finansowych ramach współpracy pozostaje w kraju AKP;

b) w ramach instrumentów finansowych Wspólnoty istnieją równoważne przepisy; oraz

c) przestrzegana jest zasada proporcjonalności.”;

- e) art. 7, 8 i 9 otrzymują brzmienie:

#### „Artykuł 7

#### Programy regionalne

Zainteresowane państwa AKP podejmują decyzje w sprawie określenia obszarów geograficznych. Programy integracji regionalnej powinny odpowiadać, w możliwie najszerszym zakresie, programom istniejących organizacji regionalnych. Z zasady w przypadku pokrywania się członkostwa w kilku odpowiednich organizacjach regionalnych program integracji regionalnej powinien dotyczyć wspólnego członkostwa w tych organizacjach.

#### Artykuł 8

#### Programowanie na poziomie regionalnym

1. Programowanie ma miejsce na poziomie każdego regionu. Programowanie jest wynikiem wymiany poglądów między Komisją a upoważnionymi, zainteresowanymi organizacjami regionalnymi, a przy braku takiego upoważnienia, między krajowymi urzędnikami zatwierdzającymi z krajów tego obszaru. Tam gdzie to stosowne, programowanie może obejmować konsultacje z podmiotami o charakterze niepaństwowym reprezentowanymi na poziomie regionalnym i, gdy sytuacja tego wymaga, z parlamentami regionalnymi.

2. Regionalny dokument strategiczny (RDS) jest przygotowywany przez Komisję i należycie uprawnioną(-e) organizację(-e) regionalną(-e) we współpracy z państwami AKP zainteresowanego regionu, zgodnie z zasadą pomocniczości i komplementarności oraz z uwzględnieniem programowania KDS.

3. RDS jest instrumentem mającym na celu nadawanie priorytetu działaniom oraz budowanie lokalnej własności do wspieranych programów. RDS obejmuje następujące elementy:

- a) analizę politycznego, gospodarczego, społecznego i środowiskowego kontekstu regionu;
- b) ocenę procesu i perspektyw regionalnej integracji gospodarczej oraz integracji z gospodarką światową;
- c) zarys zrealizowanych strategii i priorytetów regionalnych i przewidywanych wymogów finansowych;
- d) zarys właściwych działań innych, zewnętrznych partnerów współpracy regionalnej;



- e) zarys szczególnego wkładu UE w osiąganie celów integracji regionalnej, uzupełniającego, w miarę możliwości, działania finansowane przez same państwa AKP oraz przez innych partnerów zewnętrznych, w szczególności państwa członkowskie UE; oraz
- f) wskazanie najbardziej właściwych mechanizmów wsparcia i wdrożenia stosowanych przy realizacji powyższych strategii.

## Artykuł 9

### Przydział środków

1. Orientacyjny przydział środków dla regionów AKP opiera się na znormalizowanych, obiektywnych oraz przejrzystych oszacowaniach potrzeb i postępie oraz szansach w procesie współpracy i integracji regionalnej.

2. Przydzielane środki obejmują:

- a) programowalny przydział na pokrycie wsparcia integracji regionalnej, polityk sektorowych, programów i projektów wsparcia w głównych i pobocznych obszarach pomocy wspólnotowej; oraz
- b) przydział dla każdego regionu AKP na pokrycie nieprzewidzianych potrzeb, takich jak zdefiniowane w artykułach 72, 72a i 73 niniejszej Umowy, jeśli z uwagi na transgraniczny charakter i/lub zakres nieprzewidzianej potrzeby takie wsparcie można skuteczniej zapewnić na poziomie regionalnym. Takie fundusze są dostępne pod warunkami określonymi w artykułach 72, 72a i 73 niniejszej Umowy, jeśli takie wsparcie nie może być sfinansowane z budżetu Unii. Zapewniana jest komplementarność interwencji w ramach tego przydziału oraz ewentualnych interwencji na poziomie krajowym.

3. Programowalny przydział ułatwia długoterminowe programowanie pomocy wspólnotowej dla zainteresowanego regionu. Aby osiągnąć właściwą skalę oraz zwiększyć skuteczność, fundusze regionalne i krajowe mogą być łączone w zakresie finansowania działań regionalnych o zróżnicowanym składniku krajowym.

Regionalny przydział na nieprzewidziane potrzeby można wykorzystać na rzecz zainteresowanego regionu oraz krajów AKP leżących poza nim, jeśli charakter nieprzewidzianej potrzeby wymaga ich zaangażowania, a środek ciężkości przewidywanych projektów i programów pozostaje w regionie.

4. Bez uszczerbku dla artykułu 11 dotyczącego ocen Wspólnota może zwiększyć programowalny przydział dla danego regionu lub jego przydział na nieprzewidziane potrzeby, przy uwzględnianiu nowych potrzeb lub wyjątkowych wyników:

a) nowe potrzeby wynikają z okoliczności wyjątkowych, takich jak sytuacje kryzysowe lub pokryzysowe bądź z nieprzewidzianych potrzeb, o których mowa w ustępie 2 litera b);

b) wyjątkowe wyniki oznaczają sytuację, w której, poza ocenami w połowie okresu i ocenami końcowymi, przydział danego regionu został całkowicie rozdysponowany i dodatkowe finansowanie z regionalnego programu orientacyjnego może zostać wykorzystane w kontekście skutecznej integracji regionalnej i należytego zarządzania finansami.”;

f) art. 10 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Regionalne programy orientacyjne są przyjmowane w oparciu o wspólne porozumienie między Wspólnotą a należycie upoważnioną organizacją regionalną lub organizacjami bądź, w razie braku takiego upoważnienia, zainteresowanymi państwami AKP.”;

g) w art. 11 dotychczasowe brzmienie otrzymuje oznaczenie „1.” i dodaje się ustęp w brzmieniu:

„2. W okolicznościach wyjątkowych, o których mowa w artykule 9 ustęp 4, w celu uwzględnienia nowych potrzeb lub wyjątkowych wyników na żądanie każdej ze stron może zostać przeprowadzona ocena. W wyniku oceny *ad hoc* obie strony mogą podjąć decyzję o zmianie w RDS i/lub Komisja w imieniu Wspólnoty może zwiększyć przydział środków.

Ocena końcowa może obejmować również dostosowanie do nowych wieloletnich ram finansowych współpracy, zarówno w zakresie przydziału środków, jak i przygotowania kolejnego regionalnego programu orientacyjnego.”;

h) art. 12 otrzymuje brzmienie:

## „Artykuł 12

### Współpraca między państwami AKP

1. Współpraca między państwami AKP, jako instrument rozwoju, przyczynia się do osiągnięcia celu partnerstwa AKP-WE. Współpraca między państwami AKP

ma charakter ponadregionalny. Ma na celu stawienie czoła wspólnym wyzwaniom stojącym przed państwami AKP poprzez działania wykraczające poza koncepcję położenia geograficznego i przynoszące korzyści wielu lub wszystkim państwom AKP.

2. Zgodnie z zasadami pomocniczości i komplementarności przewiduje się interwencję wewnątrz AKP, kiedy działanie krajowe i/lub regionalne okaże się niemożliwe lub mniej skuteczne, a interwencja taka zapewni wartość dodaną w porównaniu z działaniami prowadzonymi przy użyciu innych instrumentów współpracy.

3. Kiedy grupa AKP podejmie decyzję o wniesieniu do inicjatyw międzynarodowych lub międzyregionalnych wkładu z wewnętrznych funduszy AKP, należy zagwarantować odpowiednią widoczność.”;

i) dodaje się artykuły w brzmieniu:

„Artykuł 12a

**Wewnętrzny dokument strategiczny AKP**

1. Programowanie współpracy wewnątrz AKP to wynik wymiany poglądów między Komisją i Komitetem Ambasadorów AKP i jest przygotowywane wspólnie przez służby Komisji i sekretariat AKP po konsultacjach z właściwymi podmiotami i zainteresowanymi stronami.

2. Wewnętrzny dokument strategiczny AKP definiuje priorytetowe działania w ramach współpracy między państwami AKP oraz działania niezbędne do zapewnienia własności wspieranych programów. Obejmuje on następujące standardowe elementy:

- a) analizę politycznego, gospodarczego, społecznego i środowiskowego kontekstu grupy państw AKP;
- b) ocenę współpracy między państwami AKP pod kątem jej wkładu w osiągnięcie celów niniejszej Umowy i zdobytych doświadczeń;
- c) zarys strategii wewnętrznej AKP i realizowanych celów oraz przewidywanych wymogów finansowych;
- d) zarys właściwych działań innych partnerów zewnętrznych współpracy; oraz
- e) wskazanie wkładu UE w osiągnięcie celów współpracy między państwami AKP, uzupełniającego działania finansowane na poziomie krajowym i regionalnym przez innych partnerów zewnętrznych, w szczególności państwa członkowskie UE.

**Artykuł 12b**

**Wnioski o finansowanie**

Wnioski o finansowanie programów współpracy między państwami AKP są przedkładane:

- a) bezpośrednio przez Radę Ministrów AKP bądź Komitet Ambasadorów AKP; lub
- b) pośrednio przez:
  - (i) co najmniej trzy należycie upoważnione organy lub organizacje regionalne, działające w różnych regionach geograficznych, bądź co najmniej dwa państwa AKP z każdego z trzech regionów;
  - (ii) organizacje międzynarodowe, takie jak Unia Afrykańska, realizujące działania przyczyniające się do osiągnięcia celów współpracy i integracji regionalnej pod warunkiem ich uprzedniego zatwierdzenia przez Komitet Ambasadorów AKP; lub
  - (iii) regiony Karaibów i Pacyfiku, ze względu na ich szczególne położenie geograficzne, pod warunkiem ich uprzedniego zatwierdzenia przez Radę Ministrów AKP lub Komitet Ambasadorów AKP.

**Artykuł 12c**

**Przydział środków**

Orientacyjny przydział środków opiera się na szacowanych potrzebach i postępie oraz szansach w procesie współpracy między państwami AKP. Obejmuje rezerwę funduszy niezaprogramowanych.”;

j) art. 13 i 14 otrzymują brzmienie:

„Artykuł 13

**Wewnętrzny program orientacyjny AKP**

1. Wewnętrzny program orientacyjny AKP obejmuje następujące cztery główne elementy standardowe:

- a) główne sektory i dziedziny pomocy wspólnotowej;
- b) najważniejsze środki i działania prowadzące do osiągnięcia celów ustalonych dla głównych sektorów i dziedzin; oraz
- c) programy i projekty niezbędne do osiągnięcia określonych celów na tyle, na ile zostały one jasno określone, a także wskazanie środków przydzielanych na potrzeby każdego z nich i harmonogram ich realizacji.

2. Komisja i sekretariat AKP określają i oceniają odpowiednie działania. Na tej podstawie wewnętrzny program orientacyjny AKP jest przygotowywany wspólnie przez służby Komisji oraz sekretariat AKP i przedkładany Komitetowi Ambasadorów AKP-WE. Przyjmuje go Komisja w imieniu Wspólnoty oraz Komitet Ambasadorów AKP.

3. Bez uszczerbku dla artykułu 12b litera b) punkt (iii), Komitet Ambasadorów AKP przedstawia co roku skonsolidowaną listę wniosków o finansowanie priorytetowych działań przewidzianych w wewnętrznym programie orientacyjnym AKP. Komisja określa i przygotowuje odpowiednie działania wspólnie z sekretariatem AKP, a także sporządza roczny program działania. Wnioski o finansowanie działań nieprzewidzianych w wewnętrznym programie orientacyjnym AKP uwzględnia się w rocznym programie działania w miarę możliwości i z uwzględnieniem przydzielonych środków. W wyjątkowych przypadkach takie wnioski są przyjmowane specjalną decyzją Komisji dotyczącą finansowania.

#### Artykuł 14

##### Proces oceny

1. Współpraca między państwami AKP powinna być wystarczająco elastyczna i sprawna, aby zagwarantować stałą zgodność podejmowanych w jej ramach działań z celami niniejszej Umowy oraz uwzględniać wszelkie zmiany priorytetów i celów grupy państw AKP.

2. Komitet Ambasadorów AKP i Komisja dokonują ocen w połowie okresu i ocen końcowych strategii współpracy między państwami AKP oraz programu orientacyjnego w celu dostosowania go do bieżących okoliczności i zagwarantowania jego prawidłowego wykonania. Jeśli wymagają tego okoliczności, oceny *ad hoc* można przeprowadzać również w celu uwzględnienia nowych potrzeb, mogących wynikać z okoliczności wyjątkowych lub nieprzewidzianych, np. związanych z nowymi wyzwaniemiami wspólnymi dla krajów AKP.

3. Komitet Ambasadorów AKP i Komisja mogą, podczas oceny w połowie okresu i oceny końcowej lub po ocenie *ad hoc*, dokonać przeglądu wewnętrznego dokumentu strategicznego współpracy AKP i dostosować go.

4. Po przeprowadzeniu ocen w połowie okresu i ocen końcowych lub ocen *ad hoc* Komitet Ambasadorów AKP i Komisja mogą skorygować przydziały w wewnętrznym programie orientacyjnym AKP i zmobilizować niezaprogramowaną rezerwę wewnętrzną AKP.”;

k) w art. 15 wprowadza się następujące zmiany:

(i) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Programy i projekty przedstawione przez dane państwo AKP lub właściwą organizację bądź organ na poziomie regionalnym lub całości AKP podlegają wspólnej ocenie. Komitet do spraw Współpracy Finansowej na Rzecz Rozwoju AKP-WE opracowuje ogólne wytyczne i kryteria oceny programów i projektów. Te programy i projekty z zasady są wieloletnie i mogą składać się z zespołów działań o ograniczonej skali, dotyczących szczególnej dziedziny.”;

(ii) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Ocena programów i projektów uwzględnia w należyтым stopniu wymogi dotyczące krajowych zasobów ludzkich oraz zapewnia strategię sprzyjającą rozwojowi takich zasobów. Bierze również pod uwagę szczególne właściwości i trudności każdego państwa lub regionu AKP.”;

(iii) w ust. 4 wyrażenie „krajowego urzędnika zatwierdzającego” zastępuje się wyrażeniem „właściwego urzędnika zatwierdzającego”;

l) w całym art. 16 wyrażenie „zainteresowane państwo AKP” zastępuje się wyrażeniem „zainteresowane państwo AKP lub właściwa organizacja bądź organ na poziomie regionalnym lub całości AKP” przy odpowiednim dostosowaniu form gramatycznych;

m) art. 17 otrzymuje brzmienie:

#### „Artykuł 17

##### Porozumienie finansowe

1. Z zasady, programy i projekty finansowane w wieloletnich finansowych ramach współpracy podlegają porozumieniu finansowemu zawartemu między Komisją i państwem AKP lub właściwą organizacją bądź organem na poziomie regionalnym lub całości AKP.

2. Porozumienie finansowe jest zawierane w ciągu 60 dni po ogłoszeniu decyzji w sprawie finansowania podjętej przez Komisję. Porozumienie finansowe:

a) określa zwłaszcza szczegóły dotyczące wkładu finansowego Wspólnoty, ustalenia i warunki finansowania, ogólne i szczególne postanowienia dotyczące danego programu lub projektu, w tym oczekiwane wyniki i rezultaty; oraz

- b) zawiera odpowiednie postanowienia dotyczące środków na pokrycie wzrostu kosztów, nadzwyczajnych wydatków, kontroli i ocen.
3. Wszelkie niewykorzystane salda po zamknięciu rachunków programów i projektów w przedziale czasowym dla zobowiązań w wieloletnich finansowych ramach współpracy, w których finansowano programy i projekty, są przyznawane państwu AKP lub właściwej organizacji bądź organowi na poziomie regionalnym lub całości AKP.”;
- n) w całym art. 18 wyrażenie „krajowy urzędnik zatwierdzający” zastępuje się wyrażeniem „właściwy urzędnik zatwierdzający” przy odpowiednim dostosowaniu form gramatycznych;
- o) w art. 19 wprowadza się następujące zmiany:
- (i) w ust. 1 wyrażenie „państwa AKP” zastępuje się wyrażeniem „państwa AKP lub właściwa organizacja bądź organ na poziomie regionalnym lub całości AKP”;
- (ii) w ust. 3 wyrażenie „państwo AKP” zastępuje się wyrażeniem „państwo AKP lub właściwa organizacja bądź organ na poziomie regionalnym lub całości AKP”;
- p) w art. 19a ust. 1 wprowadza się następujące zmiany:
- (i) wyrażenie wprowadzające otrzymuje brzmienie:
- „1. Realizacja programów i projektów finansowanych na podstawie wieloletnich ram finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy następuje zasadniczo przy zastosowaniu następujących środków.”;
- (ii) lit. d) otrzymuje brzmienie:
- „d) wypłaty bezpośrednie w charakterze wsparcia budżetowego, wsparcia dla programów sektorowych, wsparcia w redukcji zadłużenia, a także pomocy łagodzącej ujemny wpływ krótkoterminowych wstrząsów zewnętrznych, w tym wahań w przychodach z wywozu.”;
- q) w art. 19b wyrażenie „państwa AKP” zastępuje się wyrażeniem „państwa AKP lub właściwa organizacja bądź organ na poziomie regionalnym lub całości AKP”;
- r) art. 19c i 20 otrzymują brzmienie:

#### „Artykuł 19c

#### Udzielanie zamówień, udzielanie dotacji i wykonywanie zamówień

1. O ile artykuł 26 nie stanowi inaczej, zamówienia i dotacje są udzielane i realizowane zgodnie z przepisami wspólnotowymi oraz, z wyjątkiem szczególnych

przypadków przewidzianych wspomnianymi przepisami, zgodnie ze standardowymi procedurami i dokumentacją opracowanymi i opublikowanymi przez Komisję do celów realizacji działań w zakresie współpracy z krajami trzecimi, obowiązującymi w chwili rozpoczęcia danej procedury.

2. W ramach zarządzania zdecentralizowanego, jeśli wspólna ocena wykazuje, że procedury udzielania zamówień i dotacji w państwie AKP lub regionie będącym beneficjentem bądź procedury zatwierdzone przez podmioty zapewniające fundusze są zgodne z zasadami przejrzystości, proporcjonalności, równego traktowania i niedyskryminacji oraz wykluczają wszelkiego rodzaju konflikty interesów, Komisja stosuje takie procedury, zgodnie z deklaracją paryską i bez uszczerbku dla artykułu 26, z pełnym poszanowaniem zasad dotyczących wykonywania jej uprawnień w tej dziedzinie.

3. Państwo AKP lub właściwa organizacja bądź organ na poziomie regionalnym lub całości AKP zobowiązuje się do regularnego sprawdzania prawidłowej realizacji działań finansowanych w wieloletnich finansowych ramach współpracy na podstawie niniejszej Umowy, do przyjęcia stosownych środków w celu zapobieżenia nieprawidłowościom i nadużyciom finansowym oraz do podejmowania, w razie konieczności, działań prawnych w celu odzyskania niesłusznie wypłaconych środków.

4. W ramach zarządzania zdecentralizowanego umowy są negocjowane, sporządzane, podpisywane i wykonywane przez państwa AKP lub właściwą organizację bądź organ na poziomie regionalnym lub całości AKP. Te państwa lub właściwa organizacja bądź organ na poziomie regionalnym lub całości AKP mogą jednakże wezwać Komisję do negocjowania, sporządzenia, podpisania i wykonania umów w ich imieniu.

5. Zgodnie ze zobowiązaniem, o którym mowa w artykule 50 niniejszej Umowy, zamówienia i dotacje finansowane ze środków udostępnianych w wieloletnich ramach finansowych współpracy z AKP należy przeprowadzać zgodnie z uznanymi międzynarodowymi podstawowymi standardami w dziedzinie prawa pracy.

6. Powołuje się grupę ekspertów będących przedstawicielami sekretariatu grupy państw AKP oraz Komisji w celu ustalenia, na wniosek jednej ze stron, stosownych zmian oraz propozycji zmian i poprawek do zasad i procedur, o których mowa w ustępach 1 i 2.

Grupa ekspertów składa okresowe sprawozdania Komitetowi AKP-WE ds. Współpracy Finansowej na Rzecz Rozwoju, aby wesprzeć go w spoczywającym na nim obowiązku analizy problemów dotyczących realizacji działań w zakresie współpracy rozwojowej i proponowania odpowiednich środków.

## Artykuł 20

## Uprawnienie do uczestnictwa

Z wyjątkiem przypadków, w których zgodnie z artykułem 22 przysługuje prawo odstąpienia oraz bez uszczerbku dla przepisów artykułu 26:

- 1) uczestnictwo w procedurach przetargowych i w procedurach przyznawania dotacji finansowanych w wieloletnich ramach finansowych współpracy na podstawie niniejszej Umowy jest otwarte dla:
  - a) wszystkich osób fizycznych będących obywatelami państwa AKP, państwa członkowskiego Wspólnoty Europejskiej, kraju oficjalnie kandydującego do Wspólnoty Europejskiej bądź państwa członkowskiego Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub dla osób prawnych mających siedzibę w takim państwie;
  - b) wszystkich osób fizycznych będących obywatelami najmniej rozwiniętego kraju zgodnego z definicją ONZ lub dla osób prawnych mających siedzibę w takim kraju;
- 1a) uczestnictwo w procedurach przetargowych i w procedurach przyznawania dotacji finansowanych w wieloletnich ramach finansowych współpracy na podstawie niniejszej Umowy jest otwarte dla wszystkich osób fizycznych będących obywatelami dowolnego kraju innego niż te, o których mowa w ustępie 1, lub dla osób prawnych mających siedzibę w takim kraju, jeżeli ustanowiono wzajemny dostęp do pomocy zewnętrznej. W najmniej rozwiniętych krajach, zgodnie z definicją ONZ, wzajemny dostęp przyznaje się automatycznie członkom OECD/DAC.

Wzajemny dostęp ustanawia się w drodze specjalnej decyzji Komisji dotyczącej danego kraju lub danej regionalnej grupy krajów. Taka decyzja zostaje przyjęta przez Komisję w porozumieniu z państwami AKP i obowiązuje przez okres co najmniej roku;

- 2) na podstawie zamówienia finansowanego w wieloletnich ramach finansowych współpracy na podstawie niniejszej Umowy mogą być świadczone usługi ekspertów każdej narodowości, bez uszczerbku dla wymogów jakościowych i finansowych ustanowionych wspólnotowymi przepisami dotyczącymi zamówień publicznych;
- 3) dostawy lub materiały nabywane w ramach umowy finansowanej na podstawie wieloletnich ram finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy powinny pochodzić z państwa uprawnionego do udziału zgodnie z punktami 1) lub 1a). W tym kontekście pojęcie „produkty pochodzące” jest określane zgodnie ze stosownymi umowami międzynarodowymi, a dostawy pochodzące ze Wspólnoty obejmują dostawy pochodzące z krajów, terytoriów i departamentów zamorskich;

- 4) uczestnictwo w procedurach przetargowych i w procedurach przyznawania dotacji finansowanych na podstawie wieloletnich ram finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy jest otwarte dla organizacji międzynarodowych;
- 5) jeżeli finansowanie na podstawie wieloletnich ram finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy dotyczy operacji realizowanej przez organizację międzynarodową, uczestnictwo w procedurach przetargowych i w procedurach przyznawania dotacji jest otwarte dla wszelkich osób fizycznych i prawnych, które są uprawnione do uczestnictwa zgodnie z punktami 1 lub 1a, a także dla wszelkich osób fizycznych i prawnych, które są uprawnione na mocy regulaminu danej organizacji, przy czym należy zapewnić równorzędne traktowanie wszystkich darczyńców. Takie same zasady mają zastosowanie do dostaw i do materiałów;
- 6) jeżeli finansowanie na podstawie wieloletnich ram finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy dotyczy operacji realizowanej w ramach inicjatywy regionalnej, uczestnictwo w procedurach przetargowych i w procedurach przyznawania dotacji jest otwarte dla wszelkich osób fizycznych i prawnych, które są uprawnione do uczestnictwa zgodnie z punktami 1 lub 1a, a także dla wszelkich osób fizycznych i prawnych państwa uczestniczącego w danej inicjatywie. Takie same zasady mają zastosowanie do dostaw i do materiałów;
- 7) jeżeli finansowanie na podstawie wieloletnich ram finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy dotyczy operacji współfinansowanej wraz z państwem trzecim, uczestnictwo w procedurach przetargowych i w procedurach przyznawania dotacji jest otwarte dla wszelkich osób fizycznych i prawnych, które są uprawnione do uczestnictwa zgodnie z punktami 1 lub 1a, a także dla wszelkich osób fizycznych i prawnych, które są uprawnione na zgodnie z regulacjami danego państwa trzeciego. Takie same zasady mają zastosowanie do dostaw i do materiałów.”;

- s) uchyla się art. 21 (1);
- t) art. 22 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W wyjątkowych, należyście uzasadnionych przypadkach osoby fizyczne lub prawne z państw trzecich, nieuprawnione do uczestnictwa zgodnie z artykułem 20 mogą uzyskać zgodę na uczestnictwo w procedurach przetargowych i w procedurach przyznawania dotacji finansowanych przez Wspólnotę w wieloletnich ramach finansowych współpracy na podstawie niniejszej Umowy na uzasadniony wniosek państwa AKP lub właściwej organizacji bądź organu na poziomie regionalnym lub całości AKP. W każdym przypadku państwo AKP lub

(1) Art. 21 został uchylony decyzją Rady Ministrów AKP-WE nr 3/2008.

właściwa organizacja bądź organ na poziomie regionalnym lub całości AKP dostarczają Komisji informacji niezbędnych do podjęcia decyzji w sprawie takiego odstępstwa, ze szczególnym uwzględnieniem:

- a) położenia geograficznego zainteresowanego państwa lub regionu AKP;
- b) konkurencyjności wykonawców, dostawców i konsultantów z państw członkowskich i państw AKP;
- c) potrzeby uniknięcia nadmiernego zwiększenia kosztów wykonania zamówienia;
- d) problemów związanych z transportem lub opóźnień związanych z terminami dostaw bądź innych podobnych problemów;
- e) technologii najwłaściwszej i najlepiej dostosowanej do warunków lokalnych;
- f) wyjątkowo pilnych przypadków;
- g) dostępności towarów i usług na danych rynkach.”;
- u) uchyla się art. 23 i 25 <sup>(1)</sup>;
- v) w art. 26 ust. 1 wyrażenie wprowadzające otrzymuje brzmienie:

„1. Przyjmuje się środki zachęcające osoby fizyczne i prawne z państw AKP do możliwie najszerzego udziału w realizacji zamówień finansowanych na podstawie wieloletnich ram finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy, w celu optymalizacji środków materialnych i zasobów ludzkich tych państw. W związku z tym:”;

- w) uchyla się art. 27, 28 i 29 <sup>(2)</sup>;
- x) w art. 30 wyrażenie wprowadzające otrzymuje brzmienie:

„Każdy spór wynikający między władzami państwa AKP lub właściwą organizacją bądź organem poziomu regionalnego lub całości AKP a wykonawcą, dostawcą lub usługodawcą w trakcie wykonywania zamówienia finansowanego na podstawie wieloletnich ram finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy jest:”;

- y) art. 33 i 34 otrzymują brzmienie:

„Artykuł 33

Zasady

1. Bez uszczerbku dla ocen przeprowadzonych przez państwa AKP lub właściwą organizację bądź organ poziomu regionalnego lub całości AKP lub Komisję, prace te są wykonywane wspólnie przez państwo(-a) AKP

<sup>(1)</sup> Art. 23 i 25 zostały uchylone decyzją Rady Ministrów AKP-WE nr 3/2008.

<sup>(2)</sup> Art. 27, 28 i 29 zostały uchylone decyzją Rady Ministrów AKP-WE nr 3/2008.

lub właściwą organizację bądź organ poziomu regionalnego lub całości AKP i Wspólnotę. Komitet do spraw Współpracy Finansowej na Rzecz Rozwoju AKP-WE zapewnia wspólny charakter działań w zakresie monitoringu i oceny. Aby wspomóc Komitet ds. Współpracy Finansowej na Rzecz Rozwoju AKP-WE, Komisja i sekretariat generalny AKP przygotowują i realizują wspólne działania w zakresie monitoringu i oceny oraz przekazują Komitetowi sprawozdanie z tych działań. Na pierwszym posiedzeniu zwołanym po podpisaniu Umowy Komitet ustala zasady działania mające na celu zapewnienie wspólnego charakteru działań, a corocznie zatwierdza program działania.

## 2. Działania z zakresu monitoringu i oceny:

- a) stanowią źródło regularnych i niezależnych ocen działań i przedsięwzięć finansowanych na podstawie wieloletnich ram finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy, poprzez porównywanie wyników i celów; a w związku z tym
- b) umożliwiają państwom AKP lub właściwej organizacji bądź organowi poziomu regionalnego lub całości AKP i Komisji oraz instytucjom wspólnym wykorzystanie nabytego doświadczenia w planowaniu i realizacji przyszłych polityk i działań.

## Artykuł 34

### Komisja

1. Komisja zapewnia wykonanie finansowe operacji finansowanych na podstawie wieloletnich ram finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy, z wyjątkiem instrumentu inwestycyjnego i dopłat do oprocentowania, przy wykorzystaniu następujących głównych metod zarządzania:

- a) zarządzanie scentralizowane;
- b) zarządzanie zdecentralizowane.

2. Komisja zarządza środkami ujętymi w wieloletnich ramach finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy co do zasady w sposób zdecentralizowany.

W takim przypadku odpowiedzialność za zadania wykonawcze jest przejmowana przez państwa AKP zgodnie z artykułem 35.

3. Aby zapewnić wykonanie finansowe środków ujętych w wieloletnich ramach finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy, Komisja deleguje uprawnienia wykonawcze do swoich służb. Komisja powiadamia państwa AKP i Komitet do spraw Współpracy Finansowej na Rzecz Rozwoju AKP-WE o takim przekazaniu uprawnień.”;

z) w art. 35 wprowadza się następujące zmiany:

- (i) w ust. 1 wyrażenie wprowadzające otrzymuje brzmienie:

„1. Rząd każdego z państw AKP mianuje krajowego urzędnika zatwierdzającego do reprezentowania państwa we wszystkich działaniach finansowanych ze środków ujętych w wieloletnich ramach finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy, zarządzanych przez Komisję oraz Bank. Krajowy urzędnik zatwierdzający wyznacza jednego lub kilku zastępców, którzy zastępują go w razie niemożności sprawowania przez niego tej funkcji oraz informuje Komisję o wyznaczonych osobach. W przypadkach gdy spełnione są warunki w zakresie zdolności instytucjonalnej oraz należytego zarządzania finansami, krajowy urzędnik zatwierdzający może delegować swoje uprawnienia w zakresie realizacji danych programów i projektów na jednostkę odpowiedzialną w ramach administracji krajowej. Krajowy urzędnik zatwierdzający informuje Komisję o takim delegowaniu uprawnień.

W przypadku programów lub projektów regionalnych właściwa organizacja lub organ regionalny wyznacza regionalnego urzędnika zatwierdzającego, którego zadania są analogiczne do zadań krajowego urzędnika zatwierdzającego.

W przypadku programów lub projektów wewnętrznych AKP Komitet Ambasadorów AKP wyznacza wewnętrznego urzędnika zatwierdzającego AKP, którego zadania są analogiczne do zadań krajowego urzędnika zatwierdzającego. W przypadku gdy sekretariat AKP nie pełni funkcji urzędnika zatwierdzającego, Komitet Ambasadorów jest informowany zgodnie z porozumieniem finansowym dotyczącym realizacji programów i projektów.

W przypadku gdy Komisja uzyska informacje o problemach w wykonaniu procedur w zakresie zarządzania środkami ujętymi w wieloletnich ramach finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy, podejmuje wraz z krajowym urzędnikiem zatwierdzającym wszelkie niezbędne środki w celu naprawienia sytuacji oraz podejmuje wszelkie właściwe kroki.

Właściwy urzędnik zarządzający ponosi odpowiedzialność finansową wyłącznie za zadania powierzone mu do wykonania.

W przypadkach zdecentralizowanego zarządzania środkami ujętymi w wieloletnich ramach finansowych współpracy na mocy niniejszej Umowy, i z zastrzeżeniem dodatkowych uprawnień, jakie mogą zostać mu przyznane przez Komisję, właściwy urzędnik zatwierdzający:

- (ii) w ust. 2 wyrażenie „Podczas wykonywania działań i z zastrzeżeniem wymogu powiadomienia Komisji podejmuje decyzje w sprawie:” zastępuje się wyrażeniem „Właściwy urzędnik zatwierdzający podczas wykonywania działań i z zastrzeżeniem wymogu powiadomienia Komisji podejmuje decyzje w sprawie:”;

za) w art. 37 wprowadza się następujące zmiany:

- (i) w ust. 2 wyrażenie „państwa AKP” zastępuje się wyrażeniem „państwa AKP lub właściwą organizację bądź organ poziomu regionalnego lub całości AKP”;
- (ii) w ust. 4 wyrażenie „krajowego urzędnika zatwierdzającego” zastępuje się wyrażeniem „właściwego urzędnika zatwierdzającego”;
- (iii) w ust. 6 wyrażenie „Krajowy urzędnik zatwierdzający” zastępuje się wyrażeniem „Właściwy urzędnik zatwierdzający”;
- (iv) w ust. 7 wyrażenie „zainteresowane państwo lub państwa AKP” zastępuje się wyrażeniem „zainteresowane państwo AKP lub właściwa organizacja bądź organ poziomu regionalnego lub całości AKP”;

4) załącznik V wraz z protokołami do niego zostaje uchylony;

5) w załączniku VII art. 3 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Strony uznają rolę grupy AKP w dialogu politycznym, którego szczegóły zostaną ustalone przez grupę AKP i o których powiadomi ona Wspólnotę Europejską oraz jej państwa członkowskie. Sekretariat AKP i Komisja Europejska wymieniają się wszystkimi niezbędnymi informacjami o procesie dialogu politycznego przed konsultacjami prowadzonymi na podstawie artykułów 96 i 97 niniejszej Umowy, w trakcie takich konsultacji i po nich.”;

#### D. PROTOKOŁY

W Protokole 3 w sprawie Republiki Południowej Afryki, zmienionym decyzją Rady Ministrów AKP-WE nr 4/2007 z dnia 20 grudnia 2007 r. <sup>(1)</sup>, wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 ust. 2 wyrażenie „podpisanej w Pretorii 11 października 1999 roku” zastępuje się wyrażeniem „zmienionej Umową podpisaną dnia 11 września 2009 roku”;

<sup>(1)</sup> Dz.U. UE L 25 z 30.1.2008, s. 11.

2) w art. 4 wprowadza się następujące zmiany:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Jednakże, w drodze odstępstwa od tej zasady, Republika Południowej Afryki ma prawo do uczestnictwa w obszarach współpracy finansowej na rzecz rozwoju AKP-WE wymienionych w artykule 8 niniejszego protokołu, zgodnie z zasadami wzajemności i proporcjonalności, przy założeniu, że udział Republiki Południowej Afryki jest w całości finansowany ze środków przewidzianych na mocy tytułu VII UHRW. Jeśli środki z UHRW są przeznaczone na udział w działaniach w ramach współpracy finansowej AKP-WE, Republika Południowej Afryki uzyska prawo do pełnego udziału w procedurach decyzyjnych regulujących realizację takiej pomocy.”;

b) dodaje się ustęp w brzmieniu:

„4. Do celów finansowania inwestycji, o których mowa w załączniku II rozdział 1 do niniejszej Umowy, uprawnione mogą być fundusze inwestycyjne oraz pośrednicy finansowi i niefinansowi z siedzibami w Republice Południowej Afryki.”;

3) art. 5 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Niniejszy protokół nie uniemożliwia Republice Południowej Afryki negocjowania i podpisania jednej z umów o partnerstwie gospodarczym, o których mowa w części 3 tytułu II niniejszej Umowy, jeśli zgodzą się na to strony takiej umowy.”.

W DOWÓD CZEGO niżej podpisani pełnomocnicy złożyli swoje podpisy pod niniejszą Umową.

Niniejsza Umowa będzie otwarta do podpisu w Wagadugu w dniu 22 czerwca 2010 r., a następnie od 1 lipca 2010 r. do 31 października 2010 r. w Sekretariacie Generalnym Rady Unii Europejskiej w Brukseli.



**AKT KOŃCOWY**

Pełnomocnicy:

JEGO KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLA BELGÓW,

PREZYDENTA REPUBLIKI BUŁGARII,

PREZYDENTA REPUBLIKI CZESKIEJ,

JEJ KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLOWEJ DANII,

PREZYDENTA REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC,

PREZYDENTA REPUBLIKI ESTOŃSKIEJ,

PREZYDENTA IRLANDII,

PREZYDENTA REPUBLIKI GRECKIEJ,

JEGO KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLA HISZPANII,

PREZYDENTA REPUBLIKI FRANCUSKIEJ,

PREZYDENTA REPUBLIKI WŁOSKIEJ,

PREZYDENTA REPUBLIKI CYPRYJSKIEJ,

PREZYDENTA REPUBLIKI ŁOTEWSKIEJ,

PREZYDENTA REPUBLIKI LITEWSKIEJ,

JEGO KRÓLEWSKIEJ WYSOKOŚCI WIELKIEGO KSIĘCIA LUKSEMBURGA,

PREZYDENTA REPUBLIKI WĘGERSKIEJ,

PREZYDENTA MALTY,

JEJ KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLOWEJ NIDERLANDÓW,

PREZYDENTA FEDERALNEGO REPUBLIKI AUSTRII,

PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ,

PREZYDENTA REPUBLIKI PORTUGALSKIEJ,

PREZYDENTA RUMUNII,

PREZYDENTA REPUBLIKI SŁOWENII,

PREZYDENTA REPUBLIKI SŁOWACKIEJ,

PREZYDENTA REPUBLIKI FINLANDII,

RZĄDU KRÓLESTWA SZWECJI,

JEJ KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLOWEJ ZJEDNOCZONEGO KRÓLESTWA WIELKIEJ BRYTANII I IRLANDII PÓŁNOCNEJ,

Umawiających się Stron Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, zwanych dalej „państwami członkowskimi”,

oraz UNII EUROPEJSKIEJ (zwanej dalej „Unią” lub „UE”),

z jednej strony, oraz

Pełnomocnicy:

PREZYDENTA REPUBLIKI ANGOLI,

JEJ KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLOWEJ ANTIGUI I BARBUDY,

SZEFA PAŃSTWA WSPÓLNOTY BAHAMÓW,

SZEFA PAŃSTWA BARBADOS,

JEJ KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLOWEJ BELIZE,

PREZYDENTA REPUBLIKI BENINU,

PREZYDENTA REPUBLIKI BOTSWANY,

PREZYDENTA BURKINA FASO,

PREZYDENTA REPUBLIKI BURUNDI,

PREZYDENTA REPUBLIKI KAMERUNU,

PREZYDENTA REPUBLIKI ZIELONEGO PRZYŁĄDKA,

PREZYDENTA REPUBLIKI ŚRODKOWOAFRYKAŃSKIEJ,

PREZYDENTA ZWIĄZKU KOMORÓW,

PREZYDENTA DEMOKRATYCZNEJ REPUBLIKI KONGO,

PREZYDENTA REPUBLIKI KONGO,

RZĄDU WYSP COOKA

PREZYDENTA REPUBLIKI WYBRZEŻA KOŚCI SŁONIOWEJ,

PREZYDENTA REPUBLIKI DŻIBUTI,

RZĄDU WSPÓLNOTY DOMINIKI,

PREZYDENTA REPUBLIKI DOMINIKANY,

PREZYDENTA PAŃSTWA ERYTREI,

PREZYDENTA FEDERALNEJ DEMOKRATYCZNEJ REPUBLIKI ETIOPII,

PREZYDENTA NIEPODLEGŁEJ REPUBLIKI DEMOKRATYCZNEJ FIDŻI,

PREZYDENTA REPUBLIKI GABOŃSKIEJ,  
PREZYDENTA ORAZ SZEFA PAŃSTWA REPUBLIKI GAMBII,  
PREZYDENTA REPUBLIKI GHANY,  
JEJ KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLOWEJ GRENADY,  
PREZYDENTA REPUBLIKI GWINEI,  
PREZYDENTA REPUBLIKI GWINEI BISSAU,  
PREZYDENTA KOOPERACYJNEJ REPUBLIKI GUJANY,  
PREZYDENTA REPUBLIKI HAITI,  
SZEFA PAŃSTWA JAMAJKA,  
PREZYDENTA REPUBLIKI KENII,  
PREZYDENTA REPUBLIKI KIRIBATI,  
JEGO KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLA KRÓLESTWA LESOTHO,  
PREZYDENTA REPUBLIKI LIBERII,  
PREZYDENTA REPUBLIKI MADAGASKARU,  
PREZYDENTA REPUBLIKI MALAWI,  
PREZYDENTA REPUBLIKI MALI,  
RZĄDU REPUBLIKI WYSP MARSHALLA,  
PREZYDENTA ISLAMSKEJ REPUBLIKI MAURETAŃSKIEJ,  
PREZYDENTA REPUBLIKI MAURITIUSA,  
RZĄDU SFEDEROWANYCH STANÓW MIKRONEZJI,  
PREZYDENTA REPUBLIKI MOZAMBIKU,  
PREZYDENTA REPUBLIKI NAMIBII,  
RZĄDU REPUBLIKI NAURU,  
PREZYDENTA REPUBLIKI NIGRU,  
PREZYDENTA FEDERALNEJ REPUBLIKI NIGERII,  
RZĄDU NIUE,  
RZĄDU REPUBLIKI PALAU,  
JEJ KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLOWEJ NIEZALEŻNEGO PAŃSTWA PAPUI-NOWEJ GWINEI,  
PREZYDENTA REPUBLIKI RWANDYJSKIEJ,

JEJ KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLOWEJ SAINT KITTS I NEVIS,  
JEJ KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLOWEJ SAINT LUCIA,  
JEJ KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLOWEJ SAINT VINCENT I GRENADYNÓW,  
SZEFA PAŃSTWA NIEZALEŻNEGO PAŃSTWA SAMOA,  
PREZYDENTA DEMOKRATYCZNEJ REPUBLIKI WYSP ŚWIĘTEGO TOMASZA I KSIĄŻĘCEJ,  
PREZYDENTA REPUBLIKI SENEGALU,  
PREZYDENTA REPUBLIKI SESZELI,  
PREZYDENTA REPUBLIKI SIERRA LEONE,  
JEJ KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLOWEJ WYSP SALOMONA,  
PREZYDENTA REPUBLIKI POŁUDNIOWEJ AFRYKI,  
PREZYDENTA REPUBLIKI SURINAMU,  
JEGO KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLA KRÓLESTWA SUAZI,  
PREZYDENTA ZJEDNOCZONEJ REPUBLIKI TANZANII,  
PREZYDENTA REPUBLIKI CZADU,  
PREZYDENTA REPUBLIKI TOGIJSKIEJ,  
JEGO KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLA TONGA,  
PREZYDENTA REPUBLIKI TRYNIDADU I TOBAGO,  
JEJ KRÓLEWSKIEJ MOŚCI KRÓLOWEJ TUVALU,  
PREZYDENTA REPUBLIKI UGANDY,  
RZĄDU REPUBLIKI VANUATU,  
PREZYDENTA REPUBLIKI ZAMBII,  
RZĄDU REPUBLIKI ZIMBABWE,

które to państwa są zwane dalej „państwami AKP”,

z drugiej strony,

zebrani w Wagadugu dnia dwudziestego siódmego czerwca roku dwa tysiące dziesiątego z okazji podpisania Umowy zmieniającej po raz drugi Umowę o partnerstwie między członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku, z jednej strony a Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z drugiej strony, podpisaną w Kotonu dnia 23 czerwca 2000 r., zmienioną po raz pierwszy w Luksemburgu dnia 25 czerwca 2005 r.,

przy podpisaniu niniejszej Umowy przyjęli następujące deklaracje załączone do niniejszego Aktu końcowego:

- Deklaracja I: Wspólna deklaracja w sprawie wsparcia dostępu do rynku w ramach partnerstwa AKP-WE;
- Deklaracja II: Wspólna deklaracja w sprawie migracji i rozwoju (artykuł 13);
- Deklaracja III: Deklaracja Unii Europejskiej w sprawie zmian instytucjonalnych wynikających z wejścia w życie Traktatu z Lizbony;

oraz uzgodnili ponadto, że w związku z uchyleniem załącznika V następujące istniejące deklaracje stały się bezprzedmiotowe:

- Deklaracja XXII: Wspólna deklaracja dotycząca produktów rolnych określonych w artykule 1 ustęp 2 litera a) załącznika V;
- Deklaracja XXIII: Wspólna deklaracja w sprawie dostępu do rynku w ramach partnerstwa AKP-WE;
- Deklaracja XXIV: Wspólna deklaracja w sprawie ryżu;
- Deklaracja XXV: Wspólna deklaracja w sprawie rumu;
- Deklaracja XXVI: Wspólna deklaracja w sprawie wołowiny i cielęciny;
- Deklaracja XXVII: Wspólna deklaracja w sprawie ustaleń regulujących dostęp do rynków francuskich departamentów zamorskich dla produktów pochodzących z państw AKP określonych w artykule 1 ustęp 2 załącznika V;
- Deklaracja XXIX: Wspólna deklaracja w sprawie produktów objętych wspólną polityką rolną;
- Deklaracja XXX: Deklaracja państw AKP w sprawie artykułu 1 załącznika V;
- Deklaracja XXXI: Deklaracja Wspólnoty w sprawie artykułu 5 ustęp 2 litera a) załącznika V;
- Deklaracja XXXII: Wspólna deklaracja w sprawie niedyskryminacji;
- Deklaracja XXXIII: Deklaracja Wspólnoty w sprawie artykułu 8 ustęp 3 załącznika V;
- Deklaracja XXXIV: Wspólna deklaracja w sprawie artykułu 12 załącznika V;
- Deklaracja XXXV: Wspólna deklaracja dotycząca protokołu 1 w sprawie artykułu 7 załącznika V;
- Deklaracja XXXVI: Wspólna deklaracja dotycząca protokołu 1 załącznika V;
- Deklaracja XXXVII: Wspólna deklaracja dotycząca protokołu 1 załącznika V w sprawie pochodzenia produktów rybnych;
- Deklaracja XXXVIII: Deklaracja Wspólnoty dotycząca protokołu 1 załącznika V w sprawie rozszerzenia wód terytorialnych;
- Deklaracja XXXIX: Deklaracja państw AKP dotycząca protokołu 1 załącznika V w sprawie pochodzenia produktów rybnych;
- Deklaracja XL: Wspólna deklaracja w sprawie stosowania zasady tolerancji odchylenia wartości w sektorze tuńczyka;
- Deklaracja XLI: Wspólna deklaracja w sprawie artykułu 6 ustęp 11 protokołu 1 załącznika V;
- Deklaracja XLII: Wspólna deklaracja w sprawie reguł pochodzenia: kumulacja pochodzenia z Republiką Południowej Afryki;
- Deklaracja XLIII: Wspólna deklaracja w sprawie załącznika 2 do protokołu 1 załącznika V.

W DOWÓD CZEGO niżej podpisani pełnomocnicy złożyli swoje podpisy.

## DEKLARACJA I

### Wspólna deklaracja w sprawie wsparcia dostępu do rynku w ramach partnerstwa AKP-WE

Strony uznają istotną wartość preferencyjnych warunków dostępu do rynku dla gospodarek AKP, zwłaszcza dla sektora towarowego i innych sektorów rolno-przemysłowych mających zasadnicze znaczenie dla gospodarczego i społecznego rozwoju państw AKP i wnoszących poważny wkład w zatrudnienie, przychody z wywozu i dochody państwa.

Strony biorą pod uwagę, że niektóre sektory, przy wsparciu UE, przechodzą proces transformacji mający na celu umożliwienie zainteresowanym eksporterom AKP konkurowanie w UE i na rynkach międzynarodowych, w tym poprzez rozwój produktów markowych i innych produktów o wartości dodanej.

Uznają również, że dodatkowe wsparcie może być niezbędne w przypadkach gdy większa liberalizacja handlu może spowodować istotniejsze zmiany warunków dostępu do rynku dla producentów AKP. W związku z tym postanawiają zbadać wszelkie niezbędne środki mające na celu podtrzymanie konkurencyjnej pozycji państw AKP na rynku UE. Badanie to może obejmować między innymi reguły pochodzenia, środki sanitarne i fitosanitarne oraz realizację szczególnych środków mających na celu przewyższenie ograniczeń od strony podaży w państwach AKP. Celem jest umożliwienie państwom AKP wykorzystania istniejących oraz potencjalnych porównywalnych korzyści na rynku UE.

Strony zobowiązują się, po opracowaniu programów pomocowych i zapewnieniu środków, do przeprowadzania okresowych ocen postępów i osiągniętych wyników w celu podjęcia decyzji o właściwych dodatkowych środkach, jakie należy wdrożyć.

Wspólny Ministerialny Komitet ds. Handlu monitoruje wykonanie niniejszej deklaracji i przedkłada stosowne sprawozdania i zalecenia Radzie Ministrów.

---

## DEKLARACJA II

### Wspólna deklaracja w sprawie migracji i rozwoju (Artykuł 13)

Strony zobowiązują się do wzmocnienia i pogłębienia dialogu oraz współpracy w dziedzinie migracji, opierając się na następujących trzech filarach kompleksowego i zrównoważonego podejścia do migracji:

- 1) migracje i rozwój, w tym kwestie związane z diasporami, drenażem mózgów i przekazami pieniężnymi;
- 2) legalna migracja, w tym admisja, mobilność oraz przepływ umiejętności i usług; oraz
- 3) nielegalna migracja, w tym przemyt i handel ludźmi oraz zarządzanie granicami, a także readmisja.

Bez uszczerbku dla obowiązującego artykułu 13 Strony zobowiązują się do opracowania szczegółów takiej pogłębionej współpracy w dziedzinie migracji.

Ponadto zobowiązują się dążyć do terminowego zakończenia tego dialogu i przedstawienia następnej Wspólnej Radzie AKP-WE sprawozdania z postępów.

**DEKLARACJA III****Deklaracja Unii Europejskiej w sprawie zmian instytucjonalnych wynikających z wejścia w życie Traktatu z Lizbony**

W następstwie wejścia w życie Traktatu z Lizbony dnia 1 grudnia 2009 r., Unia Europejska zastąpiła Wspólnotę Europejską i jest jej następcą prawnym, w związku z czym od tej daty wykonuje wszelkie prawa i ponosi wszelkie obowiązki Wspólnoty Europejskiej. Z tego względu odniesienia do „Wspólnoty Europejskiej” w tekście Umowy należy traktować, w odpowiednich przypadkach, jako odniesienia do „Unii Europejskiej”.

Unia Europejska zaproponuje państwom AKP wymianę listów w celu dostosowania Umowy do zmian instytucjonalnych w Unii Europejskiej wynikających z wejścia w życie Traktatu z Lizbony.

**AGREEMENT**

**amending for the second time the Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific Group of States, of the one part, and the European Community and its Member States, of the other part, signed in Cotonou on 23 June 2000, as first amended in Luxembourg on 25 June 2005**

HIS MAJESTY THE KING OF THE BELGIANS,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF BULGARIA,

THE PRESIDENT OF THE CZECH REPUBLIC,

HER MAJESTY THE QUEEN OF DENMARK,

THE PRESIDENT OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF ESTONIA,

THE PRESIDENT OF IRELAND,

THE PRESIDENT OF THE HELLENIC REPUBLIC,

HIS MAJESTY THE KING OF SPAIN,

THE PRESIDENT OF THE FRENCH REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF THE ITALIAN REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CYPRUS,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF LATVIA,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA,

HIS ROYAL HIGHNESS THE GRAND DUKE OF LUXEMBOURG,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF HUNGARY,

THE PRESIDENT OF MALTA,

HER MAJESTY THE QUEEN OF THE NETHERLANDS,

THE FEDERAL PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AUSTRIA,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF POLAND,

THE PRESIDENT OF THE PORTUGUESE REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF ROMANIA,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA,

THE PRESIDENT OF THE SLOVAK REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF FINLAND,



THE GOVERNMENT OF THE KINGDOM OF SWEDEN,

HER MAJESTY THE QUEEN OF THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND,

Contracting Parties to the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union, hereinafter referred to as 'the Member States',

and

THE EUROPEAN UNION, hereinafter referred to as 'the Union' or 'the EU',

of the one part, and

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF ANGOLA,

HER MAJESTY THE QUEEN OF ANTIGUA AND BARBUDA,

THE HEAD OF STATE OF THE COMMONWEALTH OF THE BAHAMAS,

THE HEAD OF STATE OF BARBADOS,

HER MAJESTY THE QUEEN OF BELIZE,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF BENIN,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF BOTSWANA,

THE PRESIDENT OF BURKINA FASO,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF BURUNDI,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CAMEROON,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CAPE VERDE,

THE PRESIDENT OF THE CENTRAL AFRICAN REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF THE UNION OF THE COMOROS,

THE PRESIDENT OF THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF CONGO,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CONGO,

THE GOVERNMENT OF THE COOK ISLANDS,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CÔTE D'IVOIRE,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF DJIBOUTI,

THE GOVERNMENT OF THE COMMONWEALTH OF DOMINICA,

THE PRESIDENT OF THE DOMINICAN REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF THE STATE OF ERITREA,

THE PRESIDENT OF THE FEDERAL DEMOCRATIC REPUBLIC OF ETHIOPIA,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF THE FIJI ISLANDS,

THE PRESIDENT OF THE GABONESE REPUBLIC,  
THE PRESIDENT AND HEAD OF STATE OF THE REPUBLIC OF THE GAMBIA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF GHANA,  
HER MAJESTY THE QUEEN OF GRENADA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF GUINEA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF GUINEA-BISSAU,  
THE PRESIDENT OF THE CO-OPERATIVE REPUBLIC OF GUYANA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF HAITI,  
THE HEAD OF STATE OF JAMAICA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF KENYA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF KIRIBATI,  
HIS MAJESTY THE KING OF THE KINGDOM OF LESOTHO,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF LIBERIA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MADAGASCAR,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MALAWI,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MALI,  
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF THE MARSHALL ISLANDS,  
THE PRESIDENT OF THE ISLAMIC REPUBLIC OF MAURITANIA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MAURITIUS,  
THE GOVERNMENT OF THE FEDERATED STATES OF MICRONESIA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MOZAMBIQUE,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF NAMIBIA,  
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF NAURU,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF NIGER,  
THE PRESIDENT OF THE FEDERAL REPUBLIC OF NIGERIA,  
THE GOVERNMENT OF NIUE,  
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF PALAU,  
HER MAJESTY THE QUEEN OF THE INDEPENDENT STATE OF PAPUA NEW GUINEA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF RWANDA,  
HER MAJESTY THE QUEEN OF SAINT KITTS AND NEVIS,

HER MAJESTY THE QUEEN OF SAINT LUCIA,  
HER MAJESTY THE QUEEN OF SAINT VINCENT AND THE GRENADINES,  
THE HEAD OF STATE OF THE INDEPENDENT STATE OF SAMOA,  
THE PRESIDENT OF THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF SÃO TOMÉ AND PRÍNCIPE,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SENEGAL,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SEYCHELLES,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SIERRA LEONE,  
HER MAJESTY THE QUEEN OF SOLOMON ISLANDS,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SURINAME,  
HIS MAJESTY THE KING OF THE KINGDOM OF SWAZILAND,  
THE PRESIDENT OF THE UNITED REPUBLIC OF TANZANIA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CHAD,  
THE PRESIDENT OF THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF TIMOR-LESTE,  
THE PRESIDENT OF THE TOGOLESE REPUBLIC,  
HIS MAJESTY THE KING OF TONGA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF TRINIDAD AND TOBAGO,  
HER MAJESTY THE QUEEN OF TUVALU,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF UGANDA,  
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF VANUATU,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF ZAMBIA,  
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF ZIMBABWE,

which States are hereinafter referred to as 'ACP States',

of the other part,

HAVING REGARD to the Treaty on the Functioning of the European Union, on the one hand, and the Georgetown Agreement establishing the Group of African, Caribbean and Pacific States (ACP), on the other;

HAVING REGARD to the Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific Group of States, of the one part, and the European Community and its Member States, of the other part, signed in Cotonou on 23 June 2000, as first amended in Luxembourg on 25 June 2005, (hereinafter referred to as 'the Cotonou Agreement');

CONSIDERING that Article 95(1) of the Cotonou Agreement lays down that the duration of the Agreement shall be 20 years, commencing on 1 March 2000;

CONSIDERING that the Agreement amending the Cotonou Agreement for the first time was signed in Luxembourg on 25 June 2005 and entered into force on 1 July 2008;

HAVE DECIDED to sign this Agreement amending the Cotonou Agreement for the second time and to this end have designated as their Plenipotentiaries:

FOR HIS MAJESTY THE KING OF THE BELGIANS,

FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF BULGARIA,

FOR THE PRESIDENT OF THE CZECH REPUBLIC,

FOR HER MAJESTY THE QUEEN OF DENMARK,

FOR THE PRESIDENT OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY,

FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF ESTONIA,

FOR THE PRESIDENT OF IRELAND,

FOR THE PRESIDENT OF THE HELLENIC REPUBLIC,

FOR HIS MAJESTY THE KING OF SPAIN,

FOR THE PRESIDENT OF THE FRENCH REPUBLIC,

FOR THE PRESIDENT OF THE ITALIAN REPUBLIC,

FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CYPRUS,

FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF LATVIA,

FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA,

FOR HIS ROYAL HIGHNESS THE GRAND DUKE OF LUXEMBOURG,

FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF HUNGARY,

FOR THE PRESIDENT OF MALTA,

FOR HER MAJESTY THE QUEEN OF THE NETHERLANDS,

FOR THE FEDERAL PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AUSTRIA,

FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF POLAND,

FOR THE PRESIDENT OF THE PORTUGUESE REPUBLIC,

FOR THE PRESIDENT OF ROMANIA,

FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA,

FOR THE PRESIDENT OF THE SLOVAK REPUBLIC,

FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF FINLAND,

FOR THE GOVERNMENT OF THE KINGDOM OF SWEDEN,  
FOR HER MAJESTY THE QUEEN OF THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND,  
FOR THE EUROPEAN UNION,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF ANGOLA,  
FOR HER MAJESTY THE QUEEN OF ANTIGUA AND BARBUDA,  
FOR THE HEAD OF STATE OF THE COMMONWEALTH OF THE BAHAMAS,  
FOR THE HEAD OF STATE OF BARBADOS,  
FOR HER MAJESTY THE QUEEN OF BELIZE,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF BENIN,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF BOTSWANA,  
FOR THE PRESIDENT OF BURKINA FASO,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF BURUNDI,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CAMEROON,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CAPE VERDE,  
FOR THE PRESIDENT OF THE CENTRAL AFRICAN REPUBLIC,  
FOR THE PRESIDENT OF THE UNION OF THE COMOROS,  
FOR THE PRESIDENT OF THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF CONGO,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CONGO,  
FOR THE GOVERNMENT OF THE COOK ISLANDS,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CÔTE D'IVOIRE,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF DJIBOUTI,  
FOR THE GOVERNMENT OF THE COMMONWEALTH OF DOMINICA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE DOMINICAN REPUBLIC,  
FOR THE PRESIDENT OF THE STATE OF ERITREA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE FEDERAL DEMOCRATIC REPUBLIC OF ETHIOPIA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF THE FIJI ISLANDS,  
FOR THE PRESIDENT OF THE GABONESE REPUBLIC,  
FOR THE PRESIDENT AND HEAD OF STATE OF THE REPUBLIC OF THE GAMBIA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF GHANA,

FOR HER MAJESTY THE QUEEN OF GRENADA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF GUINEA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF GUINEA-BISSAU,  
FOR THE PRESIDENT OF THE CO-OPERATIVE REPUBLIC OF GUYANA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF HAITI,  
FOR THE HEAD OF STATE OF JAMAICA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF KENYA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF KIRIBATI,  
FOR HIS MAJESTY THE KING OF THE KINGDOM OF LESOTHO,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF LIBERIA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MADAGASCAR,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MALAWI,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MALI,  
FOR THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF THE MARSHALL ISLANDS,  
FOR THE PRESIDENT OF THE ISLAMIC REPUBLIC OF MAURITANIA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MAURITIUS,  
FOR THE GOVERNMENT OF THE FEDERATED STATES OF MICRONESIA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MOZAMBIQUE,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF NAMIBIA,  
FOR THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF NAURU,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF NIGER,  
FOR THE PRESIDENT OF THE FEDERAL REPUBLIC OF NIGERIA,  
FOR THE GOVERNMENT OF NIUE,  
FOR THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF PALAU,  
FOR HER MAJESTY THE QUEEN OF THE INDEPENDENT STATE OF PAPUA NEW GUINEA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF RWANDA,  
FOR HER MAJESTY THE QUEEN OF SAINT KITTS AND NEVIS,  
FOR HER MAJESTY THE QUEEN OF SAINT LUCIA,  
FOR HER MAJESTY THE QUEEN OF SAINT VINCENT AND THE GRENADINES,  
FOR THE HEAD OF STATE OF THE INDEPENDENT STATE OF SAMOA,

FOR THE PRESIDENT OF THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF SÃO TOMÉ AND PRÍNCIPE,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SENEGAL,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SEYCHELLES,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SIERRA LEONE,  
FOR HER MAJESTY THE QUEEN OF SOLOMON ISLANDS,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SURINAME,  
FOR HIS MAJESTY THE KING OF THE KINGDOM OF SWAZILAND,  
FOR THE PRESIDENT OF THE UNITED REPUBLIC OF TANZANIA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CHAD,  
FOR THE PRESIDENT OF THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF TIMOR-LESTE,  
FOR THE PRESIDENT OF THE TOGOLESE REPUBLIC,  
FOR HIS MAJESTY THE KING OF TONGA,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF TRINIDAD AND TOBAGO,  
FOR HER MAJESTY THE QUEEN OF TUVALU,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF UGANDA,  
FOR THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF VANUATU,  
FOR THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF ZAMBIA,  
FOR THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF ZIMBABWE,  
WHO, having exchanged their Full Powers, found in good and due form,

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

*Sole Article*

In accordance with the procedure laid down in Article 95 thereof, the Cotonou Agreement is hereby amended as follows:

**A. PREAMBLE**

1. The eleventh recital, commencing 'RECALLING the Libreville and Santo Domingo declarations ...', is replaced by the following:

'RECALLING the declarations of the successive Summits of the Heads of State and Government of ACP States';

2. The twelfth recital, commencing 'CONSIDERING that the Millennium Development Goals ...', is replaced by the following:

'CONSIDERING that the Millennium Development Goals emanating from the Millennium Declaration adopted by the United Nations General Assembly in 2000, in particular the eradication of extreme poverty and hunger, as well as the development targets and principles agreed in the United Nations Conferences, provide for a clear vision and must underpin ACP-EU cooperation within this Agreement; acknowledging that the EU and the ACP States need to make a concerted effort to accelerate progress towards attaining the Millennium Development Goals';

3. After the twelfth recital, commencing 'CONSIDERING that the Millennium Development Goals ...', the following recital is inserted:

'SUBSCRIBING to the aid effectiveness agenda started in Rome, pursued in Paris and further developed in the Accra Agenda for Action';

4. The thirteenth recital, commencing 'PAYING particular attention to the pledges ...', is replaced by the following:

'PAYING particular attention to the pledges made and objectives agreed at major UN and other international conferences and acknowledging the need for further action to be taken in order to achieve the goals and implement the action programmes which have been drawn up in those fora.'

5. After the thirteenth recital, commencing 'PAYING particular attention to the pledges ...', the following recital is inserted:

'AWARE of the serious global environmental challenge posed by climate change, and deeply concerned that the most vulnerable populations live in developing countries, in particular in Least Developed Countries and Small Island ACP States, where climate-related phenomena such as sea level rise, coastal erosion, flooding, droughts and desertification are threatening their livelihoods and sustainable development.'

## B. TEXT OF THE ARTICLES OF THE COTONOU AGREEMENT

1. Article 1 is amended as follows:

- (a) the third paragraph is replaced by the following:

'These objectives and the Parties' international commitments, including the Millennium Development Goals, shall inform all development strategies and shall be tackled through an integrated approach taking account at the same time of the political, economic, social, cultural and environmental aspects of development. The partnership shall provide a coherent support framework for the development strategies adopted by each ACP State.'

- (b) the fourth paragraph is replaced by the following:

'Sustained economic growth, developing the private sector, increasing employment and improving access to productive resources shall all be part of this framework. Support shall be given to the respect of the rights of the individual and meeting basic needs, the promotion of social development and the conditions for an equitable distribution of the fruits of growth. Regional and sub-regional integration processes which foster the integration of the ACP countries into the world economy in terms of trade and private investment shall be encouraged and supported. Building the capacity of the actors

in development and improving the institutional framework necessary for social cohesion, for the functioning of a democratic society and market economy, and for the emergence of an active and organised civil society shall be integral to the approach. Systematic account shall be taken of the situation of women and gender issues in all areas - political, economic and social. The principles of sustainable management of natural resources and the environment, including climate change, shall be applied and integrated at every level of the partnership.'

2. Article 2 is replaced by the following:

### 'Article 2

#### Fundamental principles

ACP-EC cooperation, underpinned by a legally binding system and the existence of joint institutions, shall be guided by the internationally agreed aid effectiveness agenda regarding ownership, alignment, harmonisation, results-oriented aid management and mutual accountability, exercised on the basis of the following fundamental principles:

- equality of the partners and ownership of the development strategies: for the purposes of implementing the objectives of the partnership, the ACP States shall determine the development strategies for their economies and societies in all sovereignty and with due regard for the essential and fundamental elements described in Article 9; the partnership shall encourage ownership of the development strategies by the countries and populations concerned; EU development partners shall align their programmes with these strategies;
- participation: apart from central government as the main partner, the partnership shall be open to ACP parliaments, and local authorities in ACP States and different kinds of other actors in order to encourage the integration of all sections of society, including the private sector and civil society organisations, into the mainstream of political, economic and social life;
- the pivotal role of dialogue and the fulfilment of mutual obligations and accountability: the obligations assumed by the Parties in the framework of their dialogue shall be central to their partnership and cooperation relations; the Parties shall work closely together in determining and implementing the necessary processes of donor alignment and harmonisation, with a view to securing a key role for ACP States in these processes;



- differentiation and regionalisation: cooperation arrangements and priorities shall vary according to a partner's level of development, its needs, its performance and its long-term development strategy. Special treatment shall be given to the least-developed countries. The vulnerability of landlocked and island countries shall be taken into account. Particular emphasis shall be put on regional integration, including at continental level.'

3. Article 4 is replaced by the following:

*'Article 4*

*General approach*

The ACP States shall determine the development principles, strategies and models of their economies and societies in all sovereignty. They shall establish, with the Community, the cooperation programmes provided for under this Agreement. However, the parties recognise the complementary role of and potential for contributions by non-State actors, ACP national parliaments and local decentralised authorities to the development process, particularly at the national and regional levels. To this end, under the conditions laid down in this Agreement, non-State actors, ACP national parliaments and local decentralised authorities, shall, where appropriate:

- be informed and involved in consultation on cooperation policies and strategies, on priorities for cooperation especially in areas that concern or directly affect them, and on the political dialogue,
- be provided with capacity-building support in critical areas in order to reinforce the capabilities of these actors, particularly as regards organisation and representation, and the establishment of consultation mechanisms including channels of communication and dialogue, and to promote strategic alliances.

Non-State actors and local decentralised authorities shall, where appropriate:

- be provided with financial resources, under the conditions laid down in this Agreement in order to support local development processes,
- be involved in the implementation of cooperation projects and programmes in areas that concern them or where these actors have a comparative advantage.'

4. Article 6 is amended as follows:

(a) paragraph 1 is replaced by the following:

'1. The actors of cooperation will include:

(a) State (local, regional and national), including ACP national parliaments;

(b) ACP regional organisations and the African Union. For the purpose of this Agreement the notion of regional organisations or levels shall also include sub-regional organisations or levels;

(c) non-State:

— private sector,

— economic and social partners, including trade union organisations,

— civil society in all its forms according to national characteristics;'

(b) in paragraph 2 the words 'non-governmental actors' are replaced by 'non-State actors'.

5. Article 8 is replaced by the following:

*'Article 8*

*Political dialogue*

1. The Parties shall regularly engage in a comprehensive, balanced and deep political dialogue leading to commitments on both sides.

2. The objective of this dialogue shall be to exchange information, to foster mutual understanding and to facilitate the establishment of agreed priorities and shared agendas, in particular by recognising existing links between the different aspects of the relations between the Parties and the various areas of cooperation as laid down in this Agreement. The dialogue shall facilitate consultations and strengthen cooperation between the Parties within international fora as well as promote and sustain a system of effective multilateralism. The objectives of the dialogue shall also include preventing situations arising in which one Party might deem it necessary to have recourse to the consultation procedures envisaged in Articles 96 and 97.

3. The dialogue shall cover all the aims and objectives laid down in this Agreement as well as all questions of common, general or regional interest, including issues pertaining to regional and continental integration. Through dialogue, the Parties shall contribute to peace, security and stability and promote a stable and democratic political environment. It shall encompass cooperation strategies, including the aid effectiveness agenda, as well as global and sectoral policies, including environment, climate change, gender, migration and questions related to the cultural heritage. It shall also address global and sectoral policies of both Parties that might affect the achievement of the objectives of development cooperation.

4. The dialogue shall focus, inter alia, on specific political issues of mutual concern or of general significance for the attainment of the objectives of this Agreement, such as the arms trade, excessive military expenditure, drugs, organised crime or child labour, or discrimination of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status. The dialogue shall also encompass a regular assessment of the developments concerning the respect for human rights, democratic principles, the rule of law and good governance.

5. Broadly based policies to promote peace and to prevent, manage and resolve violent conflicts shall play a prominent role in this dialogue, as shall the need to take full account of the objective of peace and democratic stability in the definition of priority areas of cooperation. The dialogue in this context shall fully involve the relevant ACP regional organisations and the African Union, where appropriate.

6. The dialogue shall be conducted in a flexible manner. The dialogue shall be formal or informal according to the need, and conducted within and outside the institutional framework, including the ACP Group, the Joint Parliamentary Assembly, in the appropriate format and at the appropriate level, including national, regional, continental or all-ACP level.

7. Regional organisations and representatives of civil society organisations shall be associated with this dialogue, as well as ACP national parliaments, where appropriate.

8. Where appropriate, and in order to prevent situations arising in which one Party might deem it necessary to have recourse to the consultation procedure foreseen in Article 96, dialogue covering the essential elements shall be systematic and formalised in accordance with the modalities set out in Annex VII.

6. Article 9 is amended as follows:

- (a) in paragraph 3, the second subparagraph is replaced by the following:

‘Good governance, which underpins the ACP-EU Partnership, shall underpin the domestic and international policies of the Parties, and constitute a fundamental element of this Agreement. The parties agree that serious cases of corruption, including acts of bribery leading to such corruption, as referred to in Article 97 constitute a violation of that element.’

- (b) in paragraph 4, the following subparagraph is added:

‘The principles underlying the essential and fundamental elements as defined in this Article shall apply equally to the ACP States on the one hand, and to the European Union and its Member States, on the other hand.’

7. Article 10 is amended as follows:

- (a) in paragraph 1, the second indent is replaced by the following:

‘— greater involvement of ACP national parliaments, local decentralised authorities, where appropriate, and of an active and organised civil society and the private sector.’

- (b) in paragraph 2, the words ‘market economy’ are replaced by ‘social market economy’.

8. Article 11 is replaced by the following:

‘Article 11

Peace-building policies, conflict prevention and resolution, response to situations of fragility

1. The Parties acknowledge that without development and poverty reduction there will be no sustainable peace and security, and that without peace and security there can be no sustainable development. The Parties shall pursue an active, comprehensive and integrated policy of peace building and conflict prevention and resolution, and human security, and shall address situations of fragility within the framework of the Partnership. This policy shall be based on the principle of ownership and shall in particular focus on building national, regional and continental capacities, and on preventing violent conflicts at an early stage by addressing their root-causes, including poverty, in a targeted manner, and with an adequate combination of all available instruments.

The Parties acknowledge that new or expanding security threats need to be addressed, such as organised crime, piracy and trafficking of, notably, people, drugs and weapons. The impacts of global challenges like international financial market shocks, climate change and pandemics also need to be taken into account.

The Parties emphasize the important role of regional organisations in peace building and conflict prevention and resolution and in tackling new or expanding security threats with, in Africa, a key responsibility for the African Union.

2. The interdependence between security and development shall inform the activities in the field of peace building, conflict prevention and resolution which shall combine short and long-term approaches, which encompass and go beyond crisis management. Activities to tackle new or expanding security threats shall, inter alia, support law enforcement, including cooperating on border controls, enhancing the security of the international supply chain, and improving air, maritime and road transport safeguards.

Activities in the field of peace building, conflict prevention and resolution shall in particular include support for balancing political, economic, social and cultural opportunities among all segments of society, for strengthening the democratic legitimacy and effectiveness of governance, for establishing effective mechanisms for the peaceful conciliation of group interests, for active involvement of women, for bridging dividing lines among different segments of society as well as support for an active and organised civil society. In this respect, particular attention shall be paid to developing early warning systems and peace-building mechanisms that would contribute to the prevention of conflicts.

3. Relevant activities shall also include, inter alia, support for mediation, negotiation and reconciliation efforts, for effective regional management of shared, scarce natural resources, for demobilisation and reintegration of former combatants into the society, for addressing the problems of child soldiers and of violence against women and children. Suitable action shall be taken to set responsible limits to military expenditure and arms trade, including through support for the promotion and application of agreed standards and codes of conduct, as well as to combat activities that fuel conflict.

3a. Particular emphasis shall be given to the fight against anti-personnel landmines and explosive remnants of war as well as to addressing the illicit manufacture, transfer, circulation and accumulation of small arms and light weapons

and their ammunition, including inadequately secured and poorly managed stocks and stockpiles and their uncontrolled spread.

The Parties agree to coordinate, observe and fully implement their respective obligations under all relevant international conventions and instruments, and, to this end, they undertake to cooperate at the national, regional and continental levels.

3b. The Parties also undertake to cooperate in the prevention of mercenary activities in accordance with their obligations under all relevant international conventions and instruments, and their respective legislation and regulations.

4. In order to address situations of fragility in a strategic and effective manner, the Parties shall share information and facilitate preventive responses combining diplomatic, security and development cooperation tools in a coherent way. They shall agree on the best way to strengthen capabilities of States to fulfil their core functions and to stimulate political will for reform while respecting the principle of ownership. In situations of fragility, political dialogue is especially important and shall be further developed and reinforced.

5. In situations of violent conflict the Parties shall take all suitable action to prevent an intensification of violence, to limit its territorial spread, and to facilitate a peaceful settlement of the existing disputes. Particular attention shall be paid to ensuring that financial resources for cooperation are used in accordance with the principles and objectives of the Partnership, and to preventing a diversion of funds for beligerent purposes.

6. In post-conflict situations, the Parties shall take all suitable action to stabilise the situation during the transition in order to facilitate the return to a non-violent, stable and democratic situation. The Parties shall ensure the creation of the necessary links between emergency measures, rehabilitation and development cooperation.

7. In promoting the strengthening of peace and international justice, the Parties reaffirm their determination to:

- share experience in the adoption of legal adjustments required to allow for the ratification and implementation of the Rome Statute of the International Criminal Court; and
- fight against international crime in accordance with international law, giving due regard to the Rome Statute.

The Parties shall seek to take steps towards ratifying and implementing the Rome Statute and related instruments.'

## 9. Article 12 is replaced by the following:

*'Article 12***Coherence of Community policies and their impact on the implementation of this Agreement**

The Parties are committed to addressing policy coherence for development in a targeted, strategic and partnership-oriented way, including strengthening dialogue on issues of policy coherence for development. The Union acknowledges that Union policies, other than development policy, can support the development priorities of ACP States in line with the objectives of this Agreement. On this basis the Union will enhance the coherence of those policies with a view to attaining the objectives of this Agreement.

Without prejudice to Article 96, where the Community intends, in the exercise of its powers, to take a measure which might affect the interests of the ACP States, as far as this Agreement's objectives are concerned, it shall inform in good time the ACP Group of its intentions. To this end, the Commission shall regularly inform the Secretariat of the ACP Group of planned proposals and communicate simultaneously its proposal for such measures. Where necessary, a request for information may also take place on the initiative of the ACP States.

At their request, consultations shall be held promptly so that account may be taken of their concerns as to the impact of those measures before any final decision is made.

After such consultations have taken place, the ACP States and the ACP Group may, in addition, transmit their concerns in writing to the Community as soon as possible and submit suggestions for amendments indicating the way their concerns should be met.

If the Community does not accede to the ACP States' submissions, it shall advise them as soon as possible giving its reasons.

The ACP Group shall also be provided with adequate information on the entry into force of such decisions, in advance whenever possible.'

## 10. Article 14 is replaced by the following:

*'Article 14***The joint institutions**

1. The joint institutions of this Agreement are the Council of Ministers, the Committee of Ambassadors and the Joint Parliamentary Assembly.

2. The joint institutions and the institutions set up under the Economic Partnership Agreements, without prejudice to

the relevant provisions of existing or future Economic Partnership Agreements, shall endeavour to ensure coordination, coherence and complementarity, as well as an effective and reciprocal flow of information.'

## 11. The following Article is inserted:

*'Article 14a***Meetings of Heads of State or Government**

The Parties shall meet at the level of Heads of State or Government, upon joint agreement, in an appropriate format.'

## 12. Article 15 is amended as follows:

- (a) in paragraph 1, the third subparagraph is replaced by the following:

'The Council of Ministers shall meet as a rule once a year on the initiative of the President and whenever it seems necessary, in a form and a geographical composition appropriate to the issues to be addressed. Such meetings will provide for high-level consultations on matters which are of specific concern to the Parties, complementing the work that is being done in the Joint Ministerial Trade Committee, as set out in Article 38, and in the ACP-EC Development Finance Cooperation Committee, as set out in Article 83, which feed into the annual regular Council of Ministers meetings.'

- (b) in paragraph 3, the second subparagraph is replaced by the following:

'It may take decisions that are binding on the Parties and frame resolutions, recommendations and opinions, during the annual regular meeting, or by written procedure. It shall report annually to the Joint Parliamentary Assembly on the implementation of this Agreement. It shall examine and take into consideration resolutions and recommendations adopted by the Joint Parliamentary Assembly.'

## 13. Article 17 is amended as follows:

- (a) paragraph 2 is amended as follows:

- (i) the third and fourth indents are replaced by the following:

— discuss issues pertaining to development and the ACP-EU Partnership, including the Economic Partnership Agreements, other trading arrangements, the European Development Fund and Country and Regional Strategy Papers. To this end, the Commission shall transmit such Strategy Papers for information to the Joint Parliamentary Assembly;

- discuss the annual report of the Council of Ministers on the implementation of this Agreement, and adopt resolutions and make recommendations to the Council of Ministers with a view to achieving the objectives of this Agreement;'

(ii) the following indent is added:

- advocate for institutional development and capacity building of national parliaments in accordance with Article 33(1) of this Agreement.'

(b) paragraph 3 is replaced by the following:

'3. The Joint Parliamentary Assembly shall meet twice a year in plenary session, alternately in the European Union and in an ACP State. With a view to strengthening regional integration and fostering cooperation between national parliaments meetings between EU and ACP members of parliament shall be arranged at regional level.

Such meetings at regional level will be organised in pursuance of the objectives laid down in Article 14(2) of this Agreement.'

14. Article 19(2) is replaced by the following:

'2. Cooperation shall refer to the conclusions of United Nations Conferences and to the objectives, targets and action programmes agreed at international level and to their follow-up as a basis for development principles. Cooperation shall also refer to the international development cooperation targets and shall pay particular attention to putting in place qualitative and quantitative indicators of progress. The Parties will make concerted efforts to accelerate progress towards the attainment of the Millennium Development Goals.'

15. Article 20 is amended as follows:

(a) paragraph 1 is amended as follows:

(i) the introductory wording is replaced by the following:

'1. The objectives of ACP-EC development cooperation shall be pursued through integrated strategies that incorporate economic, social, cultural, environmental and institutional elements that must be locally owned. Cooperation shall thus provide a coherent enabling framework of support to the ACP's own development strategies, ensuring complementarity and interaction between the

various elements, in particular at, and between, the national and regional levels. In this context and within the framework of development policies and reforms pursued by the ACP States, ACP-EC cooperation strategies at national and, where appropriate, at regional levels shall aim at:'

(ii) point (a) is replaced by the following:

'(a) achieving rapid and sustained job-creating economic growth, developing the private sector, increasing employment, and improving access to productive economic activities and resources;'

(iii) the following point is inserted:

'(aa) fostering regional cooperation and integration;'

(b) paragraph 2 is replaced by the following:

'2. Systematic account shall be taken in mainstreaming into all areas of cooperation the following thematic or cross-cutting themes: human rights, gender issues, democracy, good governance, environmental sustainability, climate change, communicable and non-communicable diseases and institutional development and capacity building. These areas shall also be eligible for Community support.'

16. Article 21 is amended as follows:

(a) in the introductory part of paragraph 1, the words 'private investment' are replaced by 'investment';

(b) in paragraph 3, point (c), the words 'enhancement of' are replaced by 'enhancing';

(c) paragraph 5 is replaced by the following:

'5. Support for investment and private sector development shall integrate actions and initiatives at macro, meso and micro economic levels and promote the search for innovative financing mechanisms, including the blending and leveraging of private and public sources for development funding.'

(d) the following paragraph is added:

'6. Cooperation shall support investments in basic infrastructure by the public sector aimed at private sector development, economic growth and poverty eradication.'

17. In Article 22(1), point (b), the introductory wording is replaced by the following:

'(b) structural policies designed to reinforce the role of the different actors, especially the private sector, and improve the environment for enhanced domestic resource mobilisation and increases in business, investment and employment, as well as:'.

18. Article 23 is replaced by the following:

'Article 23

#### Economic sector development

Cooperation shall support sustainable policy and institutional reforms and the investments necessary for equitable access to economic activities and productive resources, particularly:

- (a) the development of training systems that help increase productivity in both the formal and the informal sectors;
- (b) capital, credit, land, especially as regards property rights and use;
- (c) development of rural strategies aimed at establishing a framework for participatory decentralised planning, resource allocation and management;
- (d) the development of strategies with a view to enhancing agricultural production and productivity in ACP States by providing, in particular, the necessary financing for agricultural research, agricultural inputs and services, supportive rural infrastructure, and risk reduction and management. Support shall include public and private investments in agriculture, encouragement to develop agricultural policies and strategies, strengthening of farmer and private sector organisations, management of natural resources, and development and functioning of agricultural markets. The agricultural production strategies shall reinforce national and regional food-security policies and regional integration. In this context, cooperation shall support ACP efforts to enhance the competitiveness of their commodity exports and to adapt their commodity export strategies in the light of evolving trade conditions;

- (e) sustainable development of water resources, based on integrated water resources management principles, ensuring equitable and sustainable distribution of shared water resources between their different uses;
- (f) sustainable development of aquaculture and fisheries which include both inland fisheries and marine resources within the economic exclusive zones of the ACP States;
- (g) economic and technological infrastructure and services, including transport, telecommunication systems, communication services and the development of information society;
- (h) development of competitive industrial, mining and energy sectors, while encouraging private sector involvement and development;
- (i) trade development, including the promotion of fair trade;
- (j) development of business, finance and banking; and other service sectors;
- (k) tourism development;
- (l) development of scientific, technological and research infrastructure and services; including the enhancement, transfer and absorption of new technologies;
- (m) the strengthening of capacities in productive areas, especially in public and private sectors;
- (n) the promotion of traditional knowledge; and
- (o) development and implementation of specific adaptation strategies addressing the impact of preference erosion, possibly including activities mentioned in points (a) to (n) above.'

19. The following Article is inserted:

'Article 23a

#### Fisheries

Recognising the key role that fisheries and aquaculture play in ACP countries through their positive contribution to employment creation, revenue generation, food security, and livelihoods of rural and coastal communities, and hence to poverty reduction, cooperation shall aim at further developing the aquaculture and fisheries sectors of ACP countries in order to increase the associated social and economic benefits in a sustainable manner.

Cooperation programmes and activities shall support, inter alia, the development and implementation of sustainable aquaculture and fisheries development strategies and management plans in ACP countries and regions; the mainstreaming of aquaculture and fisheries into national and regional development strategies; the development of the infrastructure and technical know-how necessary to enable ACP countries to yield maximum sustainable value from their fisheries and aquaculture; capacity building of ACP countries to overcome external challenges that hinder them from taking full advantage of their fisheries resources; and the promotion and development of joint ventures for investment in the fisheries and aquaculture sectors of ACP countries. Any fishery agreement that may be negotiated between the Community and the ACP States shall give due consideration to consistency with the development strategies in this area.

High-level consultations, including at ministerial level, may be held upon joint agreement with a view to developing, improving and/or strengthening ACP-EU development cooperation in sustainable aquaculture and fisheries.'

20. In Article 25(1), points (a) and (b) are replaced by the following:

'(a) improving education and training at all levels, working towards recognition of tertiary education qualifications, establishment of quality assurance systems for education, including education and training delivered on-line or through other non-conventional means, and building technical capacity and skills;

(b) improving health systems, in particular equitable access to comprehensive and quality health care services, and nutrition, eliminating hunger and malnutrition and ensuring adequate food supply and security, including through supporting safety nets;'

21. Article 27 is amended as follows:

(a) the title is replaced by the following:

'Culture and development';

(b) point (c) is replaced by the following:

'(c) recognising, preserving and promoting the value of cultural heritage; supporting the development of capacity in this sector;'

(c) the following points are added:

'(e) recognising and supporting the role of cultural actors and cultural networks, and their contribution to sustainable development; and

(f) promoting the cultural dimension in education and the participation of youth in cultural activities.'

22. Articles 28, 29 and 30 are replaced by the following:

'Article 28

General approach

1. ACP-EU cooperation shall provide effective assistance to achieve the objectives and priorities which the ACP States have set themselves in the context of regional cooperation and integration.

2. In conformity with the general objectives set out in Articles 1 and 20, ACP-EU cooperation shall aim to:

(a) promote peace and stability, as well as conflict prevention and resolution;

(b) enhance economic development and economic cooperation through the build-up of larger markets, the free movement of persons, goods, services, capital, labour and technology among ACP countries, the accelerated diversification of the economies of the ACP States, the promotion and expansion of trade among ACP countries and with third countries and the gradual integration of the ACP States into the world economy;

(c) promote the management of sustainable development challenges with a transnational dimension through, inter alia, coordination and harmonisation of regional cooperation policies.

3. Under the conditions set out in Article 58, cooperation shall also support inter-regional and intra-ACP cooperation such as that involving:

(a) one or several ACP regional organisations, including at continental level;

(b) European Overseas Countries and Territories (OCTs) and outermost regions;

(c) non-ACP developing countries.

Article 29

ACP-EU cooperation in support of regional cooperation and integration

1. In the area of stability, peace and conflict prevention, cooperation shall support:

- (a) the promotion and development of a regional political dialogue in areas of conflict prevention and resolution; human rights and democratisation; exchange, networking, and promotion of mobility between the different actors of development, in particular in civil society;
  - (b) the promotion of regional initiatives and policies on security-related issues, including arms control, action against drugs, organised crimes, money laundering, bribery and corruption.
2. In the area of regional economic integration, cooperation shall support:
- (a) the participation of Least Developed Countries (LDC) ACP States in the establishment of regional markets and sharing the benefits therefrom;
  - (b) the implementation of sectoral economic reform policies at regional level;
  - (c) the liberalisation of trade and payments;
  - (d) the promotion of cross-border investments both foreign and domestic, and other regional economic integration initiatives;
  - (e) the mitigation of the effects of net transitional costs of regional integration on budget revenue and balance of payments; and
  - (f) infrastructure, particularly transport and communications and safety thereof, and services, including the development of regional opportunities in the area of Information and Communication Technologies (ICT).

3. In the area of regional policies for sustainable development, cooperation shall support the priorities of ACP regions and, in particular:

- (a) the environment and the sustainable management of natural resources, including water and energy, and addressing climate change;
- (b) food security and agriculture;
- (c) health, education and training;
- (d) research and technological development; and
- (e) regional initiatives for disaster preparedness and mitigation as well as post-disaster reconstruction.

#### Article 30

#### Capacity building in support of ACP regional cooperation and integration

With a view to realising the effectiveness and efficiency of regional policies, cooperation shall develop and strengthen the capacities of:

- (a) regional integration institutions and organisations set up by the ACP States and those with ACP State participation that promote regional cooperation and integration;
- (b) national governments and parliaments in matters of regional integration; and
- (c) non-State actors, including the private sector.'

23. The following Article is inserted:

#### 'Article 31a

#### HIV/AIDS

Cooperation shall support the efforts of ACP States to develop and strengthen across all sectors policies and programmes aimed at addressing the HIV/AIDS pandemic and preventing it from hampering development. It shall support ACP States in scaling up towards and sustaining universal access to HIV/AIDS prevention, treatment, care and support and shall in particular aim at:

- (a) supporting the development and implementation of comprehensive multi-sectoral strategies and plans for HIV/AIDS as a priority in national and regional development plans;
- (b) involving, in national responses to HIV/AIDS, all appropriate development sectors and ensuring a broad mobilisation of stakeholders at all levels;
- (c) strengthening national health systems and addressing shortages in human resources for health as the basis for ensuring universal access to, and the effective integration of, HIV/AIDS prevention, treatment and care and other health services;
- (d) addressing gender inequality, gender-based violence and abuse, as drivers of the HIV/AIDS pandemic and intensifying efforts to safeguard women's and girls' rights, develop effective gender sensitive HIV/AIDS programmes and services for women and girls, including those related to sexual and reproductive health and rights, and to support the full involvement of women in planning and decision making related to HIV/AIDS strategies and programmes;



- (e) developing supportive legal and policy frameworks and removing punitive laws, policies, practices, stigma and discrimination that undermine human rights, increase vulnerability to HIV/AIDS and inhibit access to effective HIV/AIDS prevention, treatment, care and support, including medicines, commodities and services for people living with HIV/AIDS and for the populations most at risk;
  - (f) scaling up access to evidence-based, comprehensive HIV/AIDS prevention, which address the local drivers of the epidemic and the specific needs of women, young people and the populations most at risk; and
  - (g) ensuring universal and reliable access to safe, high-quality and affordable medicines, and to health commodities, including sexual and reproductive health commodities.’
- (ii) raising the political profile of climate change in development cooperation, including through appropriate policy dialogue;
  - (iii) assisting ACP states to adapt to climate change in relevant sectors such as agriculture, water management and infrastructure, including through transfer and adoption of relevant and environmentally sound technologies;
  - (iv) promoting disaster risk reduction, reflecting that an increasing proportion of disasters are related to climate change;
  - (v) providing financial and technical support for mitigation action of ACP states in line with their poverty reduction and sustainable development objectives, including reducing emissions from deforestation and forest degradation and reducing emissions in the agricultural sector;
  - (vi) improving weather and climate information and forecasting and early warning systems; and
  - (vii) promoting renewable energy sources, and low-carbon technologies that enhance sustainable development.’

24. The following Article is inserted:

*‘Article 32a*

#### Climate change

The Parties acknowledge that climate change is a serious global environmental challenge and a threat to the achievement of the Millennium Development Goals requiring adequate, predictable and timely financial support. For these reasons, and in accordance with the provisions of Article 32, and particularly of point (a) of paragraph 2 thereof, cooperation shall:

- (a) recognise the vulnerability of ACP States and in particular of small islands and low-lying ACP States to climate-related phenomena such as coastal erosion, cyclones, flooding and environmentally induced displacements, and in particular of least developed and landlocked ACP States to increasing floods, drought, deforestation and desertification;
- (b) strengthen and support policies and programmes to mitigate and adapt to the consequences of, and threat posed by, climate change including through institutional development and capacity building;
- (c) enhance the capacity of ACP States in the development of, and the participation in, the global carbon market; and
- (d) focus on the following activities:
  - (i) integrating climate change into development strategies and poverty reduction efforts;

25. In Article 33(3), point (c) is replaced by the following:

- (c) improvement and strengthening of public finance and fiscal management with a view to developing economic activities in ACP countries and increasing their tax revenues, whilst fully respecting the sovereignty of the ACP States in this area.

Measures may include:

- (i) enhancing capacities for domestic revenue management, including the building of effective, efficient and sustainable tax systems;
- (ii) promoting the participation in international tax cooperation structures and processes with a view to facilitating the further development of and effective compliance with international standards;
- (iii) supporting implementation of international best practices in tax matters, including the principle of transparency and exchange of information, in those ACP countries that have committed to them;.’

26. Article 34(2) to (4) are replaced by the following:

'2. The ultimate objective of economic and trade cooperation is to enable the ACP States to play a full part in international trade. In this context, particular regard shall be had to the need for the ACP States to participate actively in multi-lateral trade negotiations. Given the current level of development of the ACP countries, economic and trade cooperation shall be directed at enabling the ACP States to manage the challenges of globalisation and to adapt progressively to new conditions of international trade thereby facilitating their transition to the liberalised global economy. In this context, close attention should be paid to many ACP countries' vulnerability resulting from their dependency on commodities or a few key products, including value-added agro-industry products, and the risk of preference erosion.

3. To this end, economic and trade cooperation shall aim, through national and regional development strategies as defined in Title I, at enhancing the production, supply and trading capacity of the ACP countries as well as their capacity to attract investment. It shall further aim at creating a new trading dynamic between the Parties, at strengthening the ACP countries' trade and investment policies, at reducing their dependency on commodities, at promoting more diversified economies and at improving the ACP countries' capacity to handle all issues related to trade.

4. Economic and trade cooperation shall be implemented in full conformity with the provisions of the World Trade Organisation (WTO), including special and differential treatment, taking account of the Parties' mutual interests and their respective levels of development. It shall also address the effects of preference erosion in full conformity with multilateral commitments.'

27. Article 35(1) and (2) are replaced by the following:

'1. Economic and trade cooperation shall be based on a true, strengthened and strategic partnership. It shall further be based on a comprehensive approach which builds on the strengths and achievements of the previous ACP-EC Conventions.

2. Economic and trade cooperation shall build on regional integration initiatives of ACP States. Cooperation in support of regional cooperation and integration as defined in Title I and economic and trade cooperation shall be mutually reinforcing. Economic and trade cooperation shall address, in particular, supply and demand side constraints, notably inter-connectivity of infrastructure, economic diversification and

trade development measures as a means of enhancing ACP States' competitiveness. Appropriate weight shall therefore be given to the corresponding measures in the ACP States' and regions' development strategies, which the Community shall support, in particular through the provision of aid for trade.'

28. Articles 36 and 37 are replaced by the following:

'Article 36

Modalities

1. In view of the objectives and principles set out above, the Parties agree to take all the necessary measures to ensure the conclusion of new WTO-compatible Economic Partnership Agreements, removing progressively barriers to trade between them and enhancing cooperation in all areas relevant to trade.

2. The Economic Partnership Agreements, as development instruments, aim to foster smooth and gradual integration of the ACP States into the world economy, especially by making full use of the potential of regional integration and South-South trade.

3. The Parties agree that these new trading arrangements shall be introduced gradually.

Article 37

Procedures

1. During the negotiations of the Economic Partnership Agreements, capacity building shall be provided in accordance with the provisions of Title I and Article 35 to the public and private sectors of ACP countries, including measures to enhance competitiveness, for strengthening of regional organisations and for support to regional trade integration initiatives, where appropriate with assistance to budgetary adjustment and fiscal reform, as well as for infrastructure upgrading and development, and for investment promotion.

2. The Parties will regularly review the progress of negotiations as foreseen in Article 38

3. Negotiations of the Economic Partnership Agreements will be pursued with ACP countries which consider themselves in a position to do so, at the level they consider appropriate and in accordance with the procedures agreed by the ACP Group and with a view to supporting regional integration processes within the ACP.

4. Negotiations of the Economic Partnership Agreements shall aim notably at establishing the timetable for the progressive removal of barriers to trade between the Parties, in accordance with the relevant WTO rules. On the Community side trade liberalisation shall build on the *acquis* and shall aim at improving current market access for the ACP countries through, *inter alia*, a review of the rules of origin. Negotiations shall take account of the level of development and the socio-economic impact of trade measures on ACP countries, and their capacity to adapt and adjust their economies to the liberalisation process. Negotiations will therefore be as flexible as possible in establishing the duration of a sufficient transitional period, the final product coverage, taking into account sensitive sectors, and the degree of asymmetry in terms of timetable for tariff dismantlement, while remaining in conformity with WTO rules then prevailing.

5. The Parties shall closely cooperate and collaborate in the WTO with a view to explaining and justifying the arrangements reached, in particular with regard to the degree of flexibility available.

6. The Parties shall discuss further how to simplify and review the rules of origin, including cumulation provisions, that apply to their exports.

7. Once ACP States have concluded an Economic Partnership Agreement, those ACP States which are not Parties to such Agreement can seek accession at any time.

8. In the context of ACP-EU cooperation in support of ACP regional cooperation and integration as outlined in Title I, and in accordance with Article 35, the Parties shall pay particular attention to the needs arising from the implementation of the Economic Partnership Agreements. The principles outlined in Article 1 of Annex IV to this Agreement shall apply. To that effect, the Parties agree on the use of existing or new regional financing mechanisms through which resources from the multi-annual financial framework of cooperation and other additional resources could be channelled.'

29. The following Article is inserted:

'Article 37a

#### Other trading arrangements

1. In the context of the current trade policy trends aiming at greater liberalisation of trade the EU and the ACP States may take part in negotiations and implementation of agreements leading to further multilateral and bilateral trade liberalisation. Such liberalisation may lead to the erosion of the preferences granted to the ACP States and affect their competitive position in the EU market, as well as their development efforts, which the EU is concerned to support.

2. In accordance with the objectives of economic and trade cooperation, the EU shall endeavour to pursue measures to overcome possible negative impacts of liberalisation, with a view to maintaining significant preferential access within the multilateral trading system for ACP States for as long as is feasible and to ensure that any unavoidable reduction in preference is phased in over as long a period as possible.'

30. Article 38(2) is replaced by the following:

'2. The Ministerial Trade Committee shall discuss any trade-related issue of concern to all ACP States and, in particular, regularly monitor the negotiations and implementation of Economic Partnership Agreements. It shall pay special attention to current multilateral trade negotiations and shall examine the impact of the wider liberalisation initiatives on ACP-EC trade and the development of ACP economies. It shall report and make appropriate recommendations to the Council of Ministers, including on any supportive measures, with a view to enhancing the benefits of the ACP-EC trading arrangements.'

31. The following Article is inserted:

'Article 38a

#### Consultations

1. Where new measures or measures stipulated in programmes adopted by the Community for the approximation of laws and regulations in order to facilitate trade are likely to affect the interests of one or more ACP States, the Community shall, prior to adopting such measures, inform the Secretariat of the ACP Group and the ACP States concerned.

2. In order to enable the Community to take into consideration the interests of the ACP Group, consultations shall be held at the request of the latter in accordance with the provisions of Article 12 of this Agreement, with a view to reaching a satisfactory solution.

3. Where existing Community rules or regulations adopted in order to facilitate trade affect the interests of one or more ACP States or where these interests are affected by the interpretation, application or administration of such rules or regulations, consultations shall be held at the request of the ACP States concerned in accordance with the provisions of Article 12 with a view to reaching a satisfactory solution.

4. With a view to finding a satisfactory solution, the Parties may also bring up within the Joint Ministerial Trade Committee any other problems relating to trade which might result from measures taken or envisaged by the Member States.

5. The Parties shall inform each other of such measures in order to ensure effective consultations.

6. The Parties agree that holding consultations within, and providing information through, the institutions of an Economic Partnership Agreement on matters within the scope of such agreements shall be deemed to also satisfy the provisions of this Article and of Article 12 of this Agreement, provided that the ACP States likely to be affected are all signatories to the Economic Partnership Agreement within which the consultations were held or information was provided.'

32. Article 41(5) is replaced by the following:

'5. The Community shall support, through national and regional development strategies as defined in Title I and in conformity with Article 35, the ACP States' efforts to strengthen their capacity in the supply of services. Particular attention shall be paid to services related to labour, business, distribution, finance, tourism, culture and construction and related engineering services with a view to enhancing their competitiveness and thereby increasing the value and the volume of their trade in goods and services.'

33. Article 42(4) is replaced by the following:

'4. The Community shall support, through national and regional development strategies as defined in Title I and in conformity with Article 35, the ACP States' efforts to develop and promote cost-effective and efficient maritime transport services in the ACP States with a view to increasing the participation of ACP operators in international shipping services.'

34. Article 43(5) is replaced by the following:

'5. The Parties also agree to step up cooperation between them in the area of information and communication technologies, and the Information Society. This cooperation shall, through national and regional development strategies as defined in Title I and in conformity with Article 35, in particular be directed towards greater complementarity and harmonisation of communication systems, at national, regional and international level and their adaptation to new technologies.'

35. Article 44(2) is replaced by the following:

'2. The Community shall support the ACP States' efforts, through national and regional development strategies as defined in Title I and in conformity with Article 35, to strengthen their capacity to handle all areas related to trade, including, where necessary, improving and supporting the institutional framework.'

36. Article 45(3) is replaced by the following:

'3. The Parties also agree to reinforce cooperation in this area with a view to formulating and supporting effective competition policies with the appropriate national competition agencies that progressively ensure the efficient enforcement of the competition rules by both private and state enterprises. Cooperation in this area shall, in particular, through national and regional development strategies as defined in Title I and in conformity with Article 35, include assistance in the drafting of an appropriate legal framework and its administrative enforcement with particular reference to the special situation of the Least Developed Countries.'

37. Article 46(6) is replaced by the following:

'6. The Parties further agree to strengthen their cooperation in this field. Upon request, on mutually agreed terms and conditions, and through national and regional development strategies as defined in Title I and in conformity with Article 35, cooperation shall, inter alia, extend to the following areas: the preparation of laws and regulations for the protection and enforcement of intellectual property rights, the prevention of the abuse of such rights by rightholders and the infringement of such rights by competitors, the establishment and reinforcement of domestic and regional offices and other agencies including support for regional intellectual property organisations involved in enforcement and protection, including the training of personnel.'

38. In Article 47(2), the introductory wording is replaced by the following:

'2. Cooperation in standardisation and certification, through national and regional development strategies as defined in Title I and in conformity with Article 35, shall aim at promoting compatible systems between the Parties and in particular include:'

39. Article 48(3) is replaced by the following:

'3. The Parties agree to strengthen their cooperation, through national and regional development strategies as defined in Title I and in conformity with Article 35, with a view to reinforcing the capacity of the public and the private sector of the ACP countries in this field.'

## 40. Article 49 is amended as follows:

## (a) paragraph 1 is replaced by the following:

'1. The Parties reaffirm their commitment to promoting the development of international trade in such a way as to ensure sustainable and sound management of the environment, in accordance with the international conventions and undertakings in this area and with due regard to their respective level of development. They agree that the special needs and requirements of ACP States should be taken into account in the design and implementation of environmental measures, including in relation to the provisions of Article 32a.'

## (b) the following paragraph is added:

'3. The Parties agree that environmental measures should not be used for protectionist purposes.'

## 41. Article 50(3) is replaced by the following:

'3. The Parties agree that labour standards should not be used for protectionist purposes.'

## 42. Article 51(2) is replaced by the following:

'2. Cooperation shall, in particular, aim, through national and regional development strategies as defined in Title I and in conformity with Article 35, at improving the institutional and technical capacity in this area, establishing rapid-alert systems of mutual information on dangerous products, exchanging information and experiences on the establishment and operation of post market surveillance of products and product safety, improving information provided to consumers on prices, characteristics of products and services offered, encouraging the development of independent consumer associations and contacts between consumer interest representatives, improving compatibility of consumer policies and systems, notifying enforcement of the legislation and promoting cooperation in investigating harmful or unfair business practices and implementing exports prohibitions in the trade between the Parties of goods and services the marketing of which has been prohibited in their country of production.'

## 43. Article 56(1), is replaced by the following:

'1. Development finance cooperation shall be implemented on the basis of and be consistent with the development objectives, strategies and priorities established by the ACP States, at national, regional and intra-ACP levels. Their respective geographical, social and cultural characteristics, as well as their specific potential, shall be taken into account. Guided by the internationally agreed aid effectiveness agenda, cooperation shall be based on ownership, alignment, donor coordination and harmonisation, managing for development results and mutual accountability. In particular, cooperation shall:

(a) promote local ownership at all levels of the development process;

(b) reflect a partnership based on mutual rights and obligations;

(c) emphasise the importance of predictability and security in resource flows, granted on highly concessional terms and on a continuous basis;

(d) be flexible and appropriate to the situation in each ACP State as well as adapted to the specific nature of the project or programme concerned; and

(e) ensure efficiency, coordination and consistency.'

## 44. Article 58 is amended as follows:

## (a) in paragraph 1, point (b) is replaced by the following:

'(b) regional or inter-State bodies to which one or more ACP States belong, including the African Union or other bodies with non-ACP State members, which are authorised by those ACP States; and'

## (b) paragraph 2 is amended as follows:

## (i) point (d) is replaced by the following:

'(d) ACP or Community financial intermediaries providing, promoting and financing private or public investments in ACP States;'

## (ii) point (f) is replaced by the following:

'(f) developing countries that are not part of the ACP Group where they participate in a joint initiative or regional organisation with ACP States in conformity with Article 6 of Annex IV to this Agreement.'

## 45. Article 60 is amended as follows:

## (a) point (c) is replaced by the following:

'(c) mitigation of adverse short-term effects of exogenous shocks, including instability in export earnings on socio-economic reforms and policies;'

(b) point (g) is replaced by the following:

'(g) humanitarian and emergency assistance including assistance to refugees and displaced persons, interventions linking short-term relief and rehabilitation with long-term development in crisis or post-crisis situations, and disaster preparedness.'

46. Article 61 is amended as follows:

(a) paragraph 2 is replaced by the following:

'2. Direct budgetary assistance in support of macro-economic or sectoral reforms shall be granted where:

(a) well-defined poverty-focused national or sector development strategies are in place or under implementation;

(b) well-defined stability-oriented macroeconomic policy established by the country itself and positively assessed by its main donors, including where relevant the international financial institutions, is in place or under implementation; and

(c) public financial management is sufficiently transparent, accountable and effective.

The Community shall align on the systems and procedures specific to each ACP country, monitor its budget support with the partner country and support efforts of partner countries to strengthen domestic accountability, parliamentary oversight, audit capacities and public access to information.'

(b) paragraph 5 is replaced by the following:

'5. In the framework of the Agreement, the funds earmarked under the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement, own resources of the European Investment Bank (hereinafter referred to as the Bank) and where appropriate other resources drawn from the European Community's budget, shall be used to finance projects, programmes and other forms of operations contributing to the achievement of the objectives of this Agreement.'

47. Article 66(1) is replaced by the following:

'1. In order to attenuate the debt burden of the ACP States and their balance-of-payment problems, the Parties agree to use the resources provided for under the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement to contribute to debt relief initiatives approved at international level for the benefit of ACP countries. The Community furthermore commits itself to examine how in the longer term other Community resources can be mobilised in support of internationally agreed debt relief initiatives.'

48. Article 67(1) is replaced by the following:

'1. The multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement shall provide support for macroeconomic and sectoral reforms implemented by the ACP States. In this framework, the Parties shall ensure that adjustment is economically viable and socially and politically bearable. Support shall be given in the context of a joint assessment between the Community and the ACP State concerned on the reform measures being undertaken or contemplated either at macroeconomic or sectoral level, and permit an overall evaluation of the reform efforts. To the extent possible the joint assessment shall be aligned on country specific arrangements and the support monitored on the basis of results achieved. Quick disbursement shall be an important feature of support programmes.'

49. The title of Chapter 3 of Title II of Part 4, is replaced by the following:

'CHAPTER 3

Support in case of exogenous shocks'

50. Article 68 is replaced by the following:

'Article 68

1. The Parties recognise that macroeconomic instability resulting from exogenous shocks may adversely affect the development of the ACP States and jeopardise the attainment of their development requirements. A system of additional support in order to mitigate the short-term adverse effects resulting from exogenous shocks, including the effects on export earnings, is therefore set up within the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement.

2. The purpose of this support is to safeguard socio-economic reforms and policies that could be affected negatively as a result of a drop in revenue and to remedy the short-term adverse effects of such shocks.

3. The extreme dependence of the ACP States' economies on exports, in particular from the agricultural and mining sectors, shall be taken into account in the allocation of resources. In this context, the least developed, landlocked and island, post-conflict and post-natural disaster ACP States shall receive more favourable treatment.

4. The additional resources shall be provided in accordance with the specific modalities of the support mechanism as set out in Annex II on Terms and Conditions of Financing.

5. The Community shall also provide support for market-based insurance schemes designed for ACP States seeking to protect themselves against short-term effects of exogenous shocks.'

51. The title of Chapter 6 of Title II of Part 4 is replaced by the following:

**'CHAPTER 6**

**Humanitarian, emergency and post-emergency assistance.'**

52. Article 72 is replaced by the following:

**'Article 72**

**General principle**

1. Humanitarian, emergency and post-emergency assistance shall be provided in situations of crisis. Humanitarian and emergency assistance shall aim to save and preserve life and to prevent and relieve human suffering wherever the needs arise. Post-emergency assistance shall aim at rehabilitation and linking the short-term relief with longer term development programmes.

2. Situations of crisis, including long-term structural instability or fragility are situations posing a threat to law and order or to the security and safety of individuals, threatening to escalate into armed conflict or to destabilise the country. Situations of crisis may also result from natural disasters, man-made crises such as wars and other conflicts or extraordinary circumstances having comparable effects related, inter alia, to climate change, environmental degradation, access to energy and natural resources, or extreme poverty.

3. The humanitarian, emergency and post-emergency assistance shall be maintained for as long as necessary to deal with the needs resulting from these situations for the victims, thereby linking relief, rehabilitation and development.

4. The humanitarian assistance shall be granted exclusively according to the needs and interests of the victims of the crisis situation and in line with the principles of international humanitarian law and with respect to humanity, neutrality, impartiality and independence. In particular, there shall be no discrimination between victims on grounds of race, ethnic origin, religion, gender, age, nationality or political affiliation and free access to and protection of victims shall be guaranteed as well as the security of humanitarian personnel and equipment.

5. The humanitarian, emergency and post-emergency assistance shall be financed under the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement, where such assistance cannot be financed from the Union's Budget. Humanitarian, emergency and post-emergency assistance shall be implemented in complementarity and coordination with the Member States' efforts and in accordance with best practice in aid effectiveness.'

53. The following Article is inserted:

**'Article 72a**

**Objective**

1. Humanitarian and emergency assistance shall aim to:

- (a) safeguard human lives in crises and immediate post-crisis situations;
- (b) contribute to the financing and delivery of humanitarian aid and to the direct access to it of its intended beneficiaries by all logistical means available;
- (c) carry out short-term rehabilitation and reconstruction to enable the victims to benefit from a minimum of socio-economic integration and, as soon as possible, create the conditions for a resumption of development on the basis of long-term objectives set by the ACP countries and regions concerned;
- (d) address the needs arising from the displacement of people (refugees, displaced persons and returnees) following natural or man-made disasters so as to meet, for as long as necessary, all the needs of refugees and displaced persons (wherever they may be) and facilitate action for their voluntary repatriation and re-integration in their country of origin; and
- (e) assist the ACP State or region in setting up short term disaster prevention and preparedness mechanisms, including for prediction and early warning, with a view to reducing the consequences of disasters.

2. Assistance may be granted to ACP States or regions taking in refugees or returnees to meet acute needs not covered by emergency assistance.

3. Post-emergency action shall aim at physical and social rehabilitation consequent to the results of the crisis concerned and may be undertaken to link the short-term relief and rehabilitation with the relevant longer term development programmes funded from the national, regional indicative programmes or the intra-ACP programme. Such actions must be necessary for the transition from the emergency phase to the development phase, promoting the socio-economic reintegration of the parts of the population affected, removing as far as possible the causes of the crisis and strengthening institutions and the ownership by local and national actors of their role in formulating a sustainable development policy for the ACP country concerned.

4. Where appropriate, short-term disaster prevention and preparedness mechanisms as referred to in paragraph 1(e) will be coordinated with other disaster prevention and preparedness mechanisms in place.

The development and strengthening of national, regional and all-ACP disaster risk reduction and management mechanisms shall assist ACP States to build their resilience to the impact of disasters. All related activities may be pursued in cooperation with regional and international organisations and programmes that have a proven track record in disaster risk reduction.'

54. Article 73 is replaced by the following:

*'Article 73*

#### **Implementation**

1. Assistance operations shall be undertaken either at the request of the ACP country or region affected by the crisis situation, or at the initiative of the Commission, or on the advice of international organisations or local or international non-State organisations.

2. The Community shall take adequate steps to facilitate speedy action, which is required to meet the immediate needs for which the assistance is needed. The assistance shall be administered and implemented under procedures permitting operations that are rapid, flexible and effective.

3. Underlining the developmental nature of the assistance granted in accordance with this Chapter, assistance may be used exceptionally together with the indicative programme at the request of the State or region concerned.'

55. In Article 76(1), point (d) is replaced by the following:

*'(d) loans from the Bank's own resources and the Investment Facility, the terms and conditions of which are set out in Annex II to this Agreement. Such loans may also be used to finance public investment in basic infrastructure.'*

56. In Article 95(3), the first subparagraph is replaced by the following:

*'3. The Community and the Member States, on the one hand, and the ACP States, on the other, shall notify the other Party not later than 12 months before the expiry of each five-year period of any review of the provisions they desire to make with a view to a possible amendment of the Agreement. Notwithstanding this time limit, if one Party requests the review of any provisions of the Agreement, the other Party shall have a period of two months in which to request the extension of the review to other provisions related to those which were the subject of the initial request.'*

57. In Article 100, the second paragraph is replaced by the following:

*This Agreement, drawn up in duplicate in the Bulgarian, Czech, Danish, Dutch, English, Estonian, Finnish, French, German, Greek, Hungarian, Italian, Latvian, Lithuanian, Maltese, Polish, Portuguese, Romanian, Slovak, Slovenian, Spanish and Swedish languages, all texts being equally authentic, shall be deposited in the archives of the General Secretariat of the Council of the European Union and the Secretariat of the ACP States, which shall both transmit a certified copy to the government of each of the Signatory States.'*

### **C. ANNEXES**

1. Annex II, as amended by Decision No 1/2009 of the ACP-EC Council of Ministers of 29 May 2009 <sup>(1)</sup>, shall be amended as follows:

(a) Article 1 is replaced by the following:

*'Article 1*

1. The terms and conditions of financing in relation to the operations of the Investment Facility (Facility), the loans from own resources of the European Investment Bank (Bank) and special operations shall be as laid down in this Chapter. These resources may be channelled to eligible enterprises, either directly or indirectly, through eligible investment funds and/or financial intermediaries.

2. Funds for interest rate subsidies, as provided for under this Annex, will be made available from the interest subsidy allocation specified in Annex Ib, paragraph 2(c), to this Agreement.

3. Interest subsidies may be capitalised or may be used in the form of grants. The amount of the interest rate subsidy, calculated in terms of its value at the times of disbursement of the loan, shall be charged against the interest subsidy allocation specified in Annex Ib, paragraph 2(c), and paid directly to the Bank. Up to 10 % of this allocation for interest rate subsidies may also be used to support project related technical assistance in ACP countries.

4. These terms and conditions are without prejudice to terms and conditions that may be imposed upon ACP countries subject to restrictive borrowing conditions under the Heavily Indebted Poor Countries ("HIPC") or other internationally agreed debt sustainability frameworks. Accordingly, where such frameworks require a reduction in the interest rate of a loan by more than 3 %, as permitted under Articles 2 and 4 of this Chapter, the Bank shall seek to reduce the average cost of funds

<sup>(1)</sup> OJ EU L 168, 30.6.2009, p. 48



through appropriate co-financing with other donors. Should this not be deemed possible, the interest rate of the Bank loan may be reduced by such amount as required to comply with the level arising from the HIPC initiative or any internationally agreed debt sustainability framework.;

(b) Article 2(7) and (8) are replaced by the following:

'7. Ordinary loans in countries not subject to restrictive borrowing conditions under the HIPC or other internationally agreed debt sustainability frameworks may be extended on concessional terms and conditions in the following cases:

- (a) for infrastructure projects, that are a prerequisite for private sector development in the Least Developed Countries, in post-conflict countries and in post-natural disaster countries. In such cases, the interest rate of the loan will be reduced by up to 3 %;
- (b) for projects which involve restructuring operations in the framework of privatisation or for projects with substantial and clearly demonstrable social or environmental benefits. In such cases, loans may be extended with an interest rate subsidy, the amount and form of which will be decided with respect to the particular characteristics of the project. However, the interest rate subsidy shall not be higher than 3 %.

The final rate of loans falling under point (a) or (b) shall, in any case, never be less than 50 % of the reference rate.

8. The funds to be provided for these concessional purposes will be made available from the interest subsidy allocation referred to in Annex Ib, paragraph 2(c), to this Agreement.;

(c) Article 4(2) is replaced by the following:

'2. Loans from the Bank's own resources shall be granted under the following terms and conditions:

- (a) the reference rate of interest shall be the rate applied by the Bank for a loan with the same conditions as to currency and the repayment period on the day of signature of the contract or on the date of disbursement;
- (b) however, for countries which are not subject to restrictive borrowing conditions under the HIPC or other internationally agreed debt sustainability frameworks:
  - (i) in principle, public sector projects shall be eligible for an interest rate subsidy of up to 3 %;

- (ii) private sector projects falling into the categories specified in Article 2(7)(b) shall be eligible for interest rate subsidies on the terms specified in that provision.

The final interest rate shall, in any such case, never be less than 50 % of the reference rate;

- (c) the repayment period of loans made by the Bank from its own resources shall be determined on the basis of the economic and financial characteristics of the project. These loans shall normally comprise a grace period fixed by reference to the construction period of the project.;

2. Annex III is amended as follows:

- (a) in Article 1, points (a) and (b) are replaced by the following:

'(a) strengthen and enhance the role of the Centre for the Development of Enterprise (CDE) so as to provide the private sector with the necessary support in the promotion of private sector development activities in ACP countries and regions; and

(b) strengthen and reinforce the role of the Technical Centre for Agricultural and Rural Cooperation (CTA) in ACP institutional capacity development, particularly information management, in order to improve access to technologies for increasing agricultural productivity, commercialisation, food security and rural development.;

- (b) Article 2 is replaced by the following:

'Article 2

CDE

1. The CDE shall promote a business environment which is conducive to private sector development and support the implementation of private sector development strategies in the ACP countries by providing non-financial services, including consultancy services, to ACP companies and businesses and support to joint initiatives set up by economic operators of the Community and of the ACP States. In this regard, due account shall be taken of the needs arising from the implementation of the Economic Partnership Agreements.

2. The CDE shall aim to assist private ACP enterprises to become more competitive in all sectors of the economy. It shall in particular:

- (a) facilitate and promote business cooperation and partnerships between ACP and EU enterprises;

- (b) assist with the development of business support services through support for capacity building in private sector owned organisations or support for providers of technical, professional, management, commercial and training support services;
- (c) provide assistance for investment promotion activities, such as investment promotion organisations, organisation of investment conferences, training programmes, strategy workshops and follow-up investment promotion missions;
- (d) support initiatives that contribute to fostering innovation and the transfer of technologies, know-how and best practices on all aspects of business management;
- (e) inform the ACP private sector about the provisions of this Agreement; and
- (f) provide information to European companies and private sector organisations on business opportunities and modalities in ACP countries.

3. The CDE shall also contribute to the improvement of business environment at national and regional levels so as to support enterprises to take advantage of the progress in regional integration processes and trade opening. This shall include:

- (a) assisting enterprises in meeting existing and new quality and other standards introduced by progress in regional integration and the implementation of the Economic Partnership Agreements;
- (b) diffusing information within the local ACP private sector about the product quality and standards required in external markets;
- (c) promoting regional and national business environment reforms, including by facilitating the dialogue between private sector and public institutions; and
- (d) enhancing the role and function of national and/or regional service-providing intermediaries.

4. The activities of the CDE shall be based on the concept of coordination, complementarity and added value in respect of any private sector development initiatives taken by public or private entities. In particular, its activities shall be consistent with the national and regional development strategies as defined in Part 3 of this Agreement. The CDE shall exercise selectivity and ensure financial sustainability in undertaking its tasks. It shall ensure an appropriate division of tasks between its Headquarters and regional offices.

5. Periodic evaluations of the activities undertaken by the CDE shall be carried out.

6. The Committee of Ambassadors shall be the supervisory authority of the Centre. It shall, after the signature of this Agreement:

- (a) lay down the statutes of the Centre;
- (b) appoint the members of the Executive Board;
- (c) appoint the management of the Centre on a proposal from the Executive Board; and
- (d) monitor the overall strategy of the Centre and supervise the work of the Executive Board.

7. The Executive Board shall, according to the statutes of the Centre:

- (a) lay down the financial and staff regulations and the rules of operation;
- (b) supervise its work;
- (c) adopt the programme and the budget of the Centre;
- (d) submit periodic reporting and evaluations to the Supervisory Authority; and
- (e) perform any other tasks allocated to it by the statutes of the Centre.

8. The budget of the Centre shall be financed in accordance with the rules laid down in this Agreement in respect of development finance cooperation.;

(c) Article 3 is replaced by the following:

'Article 3

CTA

1. The mission of the CTA shall be to strengthen policy and institutional capacity development and information and communication management capacities of ACP agricultural and rural development organisations. It shall assist such organisations in formulating and implementing policies and programmes to reduce poverty, promote sustainable food security, preserve the natural resource base, and thus contribute to building self-reliance in ACP rural and agricultural development.

2. The CTA shall:

- (a) develop and provide information services and ensure better access to research, training and innovations in the spheres of agricultural and rural development and extension, in order to promote agriculture and rural development; and

- (b) develop and reinforce ACP capacities in order to:
- (i) improve the formulation and management of agricultural and rural development policies and strategies at national and regional levels including improved capacity for data collection, policy research, analysis and formulation;
  - (ii) improve the information and communication management, in particular within the National Agricultural Strategy;
  - (iii) promote effective intra-institutional Information and Communication Management (ICM) for performance monitoring, as well as consortia with regional and international partners;
  - (iv) promote decentralised ICM at local and national levels;
  - (v) strengthen initiatives via regional cooperation; and
  - (vi) develop approaches for assessing the impact of policy on agricultural and rural development.

3. The Centre shall support regional initiatives and networks and shall progressively share capacity development programmes with appropriate ACP organisations. To this end, the Centre shall support decentralised regional information networks. Such networks shall be built up gradually and efficiently.

4. Periodic evaluations of the activities undertaken by the CTA shall be carried out.

5. The Committee of Ambassadors shall be the supervisory authority of the Centre. It shall, after the signature of this Agreement:

- (a) lay down the statutes of the Centre;
- (b) appoint the members of the Executive Board;
- (c) appoint the management of the Centre on a proposal from the Executive Board; and
- (d) monitor the overall strategy of the Centre and supervise the work of the Executive Board.

6. The Executive Board shall, according to the statutes of the Centre:

- (a) lay down the financial and staff regulations and the rules of operation;

- (b) supervise its work;
- (c) adopt the programme and the budget of the Centre;
- (d) submit periodic reporting and evaluations to the Supervisory Authority; and
- (e) perform any other tasks allocated to it by the statutes of the Centre.

7. The budget of the Centre shall be financed in accordance with the rules laid down in this Agreement in respect of development finance cooperation.

3. Annex IV, as amended by Decision No 3/2008 of the ACP-EC Council of Ministers of 15 December 2008 <sup>(1)</sup>, is amended as follows:

- (a) Articles 1, 2 and 3 are replaced by the following:

*'Article 1*

Operations financed by grants within the framework of this Agreement shall be programmed at the beginning of the period covered by the multi-annual financial framework of cooperation.

Programming will be based on the principles of ownership, alignment, donor coordination and harmonisation, managing for development results and mutual accountability.

Programming for this purpose shall mean:

- (a) the preparation and development of country, regional or intra-ACP strategy papers (SP) based on their own medium-term development objectives and strategies, and taking into account the principles of joint programming and division of labour among donors, which shall, to the extent possible, be a partner country or region led process;
- (b) a clear indication from the Community of the indicative programmable financial allocation from which the country, region or intra-ACP cooperation may benefit during the period covered by the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement as well as any other relevant information, including a possible reserve for unforeseen needs;
- (c) the preparation and adoption of an indicative programme for implementing the SP, taking into account commitments of other donors, and in particular of the EU Member States; and

<sup>(1)</sup> OJ EU L 352, 31.12.2008, p. 59.

- (d) a review process covering the SP, the indicative programme and the volume of resources allocated to it.

## Article 2

### Country strategy paper

The country strategy paper (CSP) shall be prepared by the ACP State concerned and the EU. It shall draw from prior consultation with a wide range of actors including non-State actors, local authorities and, where relevant, ACP Parliaments, and shall draw on lessons learned and best practices. Each CSP shall be adapted to the needs and respond to the specific circumstances of each ACP State. The CSP shall be an instrument to prioritise activities and to build local ownership of cooperation programmes. Any divergences between the country's own analysis and that of the Community shall be noted. The CSP shall include the following standard elements:

- (a) an analysis of the political, economic, social, and environmental country context, constraints, capacities and prospects including an assessment of basic needs, such as income per capita, population size and social indicators, and vulnerability;
- (b) a detailed outline of the country's medium-term development strategy, clearly defined priorities and expected financing requirements;
- (c) an outline of relevant plans and actions of other donors present in the country, in particular including those of the EU Member States in their capacity as bilateral donors;
- (d) response strategies, detailing the specific contribution the EU can provide. These shall, to the extent possible, enable complementarity with operations financed by the ACP State itself and by other donors present in the country; and
- (e) an indication of the most appropriate support and implementation mechanisms to be applied in implementing the above strategies.

## Article 3

### Resource allocation

1. The indicative resource allocation among ACP countries shall be based on standard, objective and transparent needs and performance criteria. In this context:

- (a) needs shall be assessed on the basis of criteria pertaining to per capita income, population size, social indicators and level of indebtedness and

vulnerability to exogenous shocks. Special treatment shall be accorded to the least developed ACP States, and the vulnerability of island and landlocked States shall duly be taken into account. In addition, account shall be taken of the particular difficulties of countries dealing with the aftermath of conflict or natural disaster; and

- (b) performance shall be assessed on the basis of criteria pertaining to governance, progress in implementing institutional reforms, country performance in the use of resources, effective implementation of current operations, poverty alleviation or reduction, progress towards achieving the Millennium Development Goals, sustainable development measures and macroeconomic and sectoral policy performance.

2. The allocated resources shall comprise:

- (a) a programmable allocation to cover macroeconomic support, sectoral policies, programmes and projects in support of the focal or non-focal areas of Community assistance. The programmable allocation shall facilitate the long-term programming of Community aid for the country concerned. Together with other possible Community resources, these allocations shall be the basis for the preparation of the indicative programme for the country concerned; and
- (b) an allocation to cover unforeseen needs such as those defined in Articles 66 and 68 and Articles 72, 72a and 73 of this Agreement, accessible under the conditions set out in those Articles, where such support cannot be financed from the Union's budget.

3. Provision will be made on the basis of the reserve for unforeseen needs for those countries, which, due to exceptional circumstances, cannot access normal programmable resources.

4. Without prejudice to Article 5(7) of this Annex concerning reviews, the Community may, in order to take account of new needs or exceptional performance, increase a country's programmable allocation or its allocation for unforeseen needs:

- (a) new needs may result from exceptional circumstances such as crisis and post-crisis situations or from unforeseen needs as referred to in paragraph 2(b);

(b) exceptional performance is a situation in which, outside the mid-term and end-of-term reviews, a country's programmable allocation is totally committed and additional funding from the national indicative programme can be absorbed against a background of effective poverty-reduction policies and sound financial management.;

(b) Article 4(1) to (4) are replaced by the following:

'1. Upon receipt of the information referred to above, each ACP State shall draw up and submit to the Community a draft indicative programme on the basis of and consistent with its development objectives and priorities as expressed in the CSP. The draft indicative programme shall contain:

- (a) general budget support and/or a limited number of focal sectors or areas on which support should be concentrated;
- (b) the most appropriate measures and operations for attaining the objectives and targets in the focal sector(s) or area(s);
- (c) the resources possibly reserved for a limited number of programmes and projects outside the focal sector(s) or area(s) and/or the broad outlines of such activities, as well as an indication of the resources to be deployed for each of these elements;
- (d) the types of non-State actors eligible for funding, in accordance with the criteria laid down by the Council of Ministers, the resources allocated for non-State actors and the type of activities to be supported, which must be not-for-profit;
- (e) proposals for a possible participation in regional programmes and projects; and
- (f) a possible reserve for insurance against possible claims and to cover cost increases and contingencies.

2. The draft indicative programme shall, as appropriate, contain the resources reserved to reinforce human, material and institutional ACP capacity for preparing and implementing national indicative programmes and possible participations in programmes and projects funded from the regional indicative programmes and for improving the management of the ACP States' public investment projects cycle.

3. The draft indicative programme shall be the subject of an exchange of views between the ACP State concerned and the Community. The indicative programme shall be adopted by common agreement between the

Commission on behalf of the Community and the ACP State concerned. It shall, when adopted, be binding on both the Community and that State. This indicative programme shall be annexed to the CSP and shall in addition contain:

- (a) an indication of specific and clearly identified operations, especially those that can be committed before the next review;
- (b) an indicative timetable for implementation and review of the indicative programme, including commitments and disbursements of resources; and
- (c) results-oriented criteria for the reviews.

4. The Community and the ACP State concerned shall take all necessary measures to ensure that the programming process is completed within the shortest possible time and, save in exceptional circumstances, within twelve months of the adoption of the multi-annual financial framework of cooperation. In this context, the preparation of the CSP and the indicative programme must be part of a continuous process leading to the adoption of a single document.;

(c) Article 5 is amended as follows:

(i) paragraph 2 is replaced by the following:

'2. In exceptional circumstances as referred to in Article 3(4), in order to take into account new needs or exceptional performance, an ad hoc review can be carried out on the demand of either Party.;

(ii) in paragraph 4, the introductory wording is replaced by the following:

'4. The annual operational, mid-term and end-of-term reviews of the indicative programme shall consist of a joint assessment of the implementation of the programme and take into account the results of relevant activities of monitoring and evaluation. These reviews shall be conducted locally and shall be finalised between the National Authorising Officer and the Commission, in consultation with the appropriate stakeholders, including non-State actors, local authorities and, where relevant, ACP parliaments. They shall in particular cover an assessment of:;

(iii) paragraphs 5, 6 and 7 are replaced by the following:

'5. The Commission shall submit once a year a synthesis report on the conclusion of the annual operational review to the Development Finance Cooperation Committee. The Committee shall examine the report in accordance with its responsibilities and powers under this Agreement.

6. In the light of the annual operational reviews, the National Authorising Officer and the Commission may at the mid-term and end-of-term reviews, review and adapt the CSP:

- (a) where operational reviews indicate specific problems; and/or
- (b) in the light of changed circumstances of an ACP State.

A change in the CSP may also be decided as a result of the ad hoc review process foreseen under paragraph 2.

The end-of-term review may also include adaptation for the new multi-annual financial framework of cooperation in terms of both resource allocation and preparation for the next programme.

7. Following the completion of the mid-term and end-of-term reviews, the Commission may, on behalf of the Community, increase or decrease the resource allocation of a country in the light of current needs and the performance of the ACP State concerned.

Following an ad hoc review as foreseen under paragraph 2, the Commission may, on behalf of the Community, also increase the resource allocation in the light of new needs or exceptional performance of the ACP State concerned, as defined in Article 3(4).;

(d) Article 6 is amended as follows:

(i) The title is replaced by the following:

'Scope';

(ii) The following paragraphs are added:

'3. Requests for financing of regional programmes shall be submitted by:

- (a) a duly mandated regional body or organisation; or
- (b) a duly mandated sub-regional body, organisation or an ACP State in the region concerned at the programming stage, provided that the operation has been identified in the regional indicative programme (RIP).

4. The participation of non-ACP developing countries to regional programmes shall be envisaged only to the extent that:

- (a) the centre of gravity of the projects and programmes funded under the multi-annual financial framework of cooperation remains in an ACP country;

(b) equivalent provisions exist in the framework of the Community's financial instruments; and

(c) the principle of proportionality is respected.;

(e) Articles 7, 8 and 9 are replaced by the following:

'Article 7

Regional programmes

The ACP States concerned shall decide on the definition of geographical regions. To the maximum extent possible, regional integration programmes should correspond to programmes of existing regional organisations. In principle, in case the membership of several relevant regional organisations overlaps, the regional integration programme should correspond to the combined membership of these organisations.

Article 8

Regional programming

1. Programming shall take place at the level of each region. The programming shall be a result of an exchange of views between the Commission and the duly mandated regional organisation(s) concerned, and in the absence of such a mandate, the National Authorising Officers of the countries in that region. Where appropriate, programming may include a consultation with non-State actors represented at regional level and, where relevant, regional parliaments.

2. The regional strategy paper (RSP) shall be prepared by the Commission and the duly mandated regional organisation(s) in collaboration with the ACP States in the region concerned, on the basis of the principle of subsidiarity and complementarity, taking into account the programming of the CSP.

3. The RSP will be an instrument to prioritise activities and to build local ownership of supported programmes. The RSP shall include the following standard elements:

- (a) an analysis of the political, economic, social and environmental context of the region;
- (b) an assessment of the process and prospects of regional economic integration and integration into the world economy;
- (c) an outline of the regional strategies and priorities pursued and the expected financing requirements;
- (d) an outline of relevant activities of other external partners in regional cooperation;

- (e) an outline of the specific EU contribution towards achievement of the goals for regional integration, complementary insofar as possible to operations financed by the ACP States themselves and by other external partners, particularly the EU Member States; and
- (f) an indication of the most appropriate support and implementation mechanisms to be applied in implementing the above strategies.

#### Article 9

##### Resource allocation

1. The indicative resource allocation among ACP regions shall be based on standard, objective and transparent estimates of needs and the progress and prospects in the process of regional cooperation and integration.
2. The allocated resources shall comprise:
  - (a) a programmable allocation to cover support to regional integration, sector policies, programmes and projects in support of the focal or non-focal areas of Community assistance; and
  - (b) an allocation for each ACP region to cover unforeseen needs such as those defined in Articles 72, 72a and 73 of this Agreement where, given the cross-border nature and/or scope of the unforeseen need, such support can more effectively be provided at regional level. These funds shall be accessible under the conditions set out in Articles 72, 72a and 73 of this Agreement, where such support cannot be financed from the Union's budget. Complementarity between interventions provided for under this allocation and possible interventions at country level shall be ensured.
3. The programmable allocation shall facilitate the long-term programming of Community aid for the region concerned. In order to achieve an adequate scale and to increase efficiency, regional and national funds may be mixed for financing regional operations with a distinct national component.

A regional allocation for unforeseen needs may be mobilised to the benefit of the region concerned and of ACP countries outside the region where the nature of the unforeseen need requires their involvement and the centre of gravity of the projects and programmes envisaged remains on the region.

4. Without prejudice to Article 11 concerning reviews, the Community may, in order to take account of new needs or exceptional performance, increase a region's programmable allocation or its allocation for unforeseen needs:

- (a) new needs are needs resulting from exceptional circumstances such as crisis and post-crisis situations or from unforeseen needs as referred to in paragraph 2(b);
  - (b) exceptional performance is a situation in which, outside the mid-term and end-of-term reviews, a region's allocation is totally committed and additional funding from the regional indicative programme can be absorbed against a background of effective regional integration and sound financial management.;
- (f) Article 10(2) is replaced by the following:

'2. The Regional Indicative Programmes shall be adopted by common agreement between the Community and the duly mandated regional organisation(s) or, in the absence of such a mandate, the ACP States concerned.;

- (g) in Article 11, the existing paragraph is numbered and the following paragraph is added:

'2. In exceptional circumstances as referred to in Article 9(4), in order to take into account new needs or exceptional performance, the review can be carried out on the demand of either Party. As a result of an ad hoc review, a change in the RSP may be decided by both Parties and/or the resource allocation increased by the Commission on behalf of the Community.

The end-of-term review may also include adaptation for the new multi-annual financial framework of cooperation in terms of both resource allocation and preparation for the next regional indicative programme.;

- (h) Article 12 is replaced by the following:

#### 'Article 12

##### Intra-ACP cooperation

1. Intra-ACP cooperation shall, as an instrument of development, contribute to the objective of the ACP-EC Partnership. The Intra-ACP cooperation is a supra-regional cooperation. It aims to address the shared

challenges facing ACP States through operations that transcend the concept of geographic location and benefit many or all ACP States.

2. In keeping with the principles of subsidiarity and complementarity, an intra-ACP intervention is envisaged when national and/or regional action proves impossible or less effective, so as to provide added value in comparison to the operations carried out with other cooperation instruments.

3. When the ACP Group decides to contribute to international or inter-regional initiatives from the intra-ACP fund, appropriate visibility shall be ensured.;

(i) the following Articles are inserted:

*'Article 12a*

**Intra-ACP strategy paper**

1. The programming of the Intra-ACP cooperation shall be the result of an exchange of views between the Commission and the ACP Committee of Ambassadors, and shall be jointly prepared by the Commission services and the ACP Secretariat, following consultations with relevant actors and stakeholders.

2. The Intra-ACP strategy paper defines the priority actions of the Intra-ACP cooperation and actions necessary to build ownership of supported programmes. It shall include the following standard elements:

- (a) an analysis of the political, economic, social and environmental context of the ACP Group of States;
- (b) an assessment of Intra-ACP cooperation as to its contribution to achieving the objectives of this Agreement and lessons learnt;
- (c) an outline of the Intra-ACP strategy and objectives pursued and the expected financing requirements;
- (d) an outline of relevant activities of other external partners in the cooperation; and
- (e) an indication of the EU contribution towards achievement of the objectives of the Intra-ACP cooperation and its complementarity to operations financed at the national and regional levels and by other external partners, particularly the EU Member States.

**Article 12b**

**Requests for financing**

Requests for financing of intra-ACP programmes shall be submitted:

- (a) directly by the ACP Council of Ministers or the ACP Committee of Ambassadors; or
- (b) indirectly by:
  - (i) at least three duly mandated regional bodies or organisations belonging to different geographic regions, or at least two ACP States from each of the three regions;
  - (ii) international organisations, such as the African Union, carrying out operations that contribute to the objectives of regional cooperation and integration, subject to prior approval by the ACP Committee of Ambassadors; or
  - (iii) the Caribbean or Pacific regions, in view of their particular geographic situation, subject to prior approval by the ACP Council of Ministers or the ACP Committee of Ambassadors.

**Article 12c**

**Resource allocation**

The indicative resource allocation shall be based on the estimates of needs and the progress and prospects in the process of Intra-ACP cooperation. It shall comprise a reserve of non-programmed funds.;

(j) Articles 13 and 14 are replaced by the following:

*'Article 13*

**Intra-ACP indicative programme**

1. The Intra-ACP indicative programme comprises the following main standard elements:

- (a) focal sectors and themes of Community aid;
- (b) the most appropriate measures and actions for achieving the objectives set for the focal sectors and themes; and
- (c) the programmes and projects necessary to achieve the objectives identified, insofar as they have been clearly identified, as well as an indication of the resources to be allocated to each of them and an implementation timetable.



2. The Commission and the ACP Secretariat shall identify and appraise the corresponding actions. On this basis, the intra-ACP indicative programme shall be jointly prepared by the services of the Commission and the ACP Secretariat and presented to the ACP-EC Committee of Ambassadors. It shall be adopted by the Commission, on behalf of the Community and by the ACP Committee of Ambassadors.

3. Without prejudice to point (iii) of Article 12b(b), the ACP Committee of Ambassadors shall present each year a consolidated list of requests for financing of the priority actions foreseen in the Intra-ACP indicative programme. The Commission shall identify and prepare the corresponding actions with the ACP Secretariat as well as an annual action programme. To the extent possible and in consideration of the allocated resources, requests for financing of actions not foreseen in the Intra-ACP indicative programme shall be included in the annual action programme. In exceptional cases, these requests are adopted through a special financing decision of the Commission.

#### Article 14

##### Review process

1. Intra-ACP cooperation should be sufficiently flexible and reactive to ensure that its actions remain consistent with the objectives of this Agreement and to take account of any changes in the priorities and objectives of the ACP Group of States.

2. The ACP Committee of Ambassadors and the Commission shall undertake a mid-term and end-of-term review of the intra-ACP cooperation strategy and indicative programme to adapt it to current circumstances and ensure its correct implementation. If circumstances so require, ad hoc reviews may also be conducted to take account of new needs which may arise from exceptional or unforeseen circumstances, such as those arising from new challenges which are common to ACP countries.

3. The ACP Committee of Ambassadors and the Commission may, at the mid-term and end-of-term reviews, or after an ad hoc review, review and adapt the Intra-ACP cooperation strategy paper.

4. Following the mid-term and end-of-term review exercises, or ad hoc reviews, the ACP Committee of Ambassadors and the Commission may adjust the allocations within the intra-ACP indicative programme and mobilise the non-programmed Intra-ACP reserve.;

(k) Article 15 is amended as follows:

(i) paragraph 1 is replaced by the following:

'1. Programmes and projects that have been presented by the ACP State concerned or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level shall be subject to joint appraisal. The ACP-EC Development Finance Cooperation Committee shall develop the general guidelines and criteria for appraisal of programmes and projects. These programmes and projects are generally multi-annual and may incorporate a whole range of actions of a limited size in a particular area.;

(ii) paragraph 3 is replaced by the following:

'3. Programme and project appraisal shall take due account of national human resource constraints and ensure a strategy favourable to the promotion of such resources. It shall also take into account the specific characteristics and constraints of each ACP State or region.;

(iii) in paragraph 4, the words 'National Authorising Officer' are replaced by 'relevant Authorising Officer';

(l) throughout Article 16 the words 'the ACP State concerned' are replaced by 'the ACP State concerned or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level';

(m) Article 17 is replaced by the following:

#### 'Article 17

##### Financing Agreement

1. As a rule, programmes and projects financed by the multi-annual financial framework of cooperation are subject to a financing agreement drawn up by the Commission and the ACP State or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level.

2. The financing agreement shall be drawn up within 60 days following the communication of the financing decision taken by the Commission. The financing agreement shall:

(a) specify, in particular, the details of the Community's financial contribution, the financing arrangements and terms and the general and specific provisions relating to the programme or project concerned, including expected outcomes and results; and

- (b) make adequate provision for appropriations to cover cost increases, contingencies, audits and evaluations.

3. Any unexpended balance left upon closure of the accounts of programmes and projects within the time-frame for commitments of the multi-annual financial framework of cooperation from which the programmes and projects have been funded shall accrue to the ACP State or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level.;

- (n) throughout Article 18 the words 'National Authorising Officer' are replaced by 'relevant Authorising Officer';

- (o) Article 19 is amended as follows:

(i) in paragraph 1, the words 'the ACP States' are replaced by 'the ACP States or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level';

(ii) in paragraph 3, the words 'the ACP State' are replaced by 'the ACP State or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level';

- (p) Article 19a(1) is amended as follows:

- (i) the introductory wording is replaced by the following:

'1. Implementation of programmes and projects financed from the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement shall consist chiefly of the following.:'

- (ii) point (d) is replaced by the following:

'(d) direct payments as budgetary support, support for sectoral programmes, debt relief and support to mitigate the adverse effects resulting from short-term exogenous shocks including fluctuations of exports earnings.:'

- (q) in Article 19b the words 'the ACP States' are replaced by 'the ACP States or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level';

- (r) Articles 19c and 20 are replaced by the following:

*'Article 19c*

**Awarding contracts, awarding grants and performing contracts**

1. Except as provided for in Article 26, contracts and grants shall be attributed and implemented according to Community rules and, except in the specific cases

provided for by these rules, according to the standard procedures and documentation set and published by the Commission for the purposes of implementing cooperation actions with third countries and in force at the time the procedure in question is launched.

2. In decentralised management, where a joint assessment shows that the procedures for awarding contracts and grants in the ACP State or the recipient region or the procedures approved by the fund providers are in accordance with the principles of transparency, proportionality, equal treatment and non-discrimination and preclude any kind of conflict of interest, the Commission shall use these procedures, in accordance with the Paris Declaration and without prejudice to Article 26, in full respect of the rules governing the exercise of its powers in this field.

3. The ACP State or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level shall undertake to check regularly that the operations financed from the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement have been properly implemented, to take appropriate measures to prevent irregularities and fraud, and, if necessary, to take legal action to recover unduly paid funds.

4. In decentralised management, contracts are negotiated, established, signed and performed by the ACP States or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level. These States or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level may, however, call upon the Commission to negotiate, establish, sign and perform contracts on their behalf.

5. Pursuant to the commitment referred to in Article 50 of this Agreement, contracts and grants financed from resources from the multi-annual financial framework of cooperation with the ACP shall be performed in accordance with internationally recognised basic standards in the field of labour law.

6. An expert group of representatives of the Secretariat of the ACP Group of States and the Commission shall be set up to identify, at the request of one or other of the parties, any appropriate alterations and to suggest amendments and improvements to the rules and procedures referred to in paragraphs 1 and 2.

This expert group shall also submit a periodic report to the ACP-EC Development Finance Cooperation Committee to assist it in its task of examining the problems surrounding the implementation of development cooperation activities and proposing appropriate measures.

**Article 20****Eligibility**

Save where a derogation is granted in accordance with Article 22, and without prejudice to Article 26:

1. Participation in procedures for the awarding of procurement contracts or grants financed from the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement shall be open to:

- (a) all natural persons who are nationals of, or legal persons who are established in, an ACP State, a Member State of the European Community, an official candidate country of the European Community or a Member State of the European Economic Area;

- (b) all natural persons who are nationals of, or legal persons who are established in, a Least Developed Country as defined by the United Nations.

- 1a. Participation in procedures for the awarding of procurement contracts or grants financed from the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement shall be open to all natural persons who are nationals of, or legal persons established in, any country other than those referred to in paragraph 1, where reciprocal access to external assistance has been established. Reciprocal access in the Least Developed Countries as defined by the United Nations shall be automatically granted to the OECD/DAC members.

Reciprocal access shall be established by means of a specific Commission decision concerning a given country or a given regional group of countries. The decision shall be adopted by the Commission in agreement with the ACP States and shall be in force for a minimum period of one year.

2. Services under a contract financed from the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement may be provided by experts of any nationality, without prejudice to the qualitative and financial requirements set out in the Community's procurement rules.
3. Supplies and materials purchased under a contract financed from the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement must

originate in a State that is eligible under paragraphs 1 or 1a. In this context, the definition of the concept of "originating products" shall be assessed by reference to the relevant international agreements, and supplies originating in the Community shall include supplies originating in the Overseas Countries and Territories.

4. Participation in procedures for the awarding of procurement contracts or grants financed from the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement shall be open to international organisations.

5. Whenever the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement finances an operation implemented through an international organisation, participation in procedures for the awarding of procurement contracts or grants shall be open to all natural and legal persons who are eligible under paragraphs 1 or 1a, and to all natural and legal persons who are eligible according to the rules of the organisation, care being taken to ensure equal treatment of all donors. The same rules apply for supplies and materials.

6. Whenever the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement finances an operation implemented as part of a regional initiative, participation in procedures for the awarding of procurement contracts or grants shall be open to all natural and legal persons who are eligible under paragraphs 1 or 1a, and to all natural and legal persons from a country participating in the relevant initiative. The same rules apply for supplies and materials.

7. Whenever the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement finances an operation co-financed with a third State, participation in procedures for the awarding of procurement contracts or grants shall be open to all natural and legal persons eligible under paragraphs 1 or 1a, and to all persons eligible under the rules of the above mentioned third State. The same rules apply for supplies and materials.;

(s) Article 21 is deleted (1);

(t) Article 22(1) is replaced by the following:

'1. In exceptional duly substantiated circumstances, natural or legal persons from third countries not eligible under Article 20 may be authorised to participate in procedures for the awarding of procurement contracts or grants financed by the Community from the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement at the justified request of the ACP State or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level. The ACP State or the relevant organisation or

(1) Article 21 was deleted by Decision No 3/2008 of the ACP-EC Council of Ministers.

body at regional or intra-ACP level shall, on each occasion, provide the Commission with the information needed to decide on such derogation, with particular attention being given to:

- (a) the geographical location of the ACP State or region concerned;
  - (b) the competitiveness of contractors, suppliers and consultants from the Member States and the ACP States;
  - (c) the need to avoid excessive increases in the cost of performance of the contract;
  - (d) transport difficulties or delays due to delivery times or other similar problems;
  - (e) technology that is the most appropriate and best suited to local conditions;
  - (f) cases of extreme urgency;
  - (g) the availability of products and services in the relevant markets.;
- (u) Articles 23 and 25 are deleted <sup>(1)</sup>;
- (v) in Article 26(1), the introductory wording is replaced by the following:

'1. Measures shall be taken to encourage the widest participation of the natural and legal persons of ACP States in the performance of contracts financed by the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement in order to permit the optimisation of the physical and human resources of those States. To this end:'

- (w) Articles 27, 28 and 29 are deleted <sup>(2)</sup>;
- (x) in Article 30, the introductory wording is replaced by the following:

'Any dispute arising between the authorities of an ACP State or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level and a contractor, supplier or provider of services during the performance of a contract financed by the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement shall:'

- (y) Articles 33 and 34 are replaced by the following:

'Article 33

#### Modalities

1. Without prejudice to evaluations carried out by the ACP States or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level or the Commission, this work

<sup>(1)</sup> Articles 23 and 25 were deleted by Decision No 3/2008 of the ACP-EC Council of Ministers.

<sup>(2)</sup> Articles 27, 28 and 29 were deleted by Decision No 3/2008 of the ACP-EC Council of Ministers.

will be done jointly by the ACP State(s) or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level and the Community. The ACP-EC Development Finance Cooperation Committee shall ensure the joint character of the joint monitoring and evaluation operations. In order to assist the ACP-EC Development Finance Cooperation Committee, the Commission and the ACP General Secretariat shall prepare and implement the joint monitoring and evaluations and report to the Committee. The Committee shall, at its first meeting after the signature of the Agreement, fix the operational modalities aimed at ensuring the joint character of the operations and shall, on a yearly basis, approve the work programme.

2. Monitoring and evaluation activities shall notably:

- (a) provide regular and independent assessments of the operations and activities funded from the multi-annual financial framework of cooperation under this agreement by comparing results with objectives; and thereby
- (b) enable the ACP States or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level and the Commission and the joint institutions, to feed the lessons of experience back into the design and execution of future policies and operations.

Article 34

#### The Commission

1. The Commission shall undertake the financial execution of operations carried out with resources from the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement, with the exception of the Investment Facility and interest rate subsidies, using the following main methods of management:

- (a) centralised management;
- (b) decentralised management.

2. As a general rule, the financial execution of the resources from the multi-annual financial framework of cooperation under this agreement by the Commission shall be decentralised.

In this instance, the execution duties shall be carried out by the ACP States in accordance with Article 35.

3. In order to carry out the financial execution of the resources from the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement, the Commission shall delegate its executive powers within its own departments. The Commission shall inform the ACP States and the ACP-EC Development Finance Cooperation Committee of this delegation of tasks.;

(z) Article 35 is amended as follows:

(i) in paragraph 1, the introductory wording is replaced by the following:

'1. The Government of each ACP State shall appoint a National Authorising Officer to represent it in all operations financed from the resources from the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement managed by the Commission and the Bank. The National Authorising Officer shall appoint one or more deputy National Authorising Officers to replace him when he is unable to carry out his duties and shall inform the Commission of this appointment. Wherever the conditions regarding institutional capacity and sound financial management are met, the National Authorising Officer may delegate his functions for implementation of the programmes and projects concerned to the body responsible within the national administration. The National Authorising Officer shall inform the Commission of any such delegation.

In the case of regional programmes and projects, the relevant organisation or body shall designate a Regional Authorising Officer whose duties correspond, *mutatis mutandis*, to those of the National Authorising Officer.

In the case of Intra-ACP programmes and projects, the ACP Committee of Ambassadors shall designate an Intra-ACP Authorising Officer, whose duties correspond, *mutatis mutandis*, to those of the National Authorising Officer. In the event that the ACP Secretariat is not the Authorising Officer, the Committee of Ambassadors shall be informed in conformity with the financing agreement of the implementation of programmes and projects.

When the Commission becomes aware of problems in carrying out procedures relating to management of resources from the multi-annual financial framework of cooperation under this Agreement, it shall, in conjunction with the relevant Authorising Officer, make all contacts necessary to remedy the situation and take any appropriate steps.

The relevant Authorising Officer shall assume financial responsibility only for the executive tasks entrusted to him.

Where resources from the multi-annual financial framework of cooperation under this agreement are managed in a decentralised way and subject to any additional powers that might be granted by the Commission, the relevant Authorising Officer shall:

(ii) In paragraph 2, the words 'National Authorising Officer' are replaced by 'relevant Authorising Officer';

(za) Article 37 is amended as follows:

(i) in paragraph 2 the words 'ACP States' are replaced by 'ACP States or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level';

(ii) in paragraph 4, the words 'National Authorising Officer' are replaced by 'relevant Authorising Officer';

(iii) in paragraph 6, the words 'National Authorising Officer' are replaced by 'relevant Authorising Officer';

(iv) in paragraph 7, the words 'the ACP State or States concerned' are replaced by 'the ACP State concerned or the relevant organisation or body at regional or intra-ACP level'.

4. Annex V, including its protocols, is deleted.

5. In Annex VII, Article 3(4) is replaced by the following:

'4. The parties acknowledge the role of the ACP Group in political dialogue based on modalities to be determined by the ACP Group and communicated to the European Community and its Member States. The ACP Secretariat and the European Commission shall exchange all required information on the process of political dialogue carried out before, during and after consultations undertaken under Articles 96 and 97 of this Agreement.'

## D. PROTOCOLS

Protocol 3 on South Africa, as amended by Decision No 4/2007 of the ACP-EC Council of Ministers of 20 December 2007 <sup>(1)</sup>, is amended as follows:

1. In Article 1(2), the words 'signed in Pretoria on 11 October 1999' are replaced by 'as amended by the Agreement signed on 11 September 2009'.

<sup>(1)</sup> OJ EU L 25 of 30.1.2008, p. 11.

## 2. Article 4 is amended as follows:

## (a) paragraph 2 is replaced by the following:

'2. However, in derogation from this principle, South Africa shall have the right to participate in the ACP-EC development finance cooperation listed in Article 8 of this Protocol, on the basis of the principles of reciprocity and proportionality, understanding that South Africa's participation will be financed from the resources provided for under Title VII of the TDCA. Where resources from the TDCA are deployed for participation in operations in the framework of ACP-EC financial cooperation, South Africa will enjoy the right to participate fully in the decision-making procedures governing implementation of such aid.'

## (b) the following paragraph is added:

'4. For the purpose of the investment financing provided for in Annex II, Chapter 1, to this Agreement, investment funds and financial and non-financial intermediaries established in South Africa can be eligible.'

## 3. Article 5(3) is replaced by the following:

'3. This Protocol shall not prevent South Africa from negotiating and signing one of the Economic Partnership Agreements (EPA) provided for in Part 3, Title II of this Agreement if the other parties to that EPA so agree.'

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned Plenipotentiaries have hereunto set their hands.

This Agreement shall be open for signature in Ouagadougou on 22 June 2010 and thereafter from 1 July 2010 to 31 October 2010 at the General Secretariat of the Council of the European Union in Brussels.

**FINAL ACT**

The Plenipotentiaries of:

HIS MAJESTY THE KING OF THE BELGIANS,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF BULGARIA,

THE PRESIDENT OF THE CZECH REPUBLIC,

HER MAJESTY THE QUEEN OF DENMARK,

THE PRESIDENT OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF ESTONIA,

THE PRESIDENT OF IRELAND,

THE PRESIDENT OF THE HELLENIC REPUBLIC,

HIS MAJESTY THE KING OF SPAIN,

THE PRESIDENT OF THE FRENCH REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF THE ITALIAN REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CYPRUS,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF LATVIA,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA,

HIS ROYAL HIGHNESS THE GRAND DUKE OF LUXEMBOURG,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF HUNGARY,

THE PRESIDENT OF MALTA,

HER MAJESTY THE QUEEN OF THE NETHERLANDS,

THE FEDERAL PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AUSTRIA,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF POLAND,

THE PRESIDENT OF THE PORTUGUESE REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF ROMANIA,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA,

THE PRESIDENT OF THE SLOVAK REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF FINLAND,

THE GOVERNMENT OF THE KINGDOM OF SWEDEN,

HER MAJESTY THE QUEEN OF THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND,

Contracting Parties to the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union, hereinafter referred to as 'the Member States',

and of THE EUROPEAN UNION, hereinafter referred to as 'the Union' or 'the EU',

of the one part, and

the Plenipotentiaries of:

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF ANGOLA,

HER MAJESTY THE QUEEN OF ANTIGUA AND BARBUDA,

THE HEAD OF STATE OF THE COMMONWEALTH OF THE BAHAMAS,

THE HEAD OF STATE OF BARBADOS,

HER MAJESTY THE QUEEN OF BELIZE,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF BENIN,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF BOTSWANA,

THE PRESIDENT OF BURKINA FASO,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF BURUNDI,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CAMEROON,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CAPE VERDE,

THE PRESIDENT OF THE CENTRAL AFRICAN REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF THE UNION OF THE COMOROS,

THE PRESIDENT OF THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF CONGO,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CONGO,

THE GOVERNMENT OF THE COOK ISLANDS,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CÔTE D'IVOIRE,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF DJIBOUTI,

THE GOVERNMENT OF THE COMMONWEALTH OF DOMINICA,

THE PRESIDENT OF THE DOMINICAN REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF THE STATE OF ERITREA,

THE PRESIDENT OF THE FEDERAL DEMOCRATIC REPUBLIC OF ETHIOPIA,

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF THE FIJI ISLANDS,



THE PRESIDENT OF THE GABONESE REPUBLIC,  
THE PRESIDENT AND HEAD OF STATE OF THE REPUBLIC OF THE GAMBIA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF GHANA,  
HER MAJESTY THE QUEEN OF GRENADA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF GUINEA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF GUINEA-BISSAU,  
THE PRESIDENT OF THE CO-OPERATIVE REPUBLIC OF GUYANA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF HAITI,  
THE HEAD OF STATE OF JAMAICA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF KENYA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF KIRIBATI,  
HIS MAJESTY THE KING OF THE KINGDOM OF LESOTHO,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF LIBERIA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MADAGASCAR,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MALAWI,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MALI,  
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF THE MARSHALL ISLANDS,  
THE PRESIDENT OF THE ISLAMIC REPUBLIC OF MAURITANIA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MAURITIUS,  
THE GOVERNMENT OF THE FEDERATED STATES OF MICRONESIA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MOZAMBIQUE,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF NAMIBIA,  
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF NAURU,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF NIGER,  
THE PRESIDENT OF THE FEDERAL REPUBLIC OF NIGERIA,  
THE GOVERNMENT OF NIUE,  
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF PALAU,  
HER MAJESTY THE QUEEN OF THE INDEPENDENT STATE OF PAPUA NEW GUINEA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF RWANDA,

HER MAJESTY THE QUEEN OF SAINT KITTS AND NEVIS,  
HER MAJESTY THE QUEEN OF SAINT LUCIA,  
HER MAJESTY THE QUEEN OF SAINT VINCENT AND THE GRENADINES,  
THE HEAD OF STATE OF THE INDEPENDENT STATE OF SAMOA,  
THE PRESIDENT OF THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF SÃO TOMÉ AND PRÍNCIPE,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SENEGAL,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SEYCHELLES,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SIERRA LEONE,  
HER MAJESTY THE QUEEN OF SOLOMON ISLANDS,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SURINAME,  
HIS MAJESTY THE KING OF THE KINGDOM OF SWAZILAND,  
THE PRESIDENT OF THE UNITED REPUBLIC OF TANZANIA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF CHAD,  
THE PRESIDENT OF THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF TIMOR-LESTE,  
THE PRESIDENT OF THE TOGOLESE REPUBLIC,  
HIS MAJESTY THE KING OF TONGA,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF TRINIDAD AND TOBAGO,  
HER MAJESTY THE QUEEN OF TUVALU,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF UGANDA,  
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF VANUATU,  
THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF ZAMBIA,  
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF ZIMBABWE,  
which States are hereinafter referred to as 'ACP States',

of the other part,

meeting in Ouagadougou on the twenty-second day of June in the year two thousand and ten for the signature of the Agreement amending for the second time the Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific Group of States, of the one part, and the European Community and its Member States, of the other part, signed in Cotonou on 23 June 2000, as first amended in Luxembourg on 25 June 2005,

have at the time of signature of this Agreement adopted the following declarations attached to this Final Act:

- Declaration I: Joint Declaration on Support for Market Access in the ACP-EC Partnership;
- Declaration II: Joint Declaration on Migration and Development (Article 13);
- Declaration III: European Union Declaration on Institutional Changes Resulting From the Entry into Force of the Treaty of Lisbon;

and have, furthermore, agreed that the following existing declarations, as a consequence of the deletion of Annex V, have become obsolete:

- Declaration XXII: Joint Declaration concerning agricultural products referred to in Article 1(2)(a) of Annex V;
- Declaration XXIII: Joint Declaration on Market Access in the ACP-EC Partnership;
- Declaration XXIV: Joint Declaration on rice;
- Declaration XXV: Joint Declaration on rum;
- Declaration XXVI: Joint Declaration on beef and veal;
- Declaration XXVII: Joint Declaration on the arrangements governing access to the markets of the French overseas departments for products originating in the ACP States referred to in Article 1(2) of Annex V;
- Declaration XXIX: Joint Declaration on products covered by the common agricultural policy;
- Declaration XXX: ACP Declaration on Article 1 of Annex V;
- Declaration XXXI: Community Declaration on Article 5(2)(a) of Annex V;
- Declaration XXXII: Joint Declaration on non-discrimination;
- Declaration XXXIII: Community Declaration on Article 8(3) of Annex V;
- Declaration XXXIV: Joint Declaration on Article 12 of Annex V;
- Declaration XXXV: Joint Declaration relating to Protocol 1 of Annex V;
- Declaration XXXVI: Joint Declaration relating to Protocol 1 of Annex V;
- Declaration XXXVII: Joint Declaration relating to Protocol 1 of Annex V on the origin of fishery products;
- Declaration XXXVIII: Community Declaration relating to Protocol 1 of Annex V on the extent of territorial waters;
- Declaration XXXIX: ACP Declaration relating to Protocol 1 of Annex V on the origin of fishery products;
- Declaration XL: Joint Declaration on the application of the value tolerance rule in the tuna sector;
- Declaration XLI: Joint Declaration on Article 6(11) of Protocol 1 of Annex V;
- Declaration XLII: Joint Declaration on rules of origin: cumulation with South Africa;
- Declaration XLIII: Joint Declaration on Annex 2 to Protocol 1 of Annex V.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned Plenipotentiaries have hereunto set their hands.

## DECLARATION I

### **Joint declaration on support for market access in the ACP-EC partnership**

The Parties recognise the significant value of preferential market access conditions to ACP economies, specifically for the commodity and other agro-industry sectors which are of critical importance to the economic and social development of the ACP States and constitute a major contribution to employment, export earnings and Government revenue.

The Parties acknowledge that some sectors have been undergoing, with EU support, a process of transformation aimed at allowing ACP exporters concerned to compete in the EU and the international markets, including through the development of branded and other value added products.

They also recognise that additional support could be necessary where greater liberalisation of trade may lead to deeper alteration of market access conditions for ACP producers. To that end, they agree to examine all necessary measures in order to maintain the competitive position of the ACP States in the EU market. Such examination may include rules of origin, sanitary and phytosanitary measures and implementation of specific measures addressing supply side constraints in the ACP States. The objective will be to enable ACP States to exploit their existing and potential comparative advantage in the EU market.

When assistance programmes are developed and resources provided, the Parties agree to conduct periodic evaluations to assess progress and the results attained and decide on appropriate additional measures to be implemented.

The Joint Ministerial Trade Committee shall monitor the implementation of this Declaration and make appropriate reports and recommendations to the Council of Ministers.

---

## DECLARATION II

### **Joint declaration on migration and development (Article 13)**

The Parties agree to strengthen and deepen their dialogue and cooperation in the area of migration, building on the following three pillars of a comprehensive and balanced approach to migration:

1. Migration and Development, including issues relating to diasporas, brain drain and remittances;
2. Legal migration including admission, mobility and movement of skills and services; and
3. Illegal migration, including smuggling and trafficking of human beings and border management, as well as readmission.

Without prejudice to the current Article 13, the Parties undertake to work out the details of this enhanced cooperation in the area of migration.

They further agree to work towards the timely completion of this dialogue and to report about the progress made to the next ACP-EC Council.

**DECLARATION III****European Union declaration on institutional changes resulting from the entry into force of the Treaty of Lisbon**

As a consequence of the entry into force of the Treaty of Lisbon on 1 December 2009, the European Union has replaced and succeeded the European Community and from that date exercises all rights and assumes all obligations of the European Community. Therefore, references to 'the European Community' in the text of the Agreement are, where appropriate, to be read as 'the European Union'.

The European Union will propose to the ACP States an Exchange of Letters with the aim of bringing the Agreement into conformity with the institutional changes in the European Union resulting from the entry into force of the Treaty of Lisbon.

Po zaznajomieniu się z powyższą umową, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- została ona uznana za słuszną zarówno w całości, jak i każde z postanowień w niej zawartych,
- jest przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona,
- będzie niezmiennie zachowywana.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 6 grudnia 2011 r.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *B. Komorowski*

L.S.

Prezes Rady Ministrów: *D. Tusk*